

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

**6^{ης} (12^{ης}) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.**

ΤΡΙΤΗ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2009

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ

6^η (12^η) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.

Η 6^η (12^η) συνεδρίαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) πραγματοποιείται την Τρίτη 16 Ιουνίου 2009 και ώρα 10.00 το πρωί στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, Δάφνης 61, Ψυχικό, υπό την Προεδρία του Προέδρου του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) Επίτιμου Καθηγητή Γεώργιου Μπαμπινιώτη.

Στη συνεδρίαση παρίστανται τα εξής μέλη της Ολομέλειας του ΣΠΔΕ:

- 1. Γεώργιος Μπαμπινιώτης**
Πρόεδρος Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Επίτιμος Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 2. Βασίλειος Άνθιμος**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
Προϊστάμενος ΔΟΥ Β Περιστερίου
- 3. Παρασκευάς Γιαλούρης**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Αττικής
Στη συνεδρίαση παρίσταται και ο αναπληρωματικός εκπρόσωπος
Απόστολος Παπακωνσταντίνου
- 4. Σωτήριος Γκλαβός**
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- 5. Μιχαήλ Δερμιτζάκης**
Πρόεδρος Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 6. Ευθύμιος Αλεξανδρής**
Πρόεδρος Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων
- 7. Γενέθλιος Μαυρίκιος**
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β΄ Αθήνας
- 8. Κωνσταντίνος Δαρσινός**

Αναπληρωματικός της Δήμητρας Χατζημανώλη, Προϊστάμενος
Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δ' Αθήνας

9. Πολυξένη Μπίστα

Διευθύντρια σχολικής μονάδας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθύντρια 1^{ου} Γενικού Λυκείου Παπάγου, Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης Β' Αθήνας

10. Δημήτριος Καραμήτος

Διευθυντής σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθυντής 11^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ιλίου, Διεύθυνσης
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας

11. Χάρις Χελιώτη - Σχολινάκη

Σχολική Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολική Σύμβουλος Α' Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας

12. Ευφροσύνη Βαγή - Σπύρου

Αναπληρωματική του Προκόπιου Μανωλάκου, Σχολικός Σύμβουλος
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής 52^{ης} Περιφέρειας Προσχολικής Αγωγής,
Αθήνα

13. Γεώργιος Τζίμας

Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής 2^{ης} Περιφέρειας Ειδικής Αγωγής, Αγ. Παρασκευή

14. Αικατερίνη Ρηνάκη

Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)

15. Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)

16. Νίκος Παϊζης

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)

17. Μιχάλης Κουρουτός

Εκπρόσωπος Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)

18. Φώτης Σκουλαρίκης

Αναπληρωματικός του Φώτη Λίτσου, εκπρόσωπος Πανελλήνιας
Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)

19. Άννα Βάσιλα

Αναπληρωματική της Ρένας Μπαρδάνη, εκπρόσωπος του Συνδέσμου
Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ)
Στέλεχος Δικτύου Εργασιακών Σχέσεων και Κοινωνικής Πολιτικής του ΣΕΒ

20. Ιωάννης Πανάρετος
Εκπρόσωπος ΠΑΣΟΚ
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

21. Αδαμαντία Σπαθάτου
Εκπρόσωπος ΛΑΟΣ
Καθηγήτρια Μ.Ε.

Από τη συνεδρίαση απουσιάζουν οι:

- 1. Κωνσταντίνος Σούτσας**
Πρόεδρος Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
Καθηγητής ΤΕΙ
- 2. Θεμιστοκλής Κοτσιφάκης**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
- 3. Δημήτριος Γκίνης**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
- 4. Δημήτριος Μπράτης**
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Πρόεδρος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
- 5. Νικολέτα Δασκαλάκη**
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθήτρια 10^{ου} Λυκείου Περιστερίου
- 6. Κωνσταντίνος Γκρίτζαλης**
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθητής 2^{ου} Λυκείου Χαλανδρίου
- 7. Γιάννης Αντωνάκος**
Εκπρόσωπος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
Μέλος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
- 8. Μιχάλης Χαλκίδης**
Εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας
Βουλευτής Ημαθίας
- 9. Κωνσταντίνος Καρέλης**
Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ)
Δήμαρχος Μελίκης
- 10. Ευαγγελία Σχοιναράκη**
Εκπρόσωπος Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ)
Νομάρχης Ηρακλείου

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδας, το Κ.Κ.Ε. και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν όρισαν εκπροσώπους.

Στη συνεδρίαση παρίστανται και οι:

1. Χρήστος Τρικαλινός, Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, εκπρόσωπος ΠΟΣΔΕΠ
2. Χρήστος Νάστας, εκπρόσωπος εθνικής συνομοσπονδίας ΑμΕΑ
3. Πολύκαρπος Μαλαγάρης, Πρόεδρος ΟΛΤΕΕ
4. Γεώργιος Ζήσιμος, εκπρόσωπος Υπουργείου Παιδείας Κύπρου

Αρμόδια για την τήρηση των πρακτικών η Αγγελική Σουφλή, διοικητική υπάλληλος στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Η συνεδρίαση αρχίζει στις 10.00 το πρωί αφού προηγουμένως ο Πρόεδρος διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Ενημέρωση από το **Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας** για το Πρόγραμμα PISA (The Programme for International Student Assessment) και την αξιοποίησή του στο διάλογο.
2. Συζήτηση επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε. για το εκπαιδευτικό σύστημα (Δομή και Ποιότητα της Εκπαίδευσης).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλημέρα κυρίες και κύριοι συνάδελφοι. Να προχωρήσουμε, να προσδιορίσουμε και τις επόμενες συνεδρίες για να κανονίσετε τις διακοπές. Η κ. Σοφianoπούλου μας ειδοποίησε πως είχε ένα πρόβλημα και ήταν κάτι ξαφνικό, γι' αυτό δεν συνεννοήθηκε εγκαίρως με τον Πρόεδρο του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, ώστε να μας παρουσίαζε εκείνος το θέμα και έτσι το πρώτο θέμα δυστυχώς δεν θα το δούμε σήμερα. Εντάξει, δεν είναι και κάτι που χωρίς αυτό δεν μπορούμε να προχωρήσουμε τα άλλα, θα ήταν καλό να το ακούσουμε και θα το ακούσουμε.

Προτού μπούμε στην ημερήσια διάταξη στα επόμενα θέματα, θέλω να καλωσορίσω τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου τον κ. Ζήσιμο, καλώς ήρθατε. Ο Υπουργός Παιδείας της Κύπρου, ο κ. Δημητρίου, ζήτησε από την Επιτροπή μας, επειδή κάνουν μια παράλληλη εργασία και μάλιστα είναι και πιο προχωρημένοι, γιατί έχουν αρχίσει νωρίτερα και ήδη δουλεύουν πάνω στα αναλυτικά προγράμματα. Νομίζω ότι τη γενικότερη ευθύνη την έχει ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ο κ. Τσιάκαλος και θα είναι χρήσιμες οι εμπειρίες και οι παρατηρήσεις και οι πληροφορίες που θα έχουμε και από εκεί. Μίλησα με τον κ. Τσιάκαλο, κάνουν μια παράλληλη δουλειά, έχουν κάνει ήδη, μου έστειλε τη γενική εισαγωγή για τα κυπριακά αναλυτικά προγράμματα και θα κοιτάξω να σας τα μοιράσω. Νομίζω ότι δεν θα υπάρχει πρόβλημα, ήθελα να μιλήσω μαζί σας διότι αυτά είναι και δημόσια έγγραφα θα τα μοιράσουμε στην Επιτροπή. Κύριε Ζήσιμε, θέλετε κάτι να πείτε, πώς πάτε, πώς προχωρείτε, λίγα λόγια;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Καλή σας μέρα, ευχαριστώ για την πρόσκληση. Κατ' αρχήν να πω ότι εμπλέκομαι στη διαδικασία με δυο ιδιότητες και νομίζω σε αυτές θα αναφερθούμε και σήμερα. Η μία είναι ως σύμβουλος στο γραφείο του Υπουργού Παιδείας για γενικότερα τα θέματα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, μια μεταρρύθμιση που ξεκίνησε το 2004 με την κατάθεση της πρότασης της Επιτροπής τότε, του κ. Καζαμιά. Και η δεύτερη ιδιότητα είναι ως μέλος της Επιτροπής διαμόρφωσης αναλυτικών προγραμμάτων, της οποίας προεδρεύει ο κ. Τσιάκαλος, μια διαδικασία που έχει αρχίσει τον Ιούνιο του 2008, κλείνουμε δηλαδή τώρα ένα χρόνο.

Η Επιτροπή για τα αναλυτικά προγράμματα έχει καταθέσει το Δεκέμβριο του 2008 την πρόταση, αυτό το κείμενο, το οποίο θα πολλαπλασιαστεί. Είναι ένα γενικό θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η διαμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων. Έχουμε προχωρήσει τον περασμένο Μάρτιο στον καταρτισμό Επιτροπών για τα γνωστικά αντικείμενα και πεδία. Είναι 21 Επιτροπές σε αυτές συντονιστές είναι 53 πανεπιστημιακοί, αρκετοί είναι Ελλαδίτες πανεπιστημιακοί. Τα χρονικά πλαίσια, είναι η παράδοση των προγραμμάτων σπουδών από αυτές τις Επιτροπές τον ερχόμενο Σεπτέμβριο ή Οκτώβριο, οπότε και θα αρχίσει μια συζήτηση στην κεντρική Επιτροπή του κ. Τσιάκαλου, σε επαφή πάντοτε με τις Επιτροπές μας γνωστικών αντικειμένων, για το πού καταλήγουμε και πώς καταθέτουμε ωρολόγιο πρόγραμμα. Αυτό υπολογίζουμε να μας πάρει μέχρι το Δεκέμβριο του 2008 με Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2009, αισιοδοξούμε ότι θα μπούμε για πρώτη φορά στα σχολεία με μια διαδικασία που ονομάστηκε «μπόλιασμα» της σχολικής πρακτικής. Αυτό θα διαρκέσει περίπου ενάμιση χρόνο, δηλαδή αισιοδοξούμε ότι σε αυτή την περίοδο θα μπούμε σε μικρό αριθμό σχολείων, σε συγκεκριμένες τάξεις και θα

μπολιάσουμε τη διαδικασία με κομμάτια από τα νέα αναλυτικά προγράμματα. Σε αυτό το χρόνο θα δοθεί η ευκαιρία και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σταδιακά που εμπλέκονται και ταυτόχρονα παραγωγής διδακτικού υλικού. Αν όλα πάνε καλά, τότε το Σεπτέμβριο του 2011 κανονικά πρέπει να μπορούμε στα σχολεία με τα νέα αναλυτικά προγράμματα, από εκεί που το κάθε μάθημα ή το κάθε αντικείμενο αρχίζει κανονικά. Αυτά σε γενικές γραμμές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει να περάσει και από τη Βουλή; Ξέρω ότι στην Κύπρο τα περισσότερα νομοσχέδια είναι προϊόντα μιας συναιδέσεως. Είδα χτες και τους βουλευτές της μορφωτικής Επιτροπής της Κύπρου και τους ενημέρωσα για το τι κάνουμε.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Της Επιτροπής παιδείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι. Γι' αυτό, επομένως, έχει επιτευχθεί ήδη μια συναίνεση και προχωρείτε για εφαρμογές με τον τρόπο που λέτε και το δοκιμαστικό κλπ. Δηλαδή τελειώνετε τα αναλυτικά προγράμματα στο χρόνο που είπατε, θα περάσετε στα ωρολόγια, θα τα βάλετε εν μέρει να λειτουργήσουν μαζί με τα λειτουργούντα, για να τα δείτε παράλληλα και συγκριτικά πώς λειτουργούν και από αυτά που θα αποκομίσετε, θα αρχίσετε πια να τα χρησιμοποιείτε ευρύτερα και μόνα αυτά, διαμορφωμένα κατάλληλα μετά και από τη σύγκρισή τους με τα λειτουργούντα ήδη. Μια σώφρων διαδικασία, η οποία νομίζω ότι μπορεί να δώσει καρπούς.

Επίσης, μου έκανε εντύπωση ότι ένα πλήθος από εκπαιδευτικούς ασχολούνται με αυτά τα θέματα της μαχομένης εκπαίδευσης και υπάρχουν και Ελλαδίτες πανεπιστημιακοί στους διάφορους τομείς, έτσι δεν είναι;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η γενική ιδέα μου από τα προγράμματα που είδα, είναι ότι βρισκόμαστε σε παράλληλη γραμμή. Δεν βλέπω δηλαδή ριζικές διαφορές ως προς τη φιλοσοφία των προγραμμάτων έτσι όπως τα είδα και όπως τα συζητήσαμε με τον κ. Τσιάκαλο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Καλή σας μέρα κατ' αρχήν. Το σχόλιό μου είναι έντονα πολιτικό και όχι εκπαιδευτικό απλώς: για μια ακόμη φορά παρατηρεί κανείς ότι η Κύπρος προχωρά με ένα μεθοδικό τρόπο στην αντιμετώπιση εκπαιδευτικών προβλημάτων που δεν τα έχει ακόμη αντιμετωπίσει στην έκταση και στο βάθος που έχουμε αντιμετωπίσει εμείς. Να θυμίσω το νόμο για το Πανεπιστήμιο της Κύπρου πριν από 10 χρόνια, ίσως και περισσότερο. Να θυμίσω το νόμο και την εφαρμογή του για τα Κολέγια στην Κύπρο, που είναι πάρα πολύ επίκαιρο για μας εδώ. Να θυμίσω στη συνέχεια τον τρόπο προσέγγισης της αντιμετώπισης του θέματος των ιδιωτικών Πανεπιστημίων στην Κύπρο.

Θα μπορούσε να πει κανείς τι είναι εκείνο -και νομίζω ότι έχει σημασία να μας απασχολήσει αυτό- που κάνει ένα μέρος του Ελληνισμού να προχωρά τόσο μεθοδικά και να οδηγείται σε αποτελέσματα και δεν επιτρέπει στην Ελλάδα να προχωρήσει εξίσου ικανοποιητικά και να λύσει προβλήματα.

Δε θέλω να επεκταθώ περισσότερο. Θα μπορούσα να πω δυο πράγματα: μια πρόταση και μια παρατήρηση. Η πρόταση είναι ότι είναι καλό να παρακολουθήσουμε πολύ περισσότερο την εξέλιξη των διαδικασιών στην Κύπρο, φαντάζομαι ότι θα έχετε ίσως υλικό, θα έχετε και κάποιο site, δεν είμαι ενήμερος για να πω την αλήθεια. Και το δεύτερο είναι να πάρουμε υπόψη μας το χρονικό πλαίσιο στο οποίο κινείται, που δεν είναι πρωτοφανές. Η Κύπρος κινείται στα λογικά χρονικά πλαίσια. Υπάρχει ένα εύρος χρόνου στο οποίο εξελίσσεται αυτή η διαδικασία. Θα έλεγα ότι αυτό θα πρέπει να μας γίνει –κι αυτή είναι η πρότασή μου- οδηγός, για να μην έχουμε το άγχος να τελειώσουμε. Δεν σημαίνει ότι όσο πιο γρήγορα προχωρούμε, τόσο καλύτερα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ κ. συνάδελφε. Είναι ένα πολιτικό θέμα που θα άξιζε όσοι ασχολείστε ιδιαίτερα με την πολιτική να το δείτε, πώς στην Κύπρο έχουν καταφέρει και μπορούν και πάνε με πιο γρήγορους ρυθμούς, πιο οργανωμένα, πιο συστηματικά. Καμιά φορά λέγεται ότι μια εμπειρία από την παρουσία την αγγλική εκεί, κάπως διοικητικά έχει επηρεάσει. Δεν ξέρω τώρα, να μην δώσουμε ερμηνείες, πάντως οι άνθρωποι δουλεύουν συστηματικά και προχωρούν με αυτό τον τρόπο που κρίνουμε ότι μπορεί να έχει αποτελέσματα και ήδη έχουν αποτελέσματα σε άλλους τομείς. Βεβαίως έχουν κι αυτοί το πρόβλημα της εισαγωγής στα Πανεπιστήμια, έχουν άλλα προβλήματα τα οποία μου εξέθεσαν χτες οι εκπρόσωποι, αλλά προχωρούν συστηματικά και πράγματι αυτό είναι ένα μοντέλο, ένα πρότυπο, που μπορεί κανείς να το δει και να είμαστε και ενήμεροι για το τι γίνεται. Γι' αυτό ευχαριστώ κ. Ζήσιμη που είστε εδώ.

Σε αυτή την Επιτροπή, όπως ξέρετε, επειδή μας ενδιαφέρει η ουσία και δεν κάνουμε ψηφοφορίες, για να πάρουμε αποφάσεις, έχουμε άτυπη παρουσία και άλλων φορέων που ζήτησαν να έχουν μια γνώμη, επί παραδείγματι της ΟΛΤΕΕ, της Ομοσπονδίας της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, στα θέματα που έχουν σχέση με την επαγγελματική εκπαίδευση, να μας πουν κι αυτοί οι άνθρωποι που ανήκουν εκεί και δουλεύουν, τι νομίζουν ότι πρέπει να γίνει σε αυτό το χώρο. Νομίζω ότι, όταν συζητήσουμε το θέμα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, θα ήταν χρήσιμο να ακούσουμε τις σκέψεις τους, τις οποίες έχουν στείλει και στο Υπουργείο Παιδείας και αλλού, όπως βλέπουμε κι όλα τα έγγραφα και ακούμε και όλες τις απόψεις. Υπάρχει ένας εκπρόσωπος των λειτουργών της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ο κ. Μαλαγάρης, όταν φτάσουμε να συζητήσουμε αυτά τα θέματα θα ακούσουμε με προσοχή και τις σκέψεις σας, ώστε να είμαστε καλύτερα ενημερωμένοι.

Επίσης, κατά παράκληση από την Ομοσπονδία των Ατόμων με αναπηρία, επειδή έχουν μείζονα προβλήματα και μολονότι έχουμε εδώ τον σύμβουλο της Ειδικής Αγωγής που μας καθιστά κοινωνούς στα προβλήματα αυτά και ενημέρωσα ήδη ότι μας απασχολούν, όταν συζητήσουμε αυτά τα θέματα ίσως θα είχε ένα νόημα νομίζω να μην έχουν οι άνθρωποι την αίσθηση ότι δεν ακούμε τη φωνή τους, να ακούσουμε τι σκέψεις έχουν πάνω στο θέμα αυτό, τι θα μπορούσε να γίνει. Παρακαλώ η εκπρόσωπος του ΛΑΟΣ έχει το λόγο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Καλημέρα να πω κι εγώ σε όλους και καλή συνέχεια στο έργο, μακάρι να γίνει και πραγματικό. Ερώτηση θα ήθελα να κάνω, γιατί για

εμένα δε θεωρείται νέο και πιστεύω ότι και ο κ. Πανάρετος το σχολίασε όχι ως μη γνωστό, αλλά για να επιτείνει την κατάσταση, ότι η Ελλάδα δυστυχώς υπολείπεται σε σχέση με τις κυπριακές προόδους και οποιεσδήποτε εκδηλώσεις και εργασίες. Αλλά θα ήθελα να ρωτήσω, επειδή διαμορφώνονται νέες συνθήκες στο χώρο εκεί συνεχώς και καθημερινά, έχουν σχέση μόνο με το ελεύθερο κομμάτι της Κύπρου τα προγράμματα που γίνονται;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Τα προγράμματα αναφέρονται και στο εξώφυλλο είναι το αναλυτικό πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αναφέρεται φυσικά μέσα από την πρώτη σελίδα στα ελληνοκυπριακά σχολεία. Έγινε μια συζήτηση γι' αυτό, αλλά αυτό είναι που υπάρχει τώρα. Είναι για τα ελληνοκυπριακά σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Εν μέρει λοιπόν νέες συνθήκες συνεχώς διαμορφώνονται. Έχω υπόψη μου από κάμποσα χρόνια για την αλλαγή όλων των ονομάτων των ελληνικών ή στην κατεχόμενη περιοχή, οπότε συνέχεια έχουμε προβλήματα τα οποία συντελούν ώστε να ... Ευχαριστώ πολύ.

Θέμα 1: Ενημέρωση από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας για το Πρόγραμμα PISA (The Programme for International Student Assessment) και την αξιοποίησή του στο διάλογο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι να προχωρήσουμε. Αφού δεν έχουμε το 1^ο θέμα για σήμερα, σας εξήγησα ότι ο Πρόεδρος είχε αναλάβει να το παρουσιάσει. Επειδή μετέχει στο πρόγραμμα αυτό χρόνια η κ. Σοφianoπούλου, είχε παρακαλέσει τον Πρόεδρο να το παρουσιάσει η ίδια και επειδή φαίνεται ότι της έτυχε κάτι αιφνίδιο δεν το είπε από χτες στον Πρόεδρο, ώστε να ετοιμαστεί, που θα μπορούσε, δεν είναι τίποτε να το παρουσιάσει. Αλλά ας το αφήσουμε, γιατί έχει και μια πείρα μεγάλη που ίσως θα μας είναι χρήσιμη.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Εγώ όμως κ. Πρόεδρε επιμένω. Είναι θέμα στην ημερήσια διάταξη και μπορεί να γίνει μια ανταλλαγή απόψεων έστω και χωρίς την εισήγηση. Μάλιστα αν μου επιτρέπετε θα ζητούσα και το εξής: αφού δεν θα επεκταθούμε στη συζήτηση σήμερα, στην επόμενη συνεδρίαση να έχουμε μια μεγαλύτερη και καλύτερη εικόνα της συμμετοχής της Ελλάδας στο πρόγραμμα αυτό. Την απλή περιγραφή που έχει το κείμενο να την έχουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να δώσω μια εξήγηση. Αυτά που εστάλησαν εδώ είναι απλώς κάποια σημεία που είναι υπομνηστικά. Στην πραγματικότητα η κ. Σοφianoπούλου, επειδή μετέχει χρόνια τώρα, από το 2000 νομίζω, στο πρόγραμμα PISA, θα μας πει, αυτό αναμένουμε, θέματα ουσίας και λειτουργίας και θέματα που θα ήταν χρήσιμα και για μας. Επ' ευκαιρία να πω ,και έχει σημασία αυτό, ότι στην Κύπρο το πρόγραμμα PISA είναι βασικό στην όλη τους αναδιάρθρωση των προγραμμάτων, όπως μου είπε ο κ. Τσιάκαλος. Είναι έτσι κ. Ζήσιμε;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Χρησιμοποιεί τα στοιχεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ακόμη ένα σχόλιο να μου επιτρέψετε σας παρακαλώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Νομίζω ότι έχουμε προχωρήσει αρκετά σε μια καλύτερη δομή λειτουργίας του Συμβουλίου. Για εμένα τουλάχιστον δεν είναι αρκετό να ακούσω κάτι προφορικά σε μια συνεδρίαση. Υπάρχει μια ολόκληρη μονάδα. Αυτή η μονάδα μπορεί να περιγράψει σε κείμενο, μια σειρά από πράγματα από τις εμπειρίες του PISA και το κείμενο αυτό να είναι διαθέσιμο στα μέλη του Συμβουλίου πριν τη συνεδρίαση. Η ανταλλαγή απόψεων με μια προφορική ενημέρωση είναι διαφορετική. Είναι διαφορετικά η προφορική ενημέρωση που γίνεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που επεκτείνεται σε ορισμένα σημεία με αφορμή ερωτήματα που τίθενται. Το να συζητήσει κανείς για ένα τόσο σοβαρό θέμα, το οποίο επηρεάζει όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα χωρίς τεκμηρίωση, είναι λάθος. Βλέπουμε ότι η Κύπρος –αν και δεν συμμετέχει- το χρησιμοποιεί ως βάση της

διαμόρφωσης πολιτικής. Το να μένουμε εμείς σε μια προφορική ενημέρωση από την εκπρόσωπο, νομίζω ότι δεν είναι αρκετό.

Θα παρακαλούσα να υπάρξει μια τεκμηριωμένη αναλυτική παρουσίαση, τόσο των επιδόσεων των Ελλήνων μαθητών, όσο και των ενεργειών που έχουν υπάρξει διαχρονικά, από όταν για πρώτη φορά συμμετείχαμε στο PISA, νομίζω το '97, το '98, να δούμε διαχρονικά πώς εξελίχθηκε η απόδοση και δεύτερον τι ενέργειες έχει κάνει το ελληνικό κράτος για να προσαρμοστούμε.

M. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: (στην αρχή μιλάει με κλειστό μικρόφωνο) Θα σας πω και κάτι άλλο, το έχω πει τρεις χιλιάδες φορές: αυτά ήταν εμπιστευτικά για τους Έλληνες. Η κ. Σοφιανοπούλου έκανε διδακτορική διατριβή πάνω σε αυτό και πήρε τα στοιχεία μέσω Παρισιού. Στην Ελλάδα δεν κρεμάγαμε τα αποτελέσματα στην ιστοσελίδα του ΚΕΕ. Τώρα θα τα βάλουμε.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Είναι ουσιαστική η παρατήρηση και το σχόλιο και πιστεύω ότι το να αφιερώσουμε λίγο χρόνο σε αυτό είναι σημαντικό. Εγώ δεν αμφιβάλλω για αυτό που λέτε, εκφράζω κι εγώ τη λύπη μου για το γεγονός ότι έχει περάσει τόσος χρόνος χωρίς να υπάρχει μια ενημέρωση και μια δυνατότητα των ερευνητών να αξιοποιήσουν τα στοιχεία αυτά. Θα παρακαλούσα δε, με δική σας πρωτοβουλία να τα κάνετε διαθέσιμα στους ερευνητές για να μπορούν να ασχοληθούν και να δουν. Εγώ διαβάζω αναλύσεις στην Αμερική για το PISA, αν σας πω ότι υπάρχουν τουλάχιστον 1.000 άρθρα που έχουν γραφτεί για την απόδοση των Αμερικανών φοιτητών και άλλων χωρών και πώς συγκρίνονται.

Επίσης κ. Πρόεδρε και θα κλείσω με αυτό το θέμα, αναφέρομαι στους διεθνείς Οργανισμούς και στη συμμετοχή της χώρας. Ανέφερα και στην επιστολή που σας έστειλα, το θέμα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος από τον ΟΟΣΑ. Έγινε αυτή το 1995 και έχω ζητήσει και παρακαλώ να γίνει αίτημα του Συμβουλίου προς το Υπουργείο Παιδείας, τι ενέργειες έχουν γίνει από τότε μέχρι σήμερα, σε σχέση με αυτό το πρόγραμμα. Η πρακτική του ΟΟΣΑ είναι ότι μετά από 2 χρόνια, αν θυμάμαι καλά, έρχεται μια Επιτροπή από τον ΟΟΣΑ και η χώρα κάνει μια έκθεση για το πώς έχει αντιμετωπίσει τα θέματα που τέθηκαν στην έκθεση, εάν έχει κάνει κάποιες ενέργειες, τι ενέργειες έχει κάνει και τι δεν έχει κάνει.

Είναι εντυπωσιακό να συμμετέχουμε σε διεθνείς Οργανισμούς, να έχουμε αξιολογήσεις οι οποίες δεν στοιχίζουν κοινωνικά, δεν είναι μια αξιολόγηση που ο εκπαιδευτικός θα ενοχληθεί διότι θα μπει στο σχολείο του και θα πει «δεν κάνεις καλά τη δουλειά σου», είναι μια συνολική αξιολόγηση και πρέπει να την αξιοποιούμε. Γι' αυτό θα παρακαλέσω και ό,τι μπορεί ο κ. Δερμιτζάκης από πλευράς του Κέντρου Εκπαιδευτικής, ό,τι έχετε, ό,τι υπάρχει, αυτό που έχετε κάνει μέχρι τώρα, να είναι διαθέσιμο και θα παρακαλούσα να υπάρξει μια γραπτή ενημέρωση από το Υπουργείο Παιδείας για το θέμα της αξιολόγησης του ΟΟΣΑ και το τι έχει ακολουθήσει από τότε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Εγώ και με βάση την επιστολή σας και για θέματα ουσίας παρακάλεσα να ερωτηθούν ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το ΚΕΕ εάν έχουμε κάτι να πούμε, να μας δοθούν πληροφορίες γι' αυτό το θέμα. Τι έχει γίνει δηλαδή, αν έχει

υπάρξει μια συνέχεια, αν έχουν ληφθεί αποφάσεις. Ίσως, επειδή ο χρόνος ήταν πολύ σύντομος, να μην έχουμε τέτοιες πληροφορίες ή, αν έχουμε, πέστε μας.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Όχι, δεν έχουμε πληροφορίες, εγώ γι' αυτό προσπάθησα να επικοινωνήσω και χτες με τον κ. Πανάρετο, απλώς επειδή εσείς ήσασταν τότε εκεί στο Υπουργείο, αν γνωρίζετε την τύχη των αρχικών βημάτων αυτής της έκθεσης, έτσι ώστε μετά από 15 χρόνια που έχουν περάσει, να δούμε την αναζήτηση, δηλαδή να ξεκινήσουμε από το που πήγε αυτή η έκθεση στα πρώτα βήματα και τι έγινε. Ασχέτως αν έχουν περάσει 15 χρόνια και έχουν αλλάξει τα δεδομένα, να το ψάξουμε. Απλώς γι' αυτό.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτό έγινε το '95. Εγώ το '96 έφυγα από το Υπουργείο Παιδείας. Αλλά αυτό που μπορείτε να κάνετε, υπάρχει η αρμόδια Διεύθυνση, ίσως έχει αλλάξει και όνομα στο Υπουργείο Παιδείας, ήταν ο κ. Καφετζόπουλος εκεί προϊστάμενος, είναι η Διεύθυνση Προγραμματισμού, αυτή είναι η υπεύθυνη Διεύθυνση. Μπορείτε λοιπόν από αυτή τη Διεύθυνση να δείτε, αυτοί θα πρέπει να έχουν τα στοιχεία, δεν ξέρω ποιος είναι Διευθυντής τώρα εκεί. Ευχαριστώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Απλώς να προθέσω κάτι σε αυτά. Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ουδέποτε διαβιβάστηκε επισήμως καμία έκθεση του ΟΟΣΑ. Το έψαξα εγώ, ουδέποτε ήρθε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Μάλιστα φέτος επισκέφθηκαν τη χώρα μας εκπρόσωποι του ΟΟΣΑ και δεν είχε προγραμματιστεί να έρθουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αλλά με δική μου παρέμβαση ζήτησα να έρθουν, τουλάχιστον να μας ενημερώσουν και να τους ενημερώσουμε τι θέλουν και τι εμείς κάνουμε. Θέλω να πω δηλαδή ότι τα πράγματα στον τόπο μας είναι σε αυτό το σημείο χειρότερα από οτιδήποτε άλλο. Δηλαδή παίρνουμε μια έκθεση στο Υπουργείο και από εκεί και πέρα, τουλάχιστον αυτοί που εμπλέκονται -και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο εμπλέκεται πάρα πολύ σε θέματα ποιότητας της εκπαίδευσης-, θα έπρεπε να είναι αποδέκτες τουλάχιστον αυτής της έκθεσης και ίσως η πολιτική ηγεσία να ζητούσε στη συνέχεια: τα πήρατε αυτά, πέστε μας προς τα πού πρέπει να πάμε με βάση αυτές τις εκθέσεις, στο μέτρο που θέλουμε να πάρουμε κάποια μέτρα εκπαιδευτικού χαρακτήρα που θα βοηθήσουν προς την κατεύθυνση να βελτιώσουμε το σύστημά μας, ώστε οι παρατηρήσεις να μην είναι οι επαναλαμβανόμενες, σχεδόν σαν να μην πέρασε κανένας χρόνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγαπητοί, αυτό το θέμα της τροφοδότησης από τους διεθνείς Οργανισμούς ή τους ευρωπαϊκούς Οργανισμούς και της αξιοποίησης της όποιας δουλειάς γίνεται, νομίζω ότι είναι κάτι που πρέπει να επισημάνουμε στις προτάσεις μας. Γιατί μάλλον κύριοι συνάδελφοι και κ. Πανάρετε, θα παρακαλέσω πάλι τον κ. Γιαλούρη να το ψάξει στο Υπουργείο Παιδείας στις αρμόδιες Διευθύνσεις, μήπως τυχόν υπάρχουν πράγματα που δεν γνωρίζουμε, αλλά μάλλον ισχύει αυτό που είπε ο κ. Γκλαβάς δηλαδή κάπου έχουν σταματήσει αυτά τα πράγματα. Κάντε ακόμη μια προσπάθεια.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Εγώ θα την κάνω την προσπάθεια, απλώς ήθελα τη βοήθεια του κ. Πανάρετου επειδή βρισκόταν τότε και σε καίρια θέση εκεί, εάν γνωρίζει την πορεία των πρώτων βημάτων. Αυτό ήθελα εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω δεν είναι θέμα προσωπικό, είναι θέμα της Διευθύνσεως τι ξέρει.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ένα τελευταίο σχόλιο μόνο κ. Πρόεδρε. Εγώ έφυγα από το Υπουργείο το '96, επομένως από εκεί και πέρα το τι υπάρχει στο Υπουργείο δεν μπορώ να το ξέρω. Τα πρώτα βήματα να σας τα πω και να απαντήσω και στον κ. Γκλαβά: συμμετείχε ως αντιπρόεδρος της Επιτροπής που διαμόρφωσε το background report, το υποβοηθητικό κείμενο, συμμετείχε ως εκπρόσωπος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ο κ. Παλαιοκρασσάς, ο οποίος ήρθε και στη συνεδρίαση του ΟΟΣΑ και είχε όλα τα χαρτιά. Υποτίθεται ότι ο εκπρόσωπος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αυτά τα παίρνει και φαντάζομαι τα δίνει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Δεν μπορώ να φανταστώ ότι αυτά εξαφανίστηκαν. Τέλος πάντων δεν θέλω να συνεχίσω.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εγώ αναφέρθηκα στο εξής: πράγματι ο ΟΟΣΑ κατά καιρούς ζητάει από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να συμπληρώσουν κάποια ερωτηματολόγια. Αυτό που τόνισα εγώ είναι ότι η έκθεση επισήμως από το Υπουργείο δεν ήρθε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και δεν ζητήθηκε στον ενδιάμεσο χρόνο από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία, αφού διαβιβάστηκε, να απαντήσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο εάν έλαβε υπόψη του την έκθεση του ΟΟΣΑ, εάν έκανε κάποιες συγκεκριμένες ενέργειες πάνω σε αυτό το θέμα και τι προτείνει. Εγώ σ' αυτά αναφέρθηκα και όχι εάν συμπληρώναμε κάποια ερωτηματολόγια.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Συγγνώμη κ. Πρόεδρε έχει σημασία. Εγώ δεν αναφέρομαι στο αν συμπληρώθηκε ερωτηματολόγιο. Αναφέρομαι στην ουσιαστική συμμετοχή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στην αξιολόγηση. Εγώ έκανα συσκέψεις στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έδωσε στοιχεία, δεν υπήρχε άλλωστε και αν υπήρχε νομίζω μόλις είχε φτιαχτεί το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας. Συμμετείχε ο κ. Παλαιοκρασσάς, είχε αν θυμάμαι καλά έρθει και στη συζήτηση που έγινε στο Παρίσι και εκείνος τα έδωσε. Αλλά να κλείσω κ. Πρόεδρε, θα είναι θέμα αυτό της επόμενης συνεδρίασης να μας διευκρινίσετε αν θέλετε.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Θα ήθελα στο προηγούμενο για το PISA επειδή είπε ο Πρόεδρος του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας και πολύ σωστά ότι ήμασταν χαμηλά κλπ., το '99 όταν σχεδιάστηκε, γιατί τότε είχα συναδέλφους που έχουν πλέον φύγει, είναι κι αυτό με τους αποσπασμένους, νομίζω κ. Δερμιτζάκη, εκπαιδευτικούς οι οποίοι ξεκινούν μπαίνουν σε ένα πρόγραμμα, μένουν 2 χρόνια, ενημερώνονται και μόλις ενημερωθούν φεύγουν. Αυτό το λέω γενικότερα. Είχαν ξεκινήσει τότε τα προγράμματα σπουδών που είχαν σχεδιαστεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, για τη γλώσσα μιλώ εγώ, να είναι επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας κ. Πρόεδρε. Αυτό ήλεγχε και το PISA. Όμως ποτέ ουσιαστικά για όσους διδάσκουμε μέσα στην εκπαίδευση, δεν πέρασε η επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας σε εμάς. Δεν δουλεύουμε δηλαδή με αυτό τον τρόπο στα σχολεία. Τώρα που θα φέρετε

αυτό, ήθελα να προτείνω, τότε εγώ δυο μικρά κείμενα από αυτά που δούλευαν οι συνάδελφοι πέρα του απορρήτου, πάνω στη γλώσσα. Νομίζω ότι και τέτοια παραδείγματα που θα μπορούσαμε να δούμε πώς ελέγχεται η κατανόηση, η εμπάθунση, σε κείμενα, τη στιγμή που έχουμε ζητήματα αυτή τη στιγμή, εγώ τυχαίνει να είμαι αντιπρόεδρος σε ένα βαθμολογικό κέντρο και η διόρθωση στη Γλώσσα έχει 33% αναβαθμολογήσεις. Αυτό ήθελα να παρακαλέσω τον Πρόεδρο του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας να δούμε τουλάχιστον και τέτοια παραδείγματα. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να δούμε λίγο την ουσία του θέματος, γιατί είναι ένα σημαντικό θέμα το θέμα PISA. Ήδη αυτό το πρόγραμμα, αυτός ο Οργανισμός, αυτή η αξιολόγηση που γίνεται, κινείται σε τρία επίπεδα. Το ένα είναι η γλώσσα, το άλλο είναι τα Μαθηματικά, το άλλο είναι οι Φυσικές Επιστήμες. Έχει μιλήσει γι' αυτό ο κ. Γκλαβός στο παρελθόν, ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα των διαφόρων χωρών δεν συμμορφώνονται και δεν συμφωνούν όλα με τις αρχές του PISA. Να δώσω ένα απλό παράδειγμα και έχει σχέση με αυτά που θα κάνουμε: εάν πούμε ότι εμείς ως ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σχέση με τη Γλώσσα, που είναι ένας χώρος που ξέρω, θα επιμείνουμε πάρα πολύ σε κατανόηση κειμένου και παραγωγή κειμένου, αυτά που τίθενται και στο ερωτηματολόγιο του προγράμματος του PISA, δεν θα επιμείνουμε πολύ στη δομή της Γλώσσας, γραμματική σύνταξη ορθογραφία κλπ., αυτό είναι μια άλλη προσέγγιση. Εμείς λοιπόν δίνουμε μια έμφαση σε αυτούς τους τομείς, και εις βάρος της επικοινωνιακής μεθόδου. Όλα αυτά, όμως, είναι συζητήσιμα εάν πρέπει να είναι έτσι ή όχι, δεν είναι τόσο απλά. Εγώ τα σχηματοποιώ αυτή τη στιγμή και υπεργενικεύω. Θέλω να πω ότι είναι ένα θέμα άλλου συστήματος, άλλης φιλοσοφίας, άλλων στόχων επιδιωκόμενων, που αν τους επιδιώξεις όπως το ελληνικό σύστημα, τότε είσαι έξω στην πραγματικότητα, δεν μπορείς να έχεις μεγάλες επιτυχίες στο πρόγραμμα αυτό, γιατί επιμένεις σε άλλα πράγματα και θέλεις άλλα πράγματα.

Ένα μείζον θέμα που το αντιμετώπισαν οι άνθρωποι στην Κύπρο και το αντιμετώπισαν θετικά ως προς το PISA, είναι τα αναλυτικά προγράμματα που θα διαμορφώσουμε, θα λάβουν υπόψη τους τις αρχές του προγράμματος αυτού, τους στόχους που θέτει το πρόγραμμα αυτό; Διότι εάν τους λάβουν υπόψη, θα είναι άλλα προγράμματα από μια άλλη δυνατότητα. Εμείς δηλαδή κάποια στιγμή και δεν είναι μακρινή αυτή και έχει δίκιο ο κ. Πανάρετος που επιμένει σε αυτό το θέμα, θα πρέπει να το δούμε και να το αντιμετωπίσουμε και να πάρουμε θέση, αν τα προγράμματά μας τα αναλυτικά θα είναι προσανατολισμένα στο PISA, ώστε να έχουμε καλύτερη θέση, μεγαλύτερες επιτυχίες, αυτούς τους μορφωτικούς στόχους, ή, αν συνειδητά και αιτιολογημένα θέλουμε να διαφοροποιηθούμε, οπότε θα πάρουμε και την ευθύνη και θα πρέπει και να ενημερώσουμε τον κόσμο ότι δεν τα ακολουθούμε, τουλάχιστον εξ ολοκλήρου, γι' αυτό και γι' αυτό τον λόγο, διότι οι δικοί μας στόχοι είναι διαφορετικοί. Δεν εισηγούμαι τίποτε αυτή τη στιγμή, αλλά περιγράφω τον προβληματισμό. Επομένως, κ. Πρόεδρε του ΚΕΕ νομίζω ότι η εισήγηση που θα μας κάνει η κ. Σοφianoπούλου, όχι επειδή βρίσκεται στο ΚΕΕ, αλλά επειδή δουλεύει όλα αυτά τα χρόνια με αυτό το θέμα, θα είναι ουσιαστική και θα την κάνουμε. Μετά τη συζήτηση αυτή, θα πρέπει εδώ να σκεφτούμε: θα είναι βάση ή εν πάση περιπτώσει ένα σημείο αναφοράς στα αναλυτικά προγράμματα που θα καταρτισθούν ;

Διότι εμείς πρέπει να πάρουμε θέση. Δεν πρόκειται εμείς να καθίσουμε να κάνουμε τα αναλυτικά προγράμματα, αλλά θα πάρουμε θέσεις, κατευθυντήριες γραμμές.

Όπως και οι μορφωτικοί στόχοι που συζητήσαμε, εγώ αποφεύγω να λέω Λισσαβόνα κλπ., διότι όπως εξήγησα, αυτά είναι πολύ παλαιότερα, νομίζω κ. Παπαντωνόπουλε κι εσείς το είπατε, είναι ελληνικές επισημάνσεις διαχρονικές και, επομένως, δεν είναι ανάγκη να αναφέρεσαι σε κάποιες αποφάσεις. Θα δούμε τι γίνεται και με αυτούς τους μορφωτικούς στόχους. Θα τους λάβουμε υπόψη ή δεν θα τους λάβουμε; Εάν τους λάβουμε, αυτοί βεβαίως συμφωνούν νομίζω με το PISA, συνεπάγεται άλλη μορφή αναλυτικών προγραμμάτων από ό,τι έχουμε σήμερα. Είναι έτσι κ. Πρόεδρε;

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Με συγχωρείτε, εδώ υπάρχει κι ένα θέμα: το ελληνικό κράτος διαχρονικά δια του Υπουργού Παιδείας, έχει συμμετάσχει στις συναντήσεις αυτές και στη Λισσαβόνα και για την PISA και έχει πάρει δεσμεύσεις. Εμείς μπορούμε να εισηγηθούμε, ή αν θέλετε, μπορεί να πούμε «ναι, ακολουθούμε ή δεν ακολουθούμε», να πούμε τα υπέρ και τα κατά, όμως και το ίδιο το κράτος πρέπει να έχει μια συνέπεια σε αυτό το οποίο δεσμεύεται. Γιατί απλώς το να φτάσουμε στο σημείο του τι έχει γίνει... Μέχρι τώρα η συζήτηση ποια είναι; Κάποιοι σκόρπια πράγματα ακούγονται, λένε μια κουβέντα σε ένα ραδιόφωνο και από εκεί και πέρα τίποτα. Εάν εμείς μπορούσαμε και βάλουμε αυτό το θέμα σε μια πειθαρχία, θα είναι νομίζω σημαντική η συνεισφορά μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι σωστό, νομίζω ότι συμφωνούμε. Κύριοι συνάδελφοι, έχουμε ζήσει όλοι τι γίνεται, όταν βγαίνουν τα αποτελέσματα του PISA. Γίνονται επιθέσεις από τα Μέσα Ενημέρωσης ότι η Ελλάδα είναι στην 27^η, στην 30^η θέση, η Κύπρος ήταν τελευταία σε όλο αυτό το πρόγραμμα, και προσπαθεί να φύγει από αυτή την κατάσταση καθ' όσα έχω ενημερωθεί. Επομένως, πρέπει να το αντιμετωπίσουμε με τον έναν ή τον άλλο τρόπο και με μια κριτική διάθεση. Δεν σημαίνει ότι πρέπει τυφλά να το ακολουθήσουμε. Με μια κριτική διάθεση, διότι μπορεί κάπου να διαφοροποιηθούμε. Αλλά είναι σημαντικό θέμα. Θα παρακαλούσα να μην συνεχίσουμε αυτή τη συζήτηση, με τελευταίο να πει δυο λόγια ο Πρόεδρος του ΚΕΕ, αλλά επειδή είναι πολύ σημαντικό θέμα, να είναι ένα θέμα που θα μας απασχολήσει στην επόμενη συνάντηση. Πιστεύω ότι δεν θα υπάρχει πρόβλημα. Κύριε Πρόεδρε.

M. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Κατ' αρχάς να σας πω την κακή πλευρά της ιστορίας. Ουδέποτε το ελληνικό κράτος από τότε που μπήκε στο πρόγραμμα PISA αγκάλιασε αυτή την ιστορία. Θέλετε να σας πω για ποιο λόγο; Παραδείγματος χάριν εγώ εδώ κι ένα χρόνο, πέρσι τον Αύγουστο πήγα Πρόεδρος στο ΚΕΕ, χρωστούσαμε τις εισφορές ως κράτος από το 2000 και αυτό που κάνω, είναι να κάνω αυτή τη στιγμή το διαχειριστή, σαν το χταπόδι που τρώει τα πλοκάμια του, από την πίστωση του ΚΕΕ να πληρώσω τις 87.000 € που είναι η ετήσια συνεισφορά της Ελλάδας στο PISA, για να μην εκτίθεται ο Έλληνας Πρέσβης εκεί στον ΟΟΣΑ. Και ακόμη χρωστάμε. Ένα άλλο που συνέβη είναι ότι σε όλους τους διαγωνισμούς 2000, 2003, 2006, δεν πληρώσαμε ποτέ ούτε τους διευθυντές των 200 σχολείων που συμμετέχουν, ούτε τους βαθμολογητές, ούτε αυτούς που έκαναν τους

αξιολογητές. Αυτή τη στιγμή ψάχνουμε να βρούμε, ο διευθυντής του σχολείου τάδε στο Σουφλί του 2000, έχει πάρει σύνταξη, έχει πάρει μετάθεση, πού είναι ο αριθμός λογαριασμού του, για να του δώσουμε τα λεφτά που του χρωστάμε, τα οποία είναι από 150 μέχρι 300 ευρώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά κ. Καθηγητά είναι τα τεχνικά προβλήματα. Τα ουσιαστικά είναι αυτά που είπαμε πριν ότι πρέπει να μας απασχολήσουν.

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Σταματώ. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι βγάλαμε ένα τόμο που σας δώσαμε και αυτός βγήκε εξ ανάγκης βέβαια για να μην χαθούν τα λεφτά και βγήκε σε χρόνο dt, γι' αυτό έχει και ορισμένες ανορθογραφίες μέσα, δεν προλάβαμε να τα διορθώσουμε αυτά, από το Νοέμβριο μέχρι το Δεκέμβριο και το CD που σας μοιράσαμε την περασμένη φορά. Αυτό επίσης που κάναμε είναι ότι κάναμε μια ημερίδα των διευθυντών των σχολείων στο Υπουργείο Παιδείας και τους ενημερώσαμε τι είναι το PISA. Δεν είναι υποχρεωτικό να τα κάνουμε όλα αυτά, είναι ένα πολιτικό εργαλείο το οποίο δίνει κατευθύνσεις στο Υπουργείο για να κάνει μια πολιτική. Αν θέλουμε την εφαρμόζουμε, αν δεν θέλουμε δεν την εφαρμόζουμε. Απεδείχθη όμως ότι εάν αντιμετωπίζε και το Υπουργείο και τα σχολεία σοβαρότερα την ιστορία, η Ελλάδα δεν θα ήταν, παραδείγματος χάριν στη Φυσική 37^η. Διότι την ερώτηση που λέει «σε ποιο τομέα της καθημερινής ζωής εφαρμόζεται η αρχή του Αρχιμήδη», παιδιά από την επαρχία την ξέρουν. Η αξιολόγηση όμως δεν έγινε ποτέ όλων αυτών των αποτελεσμάτων των ελληνικών. Και γι' αυτό έχουμε ζητήσει -και το Υπουργείο αυτή τη στιγμή το έχει υποσχεθεί- οι αποσπάσεις των εκπαιδευτικών να είναι τριετούς θητείας και αν δεν μας αρέσει στον πρώτο χρόνο, να τον αλλάζουμε, να τον γυρίζουμε πίσω. Όχι να κάθονται. Εάν δεν είναι τριετούς, εμείς του PISA τώρα τους εκπαιδεύουμε, τους στέλνουμε στα συνέδρια δυο – δυο, τρεις – τρεις, διότι πιο πρώτα ήξερε μόνο ένας, ο άρχοντας. Οι υπόλοιποι που ήταν από κάτω, δεν ήξεραν για ποιο λόγο το κάνουμε. Ρωτούσες: «για ποιο λόγο μαζεύεις αυτά τα στοιχεία;» «δεν ξέρω» «ποιος ξέρει;» «ο άλφα» «εσύ γιατί κάνεις αυτό;» «ποιος ξέρει;» «δεν ξέρω».

Το δεύτερο είναι ότι φέτος ο διαγωνισμός αυτός, προσπαθώντας να πληρώσουμε και τους διευθυντές, προσπαθώντας να πληρώσουμε και τους βαθμολογητές – αξιολογητές και όλους αυτούς, δείξαμε ότι ενδιαφερόμαστε για την ιστορία και ελπίζω ότι αυτός ο φετινός διαγωνισμός για τη Γλώσσα, που τα αποτελέσματά του θα βγουν το 2010, διότι τα γραπτά στέλνονται καλυμμένα στον ΟΟΣΑ, ότι η Ελλάδα θα έχει πετύχει έστω μια καλύτερη θέση, παρά το σύντομο της ιστορίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα πώς θα πετύχει; Τώρα θα μπορούμε σε άλλη συζήτηση την οποία θα κάνουμε την άλλη φορά. Πώς θα πετύχει, αν δεν έχουμε ξεκαθαρίσει τους στόχους, τη μέθοδο, το ένα το άλλο; Πώς θα πετύχει; Δηλαδή, επειδή ενημερώσαμε ότι υπάρχει το πρόγραμμα PISA;

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Είναι πολύ απλό. Κάνουν προπονήσεις στα σχολεία πριν από το διαγωνισμό. Γι' αυτό θα πετύχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει, ωραία τότε ναι.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μια κουβέντα μπορώ να συμπληρώσω; Δεν είναι θέμα μόνο προγραμμάτων σπουδών και τι θέλει ο μαθητής. Είναι και το πόσο ενδιαφέρονται οι μαθητές μας να απαντήσουν. Δηλαδή τα παιδιά που συμμετέχουν δεν έχουν συνειδητοποιήσει γιατί συμμετέχουν εκεί και τα περισσότερα δεν γράφουν. Απλώς παραδίδουν λευκές τις κόλλες. Κάθονται εκεί για το χρόνο που επιβάλλεται και δεν γράφουν. Διότι ούτε το σχολείο ξέρει τι επιδιώκουμε, αυτό το σχολείο το συγκεκριμένο, ούτε οι μαθητές έχουν ενημερωθεί. Λέει «ένας διαγωνισμός PISA, πάρε αυτό...».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα κ. Πρόεδρε υπάρχει μια παθολογία, αυτά θα τα αντιμετωπίσουμε. Μην μπούμε τώρα, τα συνειδητοποιούμε αυτά τα πράγματα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Πέρα του ουσιαστικού υπάρχουν και δευτερεύοντα πράγματα που μπορούν να βελτιωθούν, για να βελτιώσουμε τη θέση μας και αυτά πρέπει να γίνουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κ. Σπαθάτου.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Χαίρομαι τέλος πάντων που αρχίζει ένα μεγαλύτερο ενδιαφέρον για να δούμε τι γίνεται σχετικά με το πρόγραμμα PISA. Γιατί όπως γράφουμε, το έχουμε ανάγκη για τις μεταβολές της επίδοσης, να τις συσχετίσουμε με τις πιθανές μεταβολές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αλλά αποτελέσματα μηδέν, ενδιαφέρον μηδενικό, ενέργειες ατελείς και στο κάτω - κάτω της γραφής άκουσα η κ. Σοφianoπούλου που ετοίμασε το διδακτορικό και πήρε από τη Γαλλία τα πρωτότυπα ή τα έγγραφα των συνεδριάσεων. Εμείς δεν μπορούσαμε σαν Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να τα πάρουμε παράλληλα και να φτιάξουμε ένα πρόχειρο δικό μας ώστε να μπορέσουμε να το έχουμε εδώ τώρα. Θα μπορούσαμε, αλλά ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι να κλείσουμε αυτό το θέμα για τώρα και όσο συζητούσαμε σκεφτόμουν μήπως αν συμφωνείτε κι εσείς παρακαλούσαμε στην επόμενη συνεδρία που θα είναι και η κ. Σοφianoπούλου να μας πει αυτά, ο κ. Δερμιτζάκης θα προσπαθήσει να είναι πιο ενημερωμένος αν θα λείπει. Μήπως μπορούσε ο κ. Τσιάκαλος ο συνάδελφος, ο οποίος τώρα είναι στην Κύπρο, μήπως τον παρακαλούσα να έρθει εδώ να μας πει την εμπειρία του. Αυτός και στη Θεσσαλονίκη δουλεύει 10 χρόνια με το PISA και έχει μια άλλη σχέση με το πρόγραμμα. Μήπως μας έλεγε λίγες σκέψεις γι' αυτό το θέμα. Επειδή το έχει δουλέψει και το έχει δουλέψει σε σχέση με αναλυτικά προγράμματα, να δούμε λίγο δηλαδή και την εφαρμογή του τι προβλήματα εμφανίζει, πέρα από το θεωρητικό κομμάτι.

Στην Κύπρο το αποφάσισαν. Είπαν ότι «εμείς θέλουμε να στοιχηθούμε σε αυτό το πρόγραμμα και να ανεβούμε στις επιδόσεις μας στο PISA». Το πήραν απόφαση. Πολιτική απόφαση. Και ακολουθήθηκε στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Εμείς θα συζητήσουμε εδώ εάν θα πάρουμε αυτή την απόφαση, αλλά προκειμένου να φτάσουμε σε μια τέτοια απόφαση, που είναι κεντρική για τα αναλυτικά προγράμματα, θα ήταν καλό να είμαστε καλά ενημερωμένοι.

Έχετε την καλοσύνη κ. Ζήσιμη να πείτε, παρακαλώ προσκαλούμε τον κ. Τσιάκαλο. Αυτό θα είναι την Παρασκευή που θα είναι η επόμενη συνεδρία, εάν μπορούσε ο κ. Τσιάκαλος να είναι εδώ, για λίγη ώρα να κάνουμε μια συζήτηση πάνω σε αυτό.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Βεβαίως. Να γίνει μια συνεννόηση με τον κ. Τσιάκαλο. Κύριε Πρόεδρε αν μου επιτρέπτε μισό λεπτό μόνο. Στον καταρτισμό των αναλυτικών προγραμμάτων όντως λαμβάνουμε υπόψη το τι γίνεται στην PISA. Η Κύπρος για πολιτικούς λόγους δεν συμμετείχε μέχρι τώρα στην PISA, τώρα έχει γίνει αποδεκτή, λαμβάνουμε υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας Teams που είναι κάτι αντίστοιχο. Λαμβάνουμε επίσης πολύ σοβαρά υπόψη τα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχει όμως και διαφοροποίηση από αυτά τα κείμενα, στο κεντρικό κείμενο που περιγράφεται το θεωρητικό πλαίσιο, υπάρχουν καταγεγραμμένα αυτά τα κοινά σημεία, αλλά και διαφοροποιήσεις από όλα αυτά τα κείμενα. Είναι και ηλεκτρονικά το κείμενο στην ιστοσελίδα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του Υπουργείου Παιδείας, μπορώ να το στείλω κι εγώ ηλεκτρονικά όταν θα επιστρέψω στην Κύπρο αν θέλετε σε όλα τα μέλη.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ο κ. Ζήσιμος αναφέρθηκε και στην έρευνα TIMSS η οποία είναι πολύ πιο παλιά από ότι είναι το PISA. Για να πω την αλήθεια εγώ δεν ξέρω ποιος ασχολείται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα με αυτή τη διαδικασία. Μήπως θα έπρεπε κ. Πρόεδρε να ζητήσουμε από τον όποιο εκπρόσωπο αυτή τη στιγμή, ή φορέα έχει αυτή την ευθύνη, να κάνει μια ενημέρωση και για το TIMSS το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό σε σχέση με τα Μαθηματικά;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Βεβαίως υπάρχουν και τα στοιχεία από το Πανεπιστήμιο Κύπρου που είναι το αρμόδιο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Για την Ελλάδα εννοώ. Τα στοιχεία που αφορούν την Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά θα τα αναζητήσουμε.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Μήπως κάποιες τέτοιες μορφές ενημέρωσης, όπως είναι η PISA, Teams, ο κ. Τσιάκαλος, μπορούσαμε να τις κάνουμε ανοιχτές; Ως εκδήλωση, στην οποία θα ενημερωνόμαστε κι εμείς να μην χάνουμε και το χρόνο εδώ, να συζητάμε και όχι να ακούμε και να έρθει και κάποιος άλλος κόσμος που πιθανό να είχε απόψεις και γνώσει επ' αυτών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα έλεγα ως Συμβούλιο να μην πάμε σε αυτό. Εμείς ως μέλη του Συμβουλίου πρέπει να ενημερωθούμε έγκυρα, να συζητήσουμε με τους ανθρώπους και μετά μπορούμε να το σκεφτούμε εάν ως προέκταση μπορεί να γίνει αυτό που λέτε. Αλλά πρώτα - πρώτα να ξέρουμε εμείς εδώ τι θα κάνουμε.

Θέμα 2: Συζήτηση επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε. για το εκπαιδευτικό σύστημα (Δομή και Ποιότητα της Εκπαίδευσης)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνάδελφοι θα ήθελα να πω το εξής. Το είπα και την προηγούμενη φορά: ότι τα θέματα που συζητάμε θα μπορούσαν να πάρουν χρόνια και με την καλή έννοια το λέω, όχι επειδή θα φλυαρούμε, αλλά επειδή από μόνα τους επιδέχονται τέτοιο χρόνο. Όμως, επειδή ο κόσμος, η κοινή γνώμη, έχει επενδύσει στο Συμβούλιό μας, στη δουλειά που κάνουμε και περιμένει πράγματα, και εγώ πάντοτε μιλώ για όλο το Συμβούλιο και για τη σωστή συνεργασία μας και για θέματα ουσίας που αντιμετωπίζουμε, για να μην φαίνεται ότι είναι δουλειά κάποιου, είναι δουλειά του Συμβουλίου, θα ήθελα να παρακαλέσω αυτές οι συζητήσεις, οι πολύ σημαντικές να αρχίσουν, όπως το είπα από την προηγούμενη φορά, να παίρνουν αδρομερή μορφή προτάσεων, τις οποίες να επεξεργαστούμε τελικά για να τις δώσουμε, να τις αποτυπώσουμε και να μη μένουμε σε συζητήσεις, οι οποίες βεβαίως μπορούν να έχουν ένα μάκρος.

Θα παρακαλέσω από σήμερα, με βάση τα συνοδευτικά που σας έχω μοιράσει από καιρό γι' αυτή τη συνεδρία, έχω συγκεντρώσει εδώ από τις συζητήσεις που έχουμε κάνει, διότι δεν ξεκινάμε πρώτη φορά να μιλήσουμε γι' αυτά, μερικά σημεία τα οποία είχα παρακαλέσει, εάν θέλετε να τα διευρύνουμε, αν κάποια νομίζετε ότι πρέπει να τα απαλείψουμε, να τα απαλείψουμε, να αρχίσουμε να καταλήγουμε σε αυτά. (Το ενδεικτικό σχέδιο προτάσεων του ΣΠΔΕ επισυνάπτεται ως Παράρτημα Ι).

Το «καταλήγω» δεν σημαίνει μια για πάντα, θα ήθελα όμως μια μορφή πιο συγκεκριμένη να πάρουν αυτά, ώστε να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μια πρόταση. Εδώ είμαστε για να αναθεωρούμε, για να αλλάζουμε, για να κρίνουμε ό,τι έχουμε πει. Διότι όλα αυτά τα πράγματα έχουν μια δυναμική, έχουν μια αλληλεξάρτηση και μπορεί τώρα να πούμε κάτι που να χρειαστεί να το αναθεωρήσουμε στη συνέχεια της συζήτησής μας. Το λέω αυτό για να μην αισθανόμαστε δεσμευμένοι, ότι αν πούμε κάτι τώρα αυτό τελείωσε και δεν θα το ξανασυζητήσουμε ενόψει και κάποιου άλλου συναφούς θέματος. Θέλω να αισθανόμαστε ελεύθεροι και ουσιαστικοί και δημιουργικοί.

Έχουμε μιλήσει για το εκπαιδευτικό σύστημα. Είχαμε μια εκτενή συζήτηση, είχαμε την έκθεση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μας απασχόλησαν πολύ σημαντικά θέματα τα οποία τα είδαμε και έχω σημειώσει εδώ κάποια σημεία, στα οποία και ο κόσμος περιμένει να πάρουμε μια θέση, γιατί είναι μεγάλα θέματα και βεβαίως το Υπουργείο και όποιος τέλος πάντων χειριστεί στο μέλλον αυτά τα θέματα.

Πρώτα - πρώτα για τη δομή της εκπαίδευσης, τα όρια, κύριοι συνάδελφοι, της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Υπάρχουν δυο στάσεις – θέσεις: η μία είναι, που τουλάχιστον στην Επιτροπή μας είδα ότι μάλλον γίνεται περισσότερο αποδεκτή, ότι να μείνουμε στην υποχρεωτική εκπαίδευση που τελειώνει με το Γυμνάσιο, δηλαδή τα 9 χρόνια, συν το Νηπιαγωγείο, 10 στην πραγματικότητα. Υπάρχει και η άλλη άποψη που λέει να περιληφθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση και το Λύκειο. Θα ήθελα λοιπόν να καταλήξουμε εδώ ως Συμβούλιο τι βλέπουμε και τι μπορούμε να υποστηρίξουμε. Βεβαίως, κανείς πολύ άνετα μπορεί να πει όσο περισσότερη παιδεία δίνω στον κόσμο, τόσο καλύτερα. Γιατί να μην δώσω αντί για 9 χρόνια, 12 χρόνια, στην πραγματικότητα 13. Θεωρητικά είναι έτσι. Στην

πράξη όμως είδαμε ότι ούτε τα 9 χρόνια της υποχρεωτικής ελέγχονται ως προς τους γονείς. Εάν δηλαδή στο νησί x θα στείλει το παιδί του στο σχολείο, ή θα διακόψει και θα το βάλει στη δουλειά του στο ξενοδοχείο, στην επιχείρηση, δεν έχει κανενός είδους όχληση, να μην πω τίποτε άλλο, εκ μέρους της πολιτείας. Ή κάνω λάθος; Έτσι είναι, οι πληροφορίες τις οποίες έχω.

Επομένως, ό,τι πούμε θα είναι περισσότερο θεωρητικό, εκτός αν προχωρήσουμε πιο πέρα ως Συμβούλιο και πούμε ότι δεν φτάνει αυτό, να πούμε ότι η υποχρεωτική εκπαίδευση επί παραδείγματι είναι θετής. Θα πρέπει να υπάρξει κι ένας τρόπος πίεσης των γονέων, τουλάχιστον σε συμβουλευτικό επίπεδο. Δηλαδή εάν μια Επιτροπή εκπαιδευτικών φωνάξει το γονέα που δεν στέλνει το παιδί του στο σχολείο και του πει πρώτον ότι έχεις ευθύνη, δεύτερον τι κάνεις για το μέλλον του παιδιού σου, το τινάζεις στον αέρα, τρίτον δεν ξέρω τι, εσείς τα ξέρετε καλύτερα οι εκπαιδευτικοί, να μην περνάει δηλαδή απροειδοποίητα ως μια απόφαση εσωτερική της οικογένειας για το μέλλον ενός παιδιού, που δεν είναι σε θέση να πάρει απόφαση εκείνη τη στιγμή. Αυτό είναι ένα κατ' εξοχήν δικαίωμα, και αφού μιλάμε και για τα δικαιώματα των παιδιών κλπ., θα πρέπει κάπου να κατοχυρωθεί. Δηλαδή θα παρακαλούσα σε όποια απόφαση πάρουμε, προτάσεις, γιατί μπορεί όπως είπαμε, να είναι εναλλακτικές οι προτάσεις: δεν είναι ανάγκη να συμφωνήσουμε μόνο στο θετές, μπορεί να κατατεθεί και η άποψη που περιλαμβάνει και το Λύκειο, θα διατυπωθεί η άποψη και αυτά θα είναι πολιτικές αποφάσεις, οι οποίες στο τέλος θα ληφθούν και θα κρίνουν και τους ανθρώπους που παίρνουν και τις τελικές αποφάσεις.

Εμείς όμως επειδή δεν θέλουμε -και το είπα από την αρχή των συναντήσεών μας- να καπελώσουμε κανέναν και να αισθάνεται κανείς ότι εδώ δεν έχει ελεύθερη άποψη, θα διατυπωθούν όλες οι απόψεις. Αλλά εάν υπάρχει σύγκλιση σε μια άποψη, θα πρέπει να το πούμε και να διατυπωθούν και άλλες, όποιες υπάρχουν απόψεις.

Επ' αυτού του θέματος πού καταλήγουμε; Είπα ότι σε προηγούμενη συζήτηση που κάναμε, είδα μια σύγκλιση απόψεων, αν καλά έχω εκτιμήσει το θέμα, να μείνουμε στην 9ετή, στην πραγματικότητα 10ετή υποχρεωτική. Επειδή υπάρχει η άλλη άποψη, ακούγεται, γράφεται, προτείνεται, πρέπει να την ακούσουμε, ή εν πάση περιπτώσει να καταλήξουμε κάπου, σας παρακαλώ σήμερα. Παρακαλώ.

N. ΠΑΪΖΗΣ: Θα ήθελα να σας πω κ. Πρόεδρε ότι νομίζω ότι υπάρχουν δυο τρόποι για να συζητήσει κανείς για εκπαιδευτικό σχεδιασμό, ή γενικά για στρατηγικό σχεδιασμό. Ο ένας, τον είχαμε υπαινιχτεί από την αρχή, είναι ο πιο δύσκολος: να ξεκινήσει κανείς από αυτό που θέλει σαν όραμα και αρχίζει σιγά - σιγά να το δομεί προς τα κάτω. Ο άλλος, ο οποίος έχει προταθεί, δεν είναι λάθος, σωστός είναι κι αυτός, δηλαδή να πιάσουμε επιμέρους θέματα, είδατε συζητήσαμε πριν για το PISA, τώρα θα συζητήσουμε για τα πόσα χρόνια κλπ. και μπορούμε να βρούμε και σημεία που συμφωνούμε και δεν συμφωνούμε. Ωστόσο θεωρώ ότι είναι απαραίτητο σα διαδικασία, μόλις ολοκληρωθούν όλα τα επιμέρους, να γίνει συζήτηση επί του ελέγχου του όλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε δίκιο και το υπονοώ αυτό και ευχαριστώ που το επισημαίνετε, γιατί είναι δική μου παράλειψη που δεν το είπα. Το είπα

δηλαδή μιλώντας για δυναμική, για δυνατότητα αναθεώρησης κλπ. Αλλά έχετε δίκιο, ότι όπου κι αν φτάσουμε τώρα, στις μεμονωμένες τοποθετήσεις, τελικά να το δούμε εν συνόλω, διότι μπορεί πολύ πιθανό κάποια από αυτά να αναθεωρηθούν, να αλλάξουν, να τροποποιηθούν και έτσι είναι το λογικό. Επομένως ό,τι πούμε θα μπαίνει σε μια σειρά και θα τελει υπό την αίρεση μιας ολιστικής θεώρησης που θα γίνει στο τέλος και που είναι η λογική προσέγγιση. Παρακαλώ.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Από την πλευρά της Ειδικής Αγωγής...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, μην πάμε στην Ειδική Αγωγή, πρώτα το γενικότερο θέμα και μετά να δούμε τα επιμέρους.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Ακριβώς αυτό θέλω να πω. Έχουμε πει $6+3=9$ Δημοτικό και Γυμνάσιο και 1 Νηπιαγωγείο. Από τη δική μας πλευρά θα λέγαμε και όχι μόνο από την πλευρά της Ειδικής Αγωγής, επιμένω και για την γενική αγωγή 2 έτη υποχρεωτικά στο Νηπιαγωγείο. Όσο γρηγορότερα προλαμβάνουμε τα προβλήματα που έχουμε ως γενική αγωγή να το πω καλύτερα, τόσο καλύτερα θα είναι. Γι' αυτό θα έλεγα 2 χρόνια υποχρεωτικά το Νηπιαγωγείο, τουλάχιστον ας το βάλουμε ως ερωτηματικό και ως διαφοροποίηση των παιδιών της Ειδικής Αγωγής, αν για λόγους οικονομικούς ή άλλους λόγους δεν μπορεί η πατρίδα μας, το κράτος μας. Γιατί από ότι καταλαβαίνω είναι και τα οικονομικά προβλήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οπωσδήποτε είναι και αυτό.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Τουλάχιστον γι' αυτά τα παιδιά υποχρεωτικότητα. Ευχαριστώ.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Θέλει ιδιαίτερη προσοχή. Τα υπόλοιπα θα τα πω στη συνέχεια, μια μικρή παρατήρηση. Αν είναι να γίνει υποχρεωτική χωρίς καμία προετοιμασία, καλύτερα να μείνουμε εδώ που είμαστε. Αν είναι να γίνει υποχρεωτική όπως έγινε τώρα η Πρωτοβάθμια, καλύτερα το προηγούμενο σύστημα. Προετοιμασία γι' αυτό που λέει ο συνάδελφος, θεωρούμε εκ μέρους της ΓΣΕΕ ότι είναι καταλυτικής σημασίας η προς τα κάτω διεύρυνση της υποχρεωτικότητας είναι και κοινωνικό μέτρο και εκπαιδευτικό. Γνωρίζουμε καλά ότι η διαμόρφωση ενός παιδιού από ποια ηλικία ξεκινάει είναι καθοριστικό και κοινωνικά, αλλά θέλει προετοιμασία. Ό,τι κι αν γίνει λοιπόν πρέπει να επισημαίνουμε πολιτικά ότι πρέπει να προετοιμαστεί, όπως και η υποχρεωτικότητα του Λυκείου. Πρέπει να προετοιμαστεί. Ειδάλλως ανοίγουμε μια πόρτα τεράστια για την ιδιωτική πρωτοβουλία, ανοίγουμε μια πόρτα τεράστια για κάποια ιδιωτικά σχολεία, ή φροντιστήρια, που θέλουν να γίνουν ιδιωτικά σχολεία και να μην υπάρχει καθόλου δημόσια εκπαίδευση. Όπως προσπαθεί να γίνει στα Νηπιαγωγεία.

Θερμή παράκληση, επικροτούμε την πρόταση του συναδέλφου, αλλά με ιδιαίτερη προσοχή. Αφού επισημάνουμε τη σωστή προετοιμασία σε κατεύθυνση έτσι ώστε το κοινωνικό αγαθό να μεταφέρεται σωστά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παπαντωνόπουλος.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Θεωρούμε παραγωγικότερη επένδυση εκπαιδευτική την υποχρεωτικότητα νεαρότερων ηλικιών παιδιών. Γιατί διαμορφώνει και νοοτροπίες, δηλαδή ένα παιδί το οποίο έχει πάει στα τέσσερά του στο Νηπιαγωγείο, είναι πιθανότερο ότι θα αντιμετωπίσει το Λύκειο με τη σοβαρότητα που αναμένει η κοινωνία να το αντιμετωπίσει και ότι θα είναι λιγότερο ευεπίφορο στη διαρροή. Από την άποψη αυτή εμείς εισηγούμαστε ένα έτος επιπλέον υποχρεωτικής εκπαίδευσης, το οποίο θα ξεκινάει από το 4^ο έτος του παιδιού, δηλαδή από ένα πριν από αυτό που πηγαίνει τώρα στο Νηπιαγωγείο, 2 έτη στο Νηπιαγωγείο, αλλά το Νηπιαγωγείο θα πρέπει κατά την άποψή μας να αναμορφωθεί δραστικά, ως εκπαιδευτική βαθμίδα και κυρίως όπως και οι υπόλοιπες βαθμίδες, αλλά γι' αυτό θα μιλήσουμε αργότερα, να στελεχωθεί με υπηρεσίες οι οποίες σήμερα δεν προβλέπονται. Υπηρεσίες στήριξης και κυρίως ανίχνευσης στο επίπεδο του Νηπιαγωγείου, πολύ έγκαιρα, για πολύ σοβαρά προβλήματα τα οποία ταλαιπωρούν και ενισχύουν αργότερα τις κακές επιδόσεις, ή τη διαρροή από το σχολείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ κ. Παπαντωνόπουλε. Μας δίνετε μια ευκαιρία και να μην μας διαφύγει αυτό, να μιλήσουμε για την ανάγκη της συγκρότησης των συμβουλευτικών υπηρεσιών, έφτασε η ώρα, νομίζω τουλάχιστον εμείς ως Συμβούλιο πρέπει να επισημάνουμε το θέμα. Δηλαδή ξέρουμε από τα μεγάλα λεγόμενα σχολεία, τι υπηρεσίες προσφέρουν όπου υπάρχουν οι συμβουλευτικές υπηρεσίες. Βεβαίως υπάρχουν και στο δημόσιο, είναι αλλιώς οργανωμένες, δεν έχουμε τόσα αποτελέσματα, γιατί είναι άλλη η δομή. Νομίζω ότι πρέπει να επιμείνουμε. Δηλαδή ήδη ο κ. Παπαντωνόπουλος μιλώντας για 2 χρόνια Νηπιαγωγείο, δηλαδή και για προνήπια, μας θέτει αυτομάτως προ του γεγονότος ότι αρχίζουν και υπάρχουν προβλήματα διάφορα, από δυσλεξία πρώιμη μέχρι μαθησιακά, μέχρι συμπεριφοράς, μέχρι διάφορα. Κάποιος πρέπει να τα βοηθήσει αυτά τα παιδιά και να τα εντάξει εγκαίρως. Αυτό πρέπει να συνδυαστεί. Ό,τι πούμε και να μην το ξεχάσουμε, τη στήριξη που χρειάζεται το σχολείο σήμερα κάθε μονάδα σχολική, θα ήταν υπερβολή ίσως για να μην εξιδανικεύουμε και τα πράγματα, αλλά εσείς που τα ξέρετε καλύτερα, μέχρι πού θα έπρεπε να φτάσει η παρουσία της συμβουλευτικής υπηρεσίας, ώστε να καλύπτει μονάδες. Θα είναι σε τι επίπεδο; Σε σχολείο δεν είναι εύκολο, τώρα να μην κάνουμε ευχές. Να είναι πράγματα που μπορούν να λειτουργήσουν. Σε επίπεδο διευθύνσεως. Σήμερα τι υπάρχει; Σε επίπεδο Νομαρχίας;

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Σε επίπεδο διευθύνσεων υπάρχει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει ήδη. Συμβουλευτικός σταθμός για επαγγελματικό προσανατολισμό, ή συμβουλευτική υπηρεσία; Εάν ένα παιδί σε ένα δημόσιο σχολείο, για να το πω απλά, έχει μεγάλα προβλήματα συμπεριφοράς, ή έχει ένα μαθησιακό πρόβλημα, ποιος θα το δει;

ΜΕΛΟΣ: (Μιλάει χωρίς μικρόφωνο) Υπάρχουν υπεύθυνα κι άλλα τέσσερα άτομα σε κάθε διεύθυνση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα είναι στη διεύθυνση, είναι σε επίπεδο διεύθυνσης ήδη. Υπάρχει αυτή η διαδικασία; Δηλαδή στέλνονται οι άνθρωποι εκεί; Βοηθούνται; Κύριε Μαυρίκιε.

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Στις περισσότερες διευθύνσεις υπάρχει ο συμβουλευτικός σταθμός νέων, όπου εκεί στελεχώνεται από ανθρώπους με εμπειρία και με εξειδίκευση, με σπουδές κλπ. και λειτουργούν θαυμάσια νομίζω. Εντάξει το ιδανικότερο δεν υπάρχει, αλλά λειτουργούν πολύ καλά πάντως, δηλαδή πάνε στα σχολεία και αντιμετωπίζουν θέματα που υπάρχουν προβλήματα μάθησης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή κ. συνάδελφε, ένα λεπτό, δεν υπάρχει τέτοιο πρόβλημα; Εγώ έχω την αίσθηση και προβάλλεται συνεχώς, ότι υπάρχει πρόβλημα έλλειψης οργανωμένης συμβουλευτικής υπηρεσίας. Δεν υπάρχει τέτοιο πρόβλημα;

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Ο εχθρός του καλού είναι το καλύτερο. Λειτουργούν όμως σε καλό επίπεδο. Υπάρχουν προβλήματα, αλλά συνεχώς βελτιώνονται.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Μπορώ να συμπληρώσω σε αυτό κάτι. Από το 2002 που έγινα διευθύντρια, έχουμε στενή συνεργασία με το Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων και μάλιστα στο σχολείο είχαμε μαθητή με σύνδρομο Asperger- αυτισμός υψηλής λειτουργικότητας- που ήταν και σε ιδιωτικά σχολεία πριν, και δεν είχε διαγνωστεί. Διαγνώστηκε από το συμβουλευτικό σταθμό νέων της Β Αθήνας. Στην αρχή υπήρχε και μια καχυποψία από την πλευρά των σχολείων κ. Πρόεδρε, δηλαδή δεν έβαζαν εύκολα μέσα στο σχολείο το συμβουλευτικό σταθμό. Η γνώμη μου είναι ότι είναι εξαιρετικές οι υπηρεσίες που παρέχει, αλλά τώρα θα πρέπει να γίνουν περισσότεροι, γιατί δεν επαρκούν. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και να στελεχωθούν περισσότερο. Ο κ. Παπακωνσταντίνου.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Στα περισσότερα σχολεία έχουμε τα γραΣΕΠ, δεν παρέχουν μόνο συμβουλές για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, αλλά έχουν και τη συμβουλευτική. Άλλο αν ξεχνιόμαστε μερικές φορές και νομίζουμε ότι ο υπεύθυνος του ΓΡΑΣΕΠ της σχολικής μονάδας έχει μόνο σχέση με τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Αυτό όμως το οποίο εθίγη προηγουμένως αναφέρεται κυρίως στην προσχολική αγωγή και εκεί δεν είναι θέμα ούτε γραΣΕΠ, ούτε συμβουλευτικού σταθμού νέων, αλλά είναι θέμα του ΚΕΔΔΥ περισσότερο και των Συμβούλων Ειδικής Αγωγής.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Κύριε Πρόεδρε είναι διαφορετικό θέμα το τι ισχύει και διαφορετικό θέμα ο σχεδιασμός αυτού που είναι επιθυμητό να ισχύσει. Κατά την άποψή μου δεν νοείται σχολική μονάδα χωρίς ψυχολόγο. Όταν μιλάμε για υπηρεσίες συμβουλευτικής και στήριξης, εννοούμε μέσα στο μικρόκοσμο του σχολείου. Δεν εννοούμε κάποια υπηρεσία η οποία δεν γνωρίζει το κλίμα, την κουλτούρα, τις κοινωνικές σχέσεις, το περιβάλλον του σχολείου. Εννοούμε εντεταγμένο μέσα στη λειτουργία του σχολείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είναι που δεν υπάρχει.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θεωρώ πολύ σημαντικό το θέμα και γι' αυτό κάνω αυτή την παρέμβαση. Κατ' αρχάς χρειάστηκαν 17 χρόνια από τότε που έγιναν οι συμβουλευτικοί σταθμοί νέων, να αποκτήσουν ένα πρόσωπο και αυτό είναι κακό. Δηλαδή από το 1992 που θεσμοθετήθηκαν, πέρασαν σχεδόν δυο δεκαετίες για να έχουμε ένα πρώτο αποτέλεσμα. Θεωρώ ότι αίτημα του Συμβουλίου θα πρέπει να είναι η αύξηση αυτών των σταθμών. Εξακολουθούν να είναι πάρα πολύ λίγοι σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες που πρέπει να εξυπηρετήσουν. Το ένα είναι αυτό.

Το δεύτερο είναι αυτό που είπε ο κ. Παπαντωνόπουλος, είναι τελείως διαφορετικός ο χαρακτήρας. Δηλαδή έχουμε τους συμβουλευτικούς σταθμούς νέων που απασχολούνται κυρίως με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, έχουμε τα ΓΡΑΣΕΠ και τα ΚΕΣΥΠ κλπ., τα οποία είναι πάρα πολλά, αλλά δεν έχουν αξιολογηθεί. Αφορούν τον επαγγελματικό προσανατολισμό και δεν έχουν αξιολογηθεί και είναι πάρα πολλά σε σχέση με το τι προσφέρουν στην ελληνική κοινωνία.

Αυτό όμως το οποίο δεν έχουμε και πρέπει να επιδιώκουμε, είναι ακριβώς στο Νηπιαγωγείο, από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, να ανιχνευτούν οι μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών. Είναι τελείως διαφορετικό πράγμα. Οι συμβουλευτικοί σταθμοί δέχονται παιδιά τα οποία έχουν μια παρεκκλίνουσα ίσως συμπεριφορά, ή κάποια ιδιαίτερα προβλήματα, που τα εντοπίζει ο Σύλλογος, ή ο διευθυντής του σχολείου και παραπέμπει εκεί· και πράγματι σ' αυτό προσφέρουν οι συμβουλευτικοί σταθμοί. Όμως έχει διαπιστωθεί και στη διεθνή πρακτική ότι τα παιδιά τα οποία αρχίζουν να υστερούν από την Α ή Β τάξη του Δημοτικού, είναι αυτά που διαρρέουν συνήθως. Δηλαδή συσσωρεύονται οι μαθησιακές δυσκολίες όσο προχωρούμε προς το Γυμνάσιο και επειδή στο Δημοτικό στην ουσία έχουμε μια ακώλυτη προαγωγή -και καλώς την έχουμε-, κατά κάποιο τρόπο, τότε όταν έρχονται στην Α Γυμνασίου διαρρέουν. Δηλαδή δεν παρουσιάζονται ποτέ στην Α τάξη του Γυμνασίου να φοιτήσουν τα παιδιά αυτά, ακριβώς λόγω των μαθησιακών δυσκολιών.

Θεωρώ ότι πρέπει εμείς αφ' ενός μεν να επεκτείνουμε και είναι κακό βέβαια ότι μετά, σχεδόν 110 χρόνια, κάναμε το Νηπιαγωγείο υποχρεωτικό, από τότε που πρωτοθεσμοθετήθηκε, από το 1892, τότε που είπαμε ότι θα είναι υποχρεωτικό το Νηπιαγωγείο, πριν από 2 χρόνια έγινε υποχρεωτικό. Θέλω να πω ότι ανεξάρτητα αν έγινε πριν από 2 χρόνια και τις δυσκολίες εφαρμογής που είχε η πρώτη του αυτή προσπάθεια να ενταχθεί η υποχρεωτικότητα σε όλο το δημόσιο φορέα, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες, άρχισε να λειτουργεί αυτό το έτος και επομένως το αίτημά μας είναι να έχουμε και δεύτερο έτος. Φυσικά με προετοιμασία, φυσικά με υποδομές, όλα αυτά τα οποία προαπαιτούνται, αλλά δεν μπορούμε να μείνουμε στον έναν χρόνο επειδή κάναμε 120 χρόνια να εφαρμόσουμε το ένα έτος υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

Πρέπει η πρότασή μας να είναι προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή το Νηπιαγωγείο να είναι διετές, και πρέπει να είναι και προς την κατεύθυνση της ανίχνευσης των μαθησιακών δυσκολιών, και δεν είναι του παρόντος να πούμε αν θα είναι ένας -γιατί είναι και θέμα οικονομικών δαπανών- κατά σχολείο, ή κατά ομάδες σχολείων, ένας ψυχολόγος, αλλά είναι σίγουρο ότι

χρειάζεται κάποιος ο οποίος να είναι ειδικός και να ανιχνεύει τις μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών και στο Νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, όπου εκεί πρέπει να παρεμβαίνει η πολιτεία. Διότι τι να την κάνω εγώ την πρόσθετη διδακτική βοήθεια στο Λύκειο; Αυτό που χρειάζεται είναι η ενισχυτική διδασκαλία στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Διαφορετικά το έχουμε χάσει το παιχνίδι, γιατί οι μαθητές διαρρέουν ακριβώς λόγω των μαθησιακών δυσκολιών και αδυναμιών που αντιμετωπίζουν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Όπου συμφωνούμε, επειδή δεν είναι το θέμα να εκφράσουμε όλοι άποψη, αν συμφωνούμε, να προχωρούμε στα θέματα για να παίρνουμε αποφάσεις. Αποφάσεις με αυτό τον τρόπο που είπαμε τον προσωρινό, για να μην τοποθετούμεθα όλοι για όλα, διότι δεν πρόκειται να προχωρήσουμε. Εάν υπάρχει άποψη διαφορετική από αυτά που ελέχθησαν, ευχαρίστως να την ακούσουμε. Παρακαλώ.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Μια διόρθωση απλώς. Οι συμβουλευτικοί σταθμοί δεν κάνουν διαγνώσεις, επειδή γράφονται και στα πρακτικά γι' αυτό το λέω, για λόγους αρχής. Διαγνώσεις οι συμβουλευτικοί σταθμοί νέων δεν κάνουν. Διαγνώσουν κάνουν τα ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα και τα ΚΕΔΔΥ, Κέντρα Διάγνωσης Υποστήριξης. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ.

Ε. ΒΑΓΗ: Ως σύμβουλος προσχολικής αγωγής θεωρούμε κι εμείς απαραίτητα τα δυο χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης, διότι σαφώς τα παιδιά τα οποία πάνε δυο χρόνια στο Νηπιαγωγείο είναι πολύ καλύτερα προετοιμασμένα από τα υπόλοιπα παιδιά και επίσης θα θέλαμε να κάνουμε μια πρόταση όσον αφορά τα Κέντρα συμβουλευτικής στήριξης, να προωθηθούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ιδίως για τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ευχαριστώ.

Δ. ΚΑΡΑΜΗΤΟΣ: Θα συμφωνήσω απόλυτα με την θέση που πήρε ο κ. Γκλαβάς για τη φροντιστηριακή βοήθεια στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Θέλω να πω και κάτι άλλο όσον αφορά το Νηπιαγωγείο, επειδή έγινε κουβέντα πριν. Ίσως θα έπρεπε να δούμε και το πολυθέσιο Νηπιαγωγείο. Γιατί ένα πολυθέσιο Νηπιαγωγείο με τέσσερα, πέντε, έξι τμήματα, όπου είναι δυνατό, έχει πολύ καλύτερη οργάνωση από κάτι μεμονωμένο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν θα μπορούμε τώρα σε αυτό, όταν μιλάμε για ποιότητα εμπειριέχεται και αυτό που λέτε. Η κύρια θέση, αν καταλαβαίνω καλά, είναι για 2 χρόνια Νηπιαγωγείο, δηλαδή πάμε και στα λεγόμενα προνήπια. Συγκεντρώνω σκέψεις για να διευκολύνω. Ορίστε κ. συνάδελφε.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Διαδικαστικά να προτείνω κάτι που ίσως μας βοηθήσει. Ή θα πρέπει να γίνεται μια ολοκληρωμένη τοποθέτηση, δηλαδή να πούμε τα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Έχει συζητηθεί και έχουν μιλήσει στελέχη της εκπαίδευσης, το κύριο που λείπει μέσα από το Νηπιαγωγείο δεν έχει ειπωθεί, παραδείγματος χάριν δεν διαθέτουν χώρο εστίασης ή ύπνου. Αυτό, αν προϋποθέτουμε Νηπιαγωγεία ολόημερα, γιατί αυτό σημαίνει κοινωνική

προσφορά, αυτό προσφέρει ο ιδιώτης, αυτό υπαινίχθηκε ο κ. Κουρουτός προηγουμένως, είναι αυτό που λείπει. Ο κ. Γκλαβιάς είπε συγκεκριμένα ότι αυτό, 2 χρόνια τώρα, δεν το έχουν εξασφαλίσει για τη μια τάξη. Βεβαίως το Συμβούλιο θα καταλήξει για τα δυο, ή προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά με αυτούς τους όρους, ότι θα είναι Ολοήμερο, ότι θα προσφέρει φαγητό και θα μπορεί ένα παιδί που κουράστηκε να ξεκουραστεί, ότι βεβαίως θα υπάρχει σε επίπεδο νομού, αλλά και όσο το δυνατό πιο κοντά, ιατρική υποστήριξη, ψυχολογική υποστήριξη, θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ, αλλά λειτουργούμε χωρίς να τα έχουμε εξασφαλίσει και γι' αυτό νομίζω ότι πρέπει να τα περιγράψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε δίκιο, γι' αυτό εδώ μένουμε στα αδρομερή, στα χονδρικά. Όταν τα επεξεργαστούμε, γιατί θα τα επεξεργαστούμε, πρέπει να προστεθούν αυτά. Είναι γνωστές αδυναμίες, οι οποίες τελικά τινάζουν στον αέρα και την ίδια τη λειτουργία. Γι' αυτό και πολύς κόσμος στέλνει τα παιδιά του σε ιδιωτικά Νηπιαγωγεία, διότι έχει την πολύπλευρη κάλυψη. Επομένως, κ. Πρόεδρε του Παιδαγωγικού, όταν φτάσουμε να πούμε τα δυο χρόνια, θα πρέπει να ορίσουμε σε μια παράγραφο τις προϋποθέσεις. Η προϋπόθεση πράγματι είναι αυτοί οι όροι και μια άλλη οργάνωση ως προς την παροχή υπηρεσιών, αν λέγεται έτσι, ίσως και η εκπαιδευτική αποστολή του Νηπιαγωγείου, να κάνει σωστά τη δουλειά του και καθαρά. Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Είναι τρία τα θέματα που εθίγησαν από τη στιγμή που μπήκαμε στο 2^ο θέμα της ημερήσιας διάταξης. Το ένα θέμα είναι αυτό που είπατε εσείς, ο βασικός προσανατολισμός και πού κινούμαστε. Το δεύτερο είναι η υποχρεωτικότητα στο χρόνο της εκπαίδευσης και η διάρκεια της υποχρεωτικότητας και το τρίτο που παρενεβλήθη είναι οι συμβουλευτικοί σταθμοί.

Να ξεκινήσω από το βασικό, το πρώτο και να πω ότι η εντύπωση που είχα σχηματίσει, ήταν ότι υπήρχε μια –και διορθώστε με αν κάνω λάθος– συνισταμένη απόψεων εδώ, ότι θα πρέπει να κινηθούμε περισσότερο προς μια λογική περιγραφής στόχων, περιγραφής λεπτομερειών του εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτό είναι έτσι ή δεν είναι; Γιατί το κείμενο που μας εδόθη, παρ' ότι βέβαια είναι, αν δεν κάνω λάθος, κείμενο που είχε γραφτεί το 2005, είναι σε άλλη κατεύθυνση. Είναι σε μια κατεύθυνση λεπτομερούς ρύθμισης της διαδικασίας και όχι του αποτελέσματος. Θα ήθελα κατ' αρχήν να διευκρινίσουμε εάν η αντίληψη που έχω εγώ, ότι κινούμαστε προς μια λογική περιγραφής στόχων και όχι λεπτομερειών, είναι σωστή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να απαντήσω αμέσως: ναι. Αυτά όλα είναι για διευκόλυνσή μας και ενημέρωσή μας.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ωραία. Το δεύτερο είναι το εξής: σε σχέση με την υποχρεωτική εκπαίδευση και το χρόνο της και την άποψη που είπατε ότι φαίνεται να υπάρχει μια σύγκλιση στο Συμβούλιο για μια αύξηση. Νομίζω ότι γενικότερα σε αυτή τη λογική της υπερ-ρύθμισης χάνουμε την ουσία. Δηλαδή λέμε να φτιάξουμε νόμο ο οποίος θα κάνει την υποχρεωτική εκπαίδευση 12ετή, ή θα κάνουμε το Νηπιαγωγείο υποχρεωτικό ή όχι. Εσείς

ο ίδιος πιστεύω είπατε πολύ σωστά προηγουμένως ότι μια τέτοια προσέγγιση δεν λύνει σε τίποτε το πρόβλημα. Διότι κάνω νόμο σημαίνει ότι στέλνω το χωροφύλακα και πιάνει τον Πανάρετο και του λέει «έχεις το παιδί στο σπίτι, έλα μέσα, σε κλείνω μέσα και το παιδί σου μαζί», ενδεχομένως, γιατί τελευταία μπορεί και τα παιδιά να είναι μέρος του προβλήματος, γιατί μπορεί να είναι σε μια ηλικία που να μπορούσε κάλλιστα η ίδια η οικογένεια να πάρει μια απόφαση.

Επομένως πιστεύω ότι δεν πρέπει το Συμβούλιό μας να προχωρήσει σε προτάσεις οι οποίες είναι αυτής της ρυθμιστικής λογικής και όχι της ουσιαστικής. Θα έλεγα δηλαδή ότι, αν θέλετε για να πάω τώρα στο θέμα του Νηπιαγωγείου, να πει το Συμβούλιο, αυτή είναι η άποψή μου, ότι θα πρέπει η πολιτεία να κάνει προσπάθειες, ώστε να δώσει στα παιδιά και στις οικογένειες, μια και μιλάμε για νήπια, τη δυνατότητα όλα τα παιδιά να έχουν πρόσβαση στο Νηπιαγωγείο. Όταν πέρσι, αν θυμάμαι καλά, θεσμοθετήθηκε το υποχρεωτικό Νηπιαγωγείο έγινε χάος. Γιατί έγινε χάος; Γιατί με μια ρύθμιση δε λύνεις το πρόβλημα. Πού να τα βρεις τα Νηπιαγωγεία ξαφνικά; Και τότε καταλήγουμε να ευνοούμε τα ιδιωτικά, γιατί ο ιδιώτης έχει πολύ μεγαλύτερη ευχέρεια. Δεν είμαι εναντίον του ιδιώτη, αλλά έχει μεγαλύτερη ευχέρεια να δώσει αυτό που θέλουμε.

Επομένως θα πρότεινα οι όποιες προτάσεις να μην είναι ρυθμιστικές, με την έννοια υποχρεωτικότητα, αλλά να είναι της μορφής ότι για εκπαιδευτικούς λόγους, όπως αναλύθηκε μέχρι τώρα, δίνουμε μια άποψη υποστήριξης μιας λογικής από πλευράς κράτους, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις, ώστε η κάθε οικογένεια να μπορεί να στέλνει το παιδί της 2 χρόνια στο Νηπιαγωγείο και όχι υποχρεωτικός δεύτερος χρόνος ή πρώτος χρόνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μια γλωσσική παρατήρηση που είναι και ουσιαστική όμως. Εάν η πρότάσή μας πάρει το χαρακτήρα ευχής, διότι κάπως έτσι ακούγεται, ότι «θα πρέπει ...» κλπ., νομίζω ότι αποδυναμώνει το περιεχόμενό της. Μπορεί εμείς να μην φτάνουμε σε διατύπωση νόμου, αλλά πρέπει να φτάσουμε σε διατύπωση καθαρών θέσεων. Δηλαδή τι σκέπτεται το Συμβούλιό μας: πρέπει το Νηπιαγωγείο να είναι 2 χρόνια, ή να είναι 1; Αυτά είναι καθαρά ερωτήματα. Πρέπει να πάρουμε θέση. Εάν είναι 2, να κάνουμε την εξήγηση που λέτε, όχι ως ευχή. Αλλά ότι θα πρέπει να κατοχυρώνονται αυτά, εκείνα, εκείνα, να τα περιγράψουμε. Δηλαδή κάποια διαφοροποίησή μου είναι ότι θα πρέπει να είναι καθαρές θέσεις, που να αναγιγνώσκονται και να γίνονται κατανοητές και να μην είναι απλές διατυπώσεις ευχετικές, διότι τότε δεν θα δεσμεύουν κανέναν. Αυτό υφολογικά τελείως, δηλαδή νομίζω ότι συμφωνούμε. Τι θέλουμε δηλαδή; Θέλουμε ένα ή δυο; Θέλουμε δύο, αλλά δύο και να είναι κατοχυρωμένα εκείνο, εκείνο, εκείνο και να τα περιγράψουμε. Τώρα, εάν πάμε στη λογική του «θα έπρεπε η πολιτεία...» και μόνο ως διατύπωση αυτό τι σημαίνει; Είναι μια συμβουλή που δίνουμε στην πολιτεία;

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δεν διαφωνώ στο υφολογικό, απλώς κινδυνεύουμε στη δίνη που η πολιτική πολλές φορές πέφτει, της ανάγκης να ανταποκριθεί σε αιτήματα, να οδηγηθούμε σε ρυθμίσεις λαϊκίστικες κ. Πρόεδρε. Αυτές είναι λαϊκίστικες ρυθμίσεις. Το υποχρεωτικό Νηπιαγωγείο του ενός έτους, ήταν κατά τη γνώμη μου μια ρύθμιση η οποία, αφού η πολιτεία δεν είχε από κάτω

την πίεση της κοινωνίας, διότι ποιος θα διαφωνούσε ότι πρέπει το παιδί να μπορεί να πηγαίνει στο Νηπιαγωγείο, οδηγήθηκε σε μια ρύθμιση η οποία έφερε το χάος και επιμένω σε αυτή την άποψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα να τα επισημάνουμε αυτά τα προβλήματα και να πούμε και πώς πρέπει να γίνει. Ο ένας τρόπος είναι αυτός, ο άλλος είναι ότι δεν το δεχόμαστε, ας πούμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Εγώ λέω το εξής. Και αν θέλετε τη διατύπωση την υφολογική μπορούμε να τη βρούμε, στην πολιτική έχω μια εμπειρία. Να διατυπώνονται προτάσεις οι οποίες μπορεί να είναι ουσιαστικές. Υποχρεωτικό διετές Νηπιαγωγείο, είναι μια πρόκληση για τον όποιο Υπουργό να βάλει μια ρύθμιση στο επόμενο νομοσχέδιο, το πρότεινε το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, υποχρεωτικό διετές Νηπιαγωγείο και τότε θα έχουμε αντίστοιχα προβλήματα με αυτά που είχαμε. Το πώς θα το βρούμε υφολογικά είναι ένα θέμα. Αλλά η ουσία να είναι ότι πρέπει να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η ουσία είναι ότι συμφωνούμε να επισημανθούν οι όροι με τους οποίους θα μπορούσε να λειτουργήσει.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ωραία. Πάω στο θέμα των συμβουλευτικών σταθμών. Ήταν φανερό από την ανταλλαγή απόψεων που έγινε, ότι από τη μια μεριά υπάρχει και εκεί η καθημερινή πρακτική, από την άλλη φαίνεται ότι η ουσία δεν υφίσταται και εσείς νομίζω κατά κάποιο τρόπο διατυπώσατε επιφυλάξεις για το πώς ουσιαστικά γίνεται. Είναι και αυτό μια άλλη πλευρά του προβλήματος της εκπαίδευσης, μάλλον έχει δυο εκφάνσεις. Η μία είναι ότι δίνουμε έμφαση στην ποσότητα και όχι στην ποιότητα. Ειπώθηκε προηγουμένως να αυξήσουμε τους συμβούλους σε κάθε σχολείο. Αυτό είναι ποσότητα, δεν είναι ποιότητα. Γιατί, έχει τη δυνατότητα αυτή τη στιγμή η χώρα, η οικονομία να κάνει αυτό το πράγμα; Έχουμε δει μέχρι τώρα ποια είναι η απόδοση του συστήματος;

Θα έλεγα και θα επανέλθω στο θέμα της αξιολόγησης, ότι είναι άλλη μια ευκαιρία να αξιοποιήσουμε τη λογική της αξιολόγησης, όχι σε πράγματα που θίγουν ομάδες, εκπαιδευτικούς κλπ., που υπάρχει αντίρρηση, αλλά σε διαδικασίες οι οποίες είναι διαχρονικές και αφορούν μια νοοτροπία εκπαιδευτικού συστήματος. Θα έλεγα ότι και για αυτό το θέμα, που παρενεβλήθη κατά κάποιο τρόπο, είναι καλό να ζητήσουμε με κάποιο τρόπο να γίνει μια αξιολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών από αυτούς τους συμβουλευτικούς σταθμούς, πριν προχωρήσουμε στο να αυξηθούν, ή στο να μειωθούν, ή στο να προτείνουμε να αυξηθεί ο αριθμός των υπηρεσιών. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε δεν θα διαφωνήσουμε και στο μεν θέμα της αξιολόγησης εμείς πρέπει να το έχουμε ως ένα μόνιμο αίτημα για οτιδήποτε πούμε και οτιδήποτε ιδρυθεί και οτιδήποτε λειτουργήσει. Ο δεύτερος άξονας της δουλειάς μας εδώ, έχουμε συμφωνήσει ότι είναι μια αξιολόγηση του συστήματος, του εκπαιδευτικού έργου, της σχολικής μονάδας, τα πάντα αυτά που έχουμε πει και βεβαίως των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Άρα η αξιολόγηση θα «παίζει» παντού. Θα υπάρχει παντού. Αλλά δεν θα ήθελα,

για λόγους καθαρά πρακτικούς και αποτελέσματος της δουλειάς μας, να πούμε ότι τώρα να περιμένουμε να γίνει μια αξιολόγηση των συμβουλευτικών υπηρεσιών, για να δούμε τι θα πούμε γι' αυτές. Γιατί μια εμπειρία γενική την έχουμε. Ότι αυτές είναι κάποιες υπηρεσίες στελεχωμένες με κάποιο τρόπο που δεν καλύπτει τις ανάγκες. Αυτό είναι το ένα. Δεύτερον, των μικρών ηλικιών οι ανάγκες δεν καλύπτονται. Τρίτον, οι ανάγκες κατά σχολική μονάδα, ή συγκρότημα σχολικών μονάδων, δεν καλύπτονται. Εμείς, όταν κάνουμε μια πρόταση και πούμε το επιθυμητό ποιο είναι και η προοπτική ποια είναι και η κλιμακούμενη ζήτηση ποια είναι, μπορούμε όλα αυτά να περιγράψουμε. Να μην υιοθετούμε απόλυτες διατυπώσεις του τύπου «αυτό» και τελείωσε, αλλά να δηλώνουμε προς τα πού πρέπει να κατευθυνθούμε και τι πρέπει να γίνει. Αυτό συμφωνούμε ότι έτσι πρέπει να το πούμε. Αλλά δεν νομίζω ότι έχουμε τη δυνατότητα να περιμένουμε να γίνουν αξιολογήσεις πρώτα γι' αυτά, που θα ήταν ιδανικό, όπως το λέτε, για να έρθουμε μετά να πούμε τι θα γίνει με τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Θα ήθελα, μια που έχουμε τον εκπρόσωπο της Κύπρου, αν μπορούσε να μας δώσει κάποιες πληροφορίες για το συγκεκριμένο θέμα, τι ισχύει στην Κύπρο για την προσχολική αγωγή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να τον ρωτήσουμε αμέσως, τώρα που ήρθε ως ένα επιμέρους θέμα.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Μισό λεπτό, θα ήθελα να παρατηρήσω ότι οι ερωτήσεις για το αν έχουμε χρήματα να αυξήσουμε τους συμβούλους να γίνει αξιολόγηση πρώτα του έργου τους κλπ., δεν συνάδει με την κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε τώρα. Εγώ στο Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό δέχτηκα τηλέφωνα από μητέρα, η οποία μου είπε ότι «κυρία Σπαθάτου έχω μάθει πως τυπώνονται αυτή τη στιγμή βιβλία του κ. Ασκητή για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση», δηλαδή δυο τεύχη για Α, Β, και Γ και δυο τεύχη για Δ, Ε και Στ Δημοτικού. Είναι δυνατό; Να κάνουμε οποιαδήποτε μορφής διδασκαλία σεξουαλική, χωρίς να υπάρχουν σύμβουλοι σε κάθε σχολείο; Απορώ δηλαδή. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι μεγάλο θέμα που θα μας απασχολήσει. Μια πληροφορία επ' αυτού μπορείτε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μια πληροφορία. Δεν είναι κατ' αρχάς του κ. Ασκητή. Τα βιβλία αυτά γράφτηκαν, είναι ένας παλιός διαγωνισμός που ξεκίνησε το 2002, έγινε από το ΕΥΝ και φυσικά τα βιβλία αυτά ήρθαν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για να πει την άποψή του. Πρόκειται για ένα υλικό το οποίο δε δίνεται στον κάθε μαθητή, αλλά στους ανθρώπους οι οποίοι έχουν επιμορφωθεί, μέσα στα πλαίσια της αγωγής υγείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε εκπαιδευτικούς δηλαδή.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι σε εκπαιδευτικούς. Υπάρχει βέβαια κι ένα τετράδιο του μαθητή, αλλά δεν μοιράζεται στους μαθητές. Εάν υπάρχει στο συγκεκριμένο σχολείο το πρόγραμμα Αγωγής Υγείας και υπάρχει επιμορφωμένος

εκπαιδευτικός για το συγκεκριμένο αντικείμενο, όχι γενικά για την Αγωγή Υγείας, αλλά πώς θα περάσουμε τη σεξουαλική αγωγή στα παιδιά, τότε και μόνο αυτός διαχειρίζεται το πρόβλημα. Διαφορετικά δεν μπορούμε να πάμε σε καμία λογική ότι μοιράζουμε κάποια φυλλάδια σε όλους τους εκπαιδευτικούς, απροετοίμαστους και πολύ περισσότερο στα παιδιά. Γιατί φαντάζομαι ότι κανένας δεν διαφωνεί ότι πρέπει σιγά - σιγά τα παιδιά να ενημερώνονται για τέτοια θέματα μέσα στο σχολείο, διότι από έρευνες έχει αποδειχτεί ότι τα παιδιά κατά 98% έχουν μάθει σχετικά με τη σεξουαλική αγωγή και κυρίως δεν έχουν μάθει, έχουν «παραμάθει», έξω από το σχολείο και έξω από την οικογένεια, με όλους τους κινδύνους που αυτό ακριβώς επιφυλάσσει. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάποια στιγμή ίσως κι αυτό να το συζητήσουμε ως ένα θέμα από τα αντικείμενα, γιατί θα ήθελε και το Υπουργείο Παιδείας μια στήριξη, εννοώ συμβουλευτική, εκ μέρους μας, τι θα έπρεπε να γίνει. Επομένως ας το αφήσουμε αυτό. Έχουμε ανοιχτό το θέμα των ορίων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για το οποίο θα πρέπει να μιλήσουμε. Παρακαλώ η κ. Μπίστα.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Μιλάμε για όρια υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Κατά τη γνώμη μου είναι ψευδοπρόβλημα. Ήδη στο χώρο της επιστημονικής κοινότητας δεν μιλούν για υποχρεωτικότητα, μιλούν για βασική εκπαίδευση. Στη δεκαετία του '50 και του '60, που οι γονείς δεν έστελναν τα παιδιά στο σχολείο, βεβαίως υπήρχε η υποχρεωτικότητα. Νομίζω ότι θα περάσουμε κάθε όριο αν επιβάλλουμε, όπως νομίζω ότι ακούστηκε και στο Λύκειο υποχρεωτικότητα. Τα περισσότερα παιδιά στα αστικά κέντρα, μα και στα μικρότερα, πηγαίνουν πλέον στο Λύκειο. Εάν όμως επιβάλλουμε στο γονιό, ή στο παιδί που δεν θέλει να πάει στο Λύκειο, εγώ μιλώ προς τα πάνω στα όρια, νομίζω ότι περνάμε τα όρια. Η κοινωνία έχει πλέον ωριμάσει. Δεν είναι ο γονιός που θα το κρατούσε το παιδί και στη Β και στη Γ Δημοτικού δεν θα το έστελνε. Νομίζω ότι αυτό από την κοινωνία έχει λυθεί. Γι' αυτό κατά τη γνώμη μου θα πρέπει η υποχρεωτικότητα, ως προς τα πάνω όρια, να παραμείνει μέχρι και τη Γ Γυμνασίου. Το ένα είναι αυτό.

Για να μην ξαναλάβω το λόγο, συνεχίζοντας λίγο το συλλογισμό που κατέθεσε ο κ. Παϊζης ως προς την ημερήσια διάταξη. Και το 1^ο, αλλά κυρίως το 2^ο κ. Πρόεδρε, «Ποιότητα της εκπαίδευσης», ιδιαίτερα για το 2^ο, η επιστήμη έχει απαντήσει και για τα αναλυτικά προγράμματα κλπ. και εκεί νομίζω ότι θα κινηθούμε, ήδη οι πανεπιστημιακοί μπαίνουν. Το τρίτο όμως θέμα που είναι η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, είναι θέμα εκπαιδευτικής πολιτικής και πολιτικής βούλησης. Νομίζω ότι θα πρέπει να ξεκινήσουμε από εκεί, γιατί ανάλογα με το τι θα θέσουμε εναλλακτικά για επάνω, για την πρόσβαση, θα διαφοροποιηθούν πιθανό και αυτά που υπάρχουν στο 2^ο. Αυτή είναι η δική μου θέση, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι αλήθεια, θα αλληλοεπηρεάζονται. Προτού προχωρήσουμε να πω κάτι που ίσως είναι σημαντικό για τη συζήτησή μας. Το να θέσουμε τα όρια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης δεν είναι ένα θέμα επιφανειακό και θεωρητικό. Θα έχει την απήχησή του στα αναλυτικά προγράμματα. Δηλαδή αν θεωρούμε ότι ο Έλληνας πολίτης πρέπει μέχρι τα 15 του να έχει πάρει κάποια στοιχεία μορφωτικά, ώστε να έχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις να κινηθεί στην πατρίδα του, αυτό οδηγεί σε μια

συγκεκριμένη μορφή προγράμματος, στο οποίο πρέπει να περιληφθούν γνώσεις, τις οποίες θέλουμε να ξέρει αυτός ο άνθρωπος μεθαύριο. Δηλαδή δεν είναι θεωρητικό θέμα που να πούμε «τι 15, τι 18 χρονών, τι 9 χρόνια τι 12». Είναι να σκεφτούμε εάν αυτές οι πρόσθετες μορφωτικές δυνατότητες που δίνουμε στο Λύκειο, γιατί έχουμε συζητήσει για ένα Γενικό Λύκειο εδώ, θέλουμε να είναι γενικευμένες, ή με αίσθηση ρεαλισμού, λέμε ότι μέχρι τα 15 χρόνια να έχουμε δώσει αυτά τα βασικά που πρέπει να ξέρει και από εκεί και πέρα τα διευρύνουμε. Θέλω να πω ότι θα έχει αντίκτυπο στα αναλυτικά προγράμματα το τι θα πούμε. Δεν είναι απλώς αριθμητική 15 ή 18 χρονών, 9 ή 12 χρόνια. Εάν θέλουμε να είμαστε κάπου σε κάποια όρια πραγματικότητας ελληνικής, της περιφέρειας, αυτό που θα μπορούσαμε σε πρώτη φάση να εξασφαλίσουμε είναι αυτά τα 9 χρόνια, αλλά εγώ θα εισηγούμουν ως προοπτική και ως επιθυμία να είναι τα 12. Είναι άλλο πράγμα το ένα και άλλο το άλλο.

Δηλαδή σε πρώτη φάση θα μπορούσαμε να μιλάμε και να ζητάμε βελτίωση και να βοηθήσουμε κι εμείς αυτό με τα αναλυτικά προγράμματα και με τις κατευθύνσεις που θα δώσουμε, για μια 9χρονη που στην πραγματικότητα, εάν συνοδεύει από την πρότασή μας για 2 χρόνια στο Νηπιαγωγείο, είναι οπωσδήποτε 10χρονη και μπορεί να γίνει και 11χρονη. Ήδη μιλάμε δηλαδή για μια διεύρυνση ουσιαστική και να αφήσουμε ως προοπτική το να δώσουμε μεγαλύτερες μορφωτικές ευκαιρίες στον Έλληνα πολίτη. Τουλάχιστον εμείς οι δάσκαλοι δεν νομίζω ότι είμαστε αντίθετοι ποτέ. Αλλά πρέπει να είμαστε και ρεαλιστές, να ξέρουμε μέχρι πού να το φτάσουμε. Άλλο το τι λέμε τώρα να γίνει και άλλο τι βλέπουμε ως προοπτική, αφού , όπως και ο κ. Πανάρετος συχνά μας επισημαίνει, περιγράψουμε και τις δυσκολίες και τα προβλήματα και όλα αυτά τα πράγματα, για να μην λέμε γενικότητες.

Εάν συμφωνείτε θα μπορούσαμε να κάνουμε μια διατύπωση από αυτά που λέτε τώρα, προσπαθώ να συγκεντρώσω ως σκέψεις, να εισηγηθούμε την 9ετή υποχρεωτική εκπαίδευση, στην πραγματικότητα ζητάμε να προστεθούν, αν συμφωνούμε, να αυξηθούν τα έτη του Νηπιαγωγείου, οπότε πάμε σε υποχρεωτική εκπαίδευση 11ετή. Εγώ θα ήθελα και το εισηγούμαι και, αν γίνει δεκτό, θα μπορούσαμε να το διατυπώσουμε, να γίνει αυτό με μια προοπτική μελλοντική ως στόχο ευρύτερο και απώτερο, να φτάσουμε στη 12ετή στην πραγματικότητα 14ετή. 14 χρόνια που είναι πάρα πολλά βέβαια, αυτό είναι κάτι άλλο. Συμφωνείτε να κάνουμε μια τέτοια κατ' αρχήν διατύπωση; Θα μιλήσει ο κ. Τρικαλινός, γιατί έχει άλλη θέση, θα τον ακούσουμε, αλλά λέω αυτές τις σκέψεις που μάζεψα, για να τις επεξεργαστούμε στο μυαλό μας. Κύριε Τρικαλινέ. Θυμίζω ότι ο κ. Τρικαλινός είναι εκπρόσωπος της ΠΟΣΔΕΠ.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Κατ' αρχήν να διευκρινίσω πως ό,τι δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα δεν εκπροσωπεί την ΠΟΣΔΕΠ, για όσους το διάβασαν. Δημοσιεύτηκε σε κυριακάτικη εφημερίδα οι λεγόμενες θέσεις της ΠΟΣΔΕΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συγγνώμη τι είπατε; Ότι αυτό που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα.....;

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Δεν αντιπροσωπεύει τις θέσεις της ΠΟΣΔΕΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν απόψεις, δεν ήταν κείμενο της ΠΟΣΔΕΠ.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά κάνετε και το λέτε γιατί προβλήθηκε αλλιώς.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Να το διευκρινίσω. Εστάλη επιστολή προς την εφημερίδα, θα πρέπει να τη δημοσιεύσει σήμερα, μια που χτες δεν κυκλοφορούσαν.

Να ξεκινήσω από το γεγονός ότι πραγματικά είναι λίγο δύσκολο να αντιμετωπίσουμε τα επιμέρους ζητήματα, αν δεν δούμε τη συνολική τους αντιμετώπιση και μερικές φορές θέτοντας στόχους γενικούς, θα αναγκαστούμε να τους εξειδικεύσουμε, προς αποφυγή διαφόρων παρεξηγήσεων. Αλλά εδώ θέλω να διευκρινίσω ότι άλλο θέμα τι θα πούμε εμείς και άλλο τι θα κάνουν οι πολιτικοί. Αυτό αφορά αποκλειστικά και μόνο αυτούς. Εάν πατήσουν στις δικές μας απόψεις, μα πάντα γίνεται αυτό. Πάντα γίνεται. Λέει κάποιος μια ολόκληρη πρόταση και παίρνουν ένα κομματάκι της πρότασης, το εφαρμόζουν και λένε «εφαρμόσαμε την πρόταση». Αυτό γίνεται πάντα. Δεν αφορά εμάς. Εμείς ήρθαμε εδώ για να διατυπώσουμε τους στόχους που πιστεύουμε ότι θα αλλάξουν την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, πρώτων.

Δεύτερον. Άκουσα την πρόταση για τις δυο τάξεις του Νηπιαγωγείου. Προσωπικά δεν έχω αντίρρηση, βέβαια θα ήθελα να ακούσω και λίγο απόψεις παιδοψυχολόγων επ' αυτού. Δεν είμαι σίγουρος ότι η πειθαρχημένη ζωή στα πλαίσια του Νηπιαγωγείου, δεν έχω γνώσεις ερώτημα θέτω μόνο, είναι η βέλτιστη λύση για παιδάκια της ηλικίας των 4 ή 5 ετών. Θα πρέπει αυτό λίγο να το προσέξουμε, πάλι λέω δεν έχω γνώση. Τα δυο χρόνια εμένα μου ακούγονται καλά και θα μπορούσα να τα υποστηρίξω υπό ορισμένες προϋποθέσεις όπως σας είπα.

Δεύτερο ζήτημα, η έννοια της υποχρεωτικότητας. Θα συμφωνήσω με κ. Μπίστα ότι όταν μιλάμε για υποχρεωτικότητα. σήμερα θα πρέπει να ξεχάσουμε ότι θα πάει χωροφύλακας να μαζέψει το παιδάκι να το πάει στο σχολείο, είτε αυτό λέγεται Νηπιαγωγείο. Η έννοια της υποχρεωτικότητας η δική μας, θα πρέπει να δίνει το στίγμα τι χρειάζεται ένας πολίτης για να κινηθεί ανεξάρτητα στην ελληνική κοινωνία και εδώ θέτω το εξής ερώτημα: απόφοιτος Γυμνασίου και απόφοιτος Λυκείου, ο οποίος δεν βαδίζει προς τη μεταδευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε τι θα διαφέρουν στις εργασιακές τους ικανότητες; Προφανώς ο απόφοιτος του Λυκείου θα έχει όλα τα προσόντα και ο απόφοιτος του Γυμνασίου τίποτε. Έτσι βγαίνει λογικά. Βεβαίως ο απόφοιτος Λυκείου έχει το δικαίωμα να πάει στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτό είναι το ένα προσόν. Όμως υπάρχει και μεγάλη μερίδα παιδιών που δεν ακολουθούν αυτή την οδό. Πιστεύουμε ότι αυτοί έχουν τα απαραίτητα εφόδια, ή μήπως δεν θα έπρεπε να πάνε στο Λύκειο αυτοί; Να το πούμε ξεκάθαρα ότι με τις 3 τάξεις του Γυμνασίου είναι ικανός να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας; Πιστεύω όχι. Διότι πιστεύω ότι σε ηλικία 15 ετών και έτσι όπως είναι διαρθρωμένο σήμερα το σύστημα, δεν είναι δυνατό να αποκτήσει τα απαραίτητα εφόδια. Θυμάστε ότι το Δημοτικό ήταν υποχρεωτικό μέχρι πριν από 40 χρόνια, μετά εμφανίστηκε η ανάγκη να γίνει υποχρεωτικό το Γυμνάσιο, διότι άλλαξαν οι συνθήκες της κοινωνίας και των κοινωνικών απαιτήσεων. Σήμερα έχουν αλλάξει ξανά. Νομίζω ότι από τώρα θα πρέπει να πούμε ότι είναι

υποχρεωτικές οι 12 τάξεις, με την έννοια της υποχρεωτικότητας την οποία την εξέφρασα και την οποία ως ένα βαθμό την εξέφρασε και ο κ. Πρόεδρος, ότι δηλαδή εμείς, όχι επιθυμούμε στο μέλλον να γίνει, εμείς θεωρούμε ότι σήμερα είναι απαραίτητο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ως προοπτική.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Επόμενο ζήτημα. Έχει σχέση και όλη αυτή η τοποθέτηση με το πώς θα αντιμετωπίσουμε και την πρόσβαση και το Λύκειο, αλλά και τη δομή της εκπαίδευσης. Υπάρχει η άποψη και την ξέρετε, είμαι οπαδός της, δεν είναι άποψη της ΠΟΣΔΕΠ, το 12τάξιο ενιαίο σχολείο. Την ξέρετε αυτή την άποψη, η οποία λέει ότι έχουμε ένα ενιαίο σχολείο, άσχετο ποιος διδάσκει, αλλά τα προγράμματά του έχουν μια ενιαιότητα. Θα μπορούσαμε να το εφαρμόσουμε αν καταλήγαμε σε 9τάξιο σχολείο. Ο διαχωρισμός των σχολείων σε Δημοτικό – Γυμνάσιο, εάν μιλάμε για υποχρεωτική εκπαίδευση δεν έχει κανένα νόημα, πέρα των διδασκόντων, που αυτό είναι ένα ζήτημα που θα το δούμε. Ναι αυτό είναι ένα ζήτημα που μπορεί να γίνει μέσα στα πλαίσια του ενός ενιαίου σχολείου. Εγώ πιστεύω ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το σχολείο ως ενιαίο 12τάξιο σχολείο και να καταρτίσουμε ανάλογα και τα προγράμματα, με τη λογική των επαναλαμβανόμενων κύκλων. Εν πάση περιπτώσει για να μην μακρηγορώ, θα ήθελα να θέσω κι ένα άλλο ζήτημα. Ειπώθηκε εδώ από κάποιους, ότι πρέπει να προτείνουμε αυτό, γιατί είναι οικονομικό πρόβλημα, ο κ. Γκλαβάς νομίζω ότι είπε να ζητήσουμε αύξηση τουλάχιστον των συμβούλων, γιατί δεν μπορεί να υπάρχει ...

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Συμβουλευτικό σταθμό νέων, εγώ δεν έθεσα θέματα οικονομικά.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Ναι, πιθανό κάποιος άλλος, με συγχωρείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μην αναφέρεστε σε πρόσωπα, την άποψή σας.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Η άποψή μου είναι ότι εμάς δεν μπορεί να μας ενδιαφέρει η εφικτότητα ή μη, από άποψη οικονομική. Εμείς ζητούμε αυτό. Εάν η πολιτεία θέλει να το πετύχει, πρέπει να βρει τους πόρους, επομένως δεν θα με περιορίσει σε καμία τοποθέτησή μου, σε καμία θέση μου η εφικτότητα ή μη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε του Παιδαγωγικού έχετε το λόγο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ευχαριστώ πολύ κ. Πρόεδρε. Οι προηγούμενες παρεμβάσεις μου είχαν αφορμή τοποθετήσεις που έγιναν για διάφορα θέματα, τώρα μπαίνω επί του κυρίως θέματος, έτσι όπως το έθεσε ο κ. Πρόεδρος, αφού προηγουμένως ανακοινώσω στα μέλη εδώ του Συμβουλίου ότι ήδη σήμερα στάλθηκαν οι τέσσερις προτάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που είχαμε υποσχεθεί ότι θα καταθέσουμε σήμερα. Η μία αφορά τα σχολικά βιβλία, η δεύτερη αφορά την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, η τρίτη αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η τέταρτη την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Άρα υπάρχει μια σειρά θεμάτων, τα οποία καλύπτονται από

άποψη εισηγήσεων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που θα μας απασχολήσουν στις επόμενες συνεδριάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για την Τεχνική Επαγγελματική ισχύει αυτό που στέλνετε τώρα ως πρόσφατο, απλώς έχουμε δει και τι έχει υποστηριχθεί στο παρελθόν με το παλαιότερο κείμενο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αυτό που στάλθηκε ήταν αυτό που είχα παρατηρήσει εγώ ότι το 2005 είχε καταθέσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μια πρόταση για το Λύκειο γενικότερα και ειδικότερα για το επαγγελματικό σχολείο. Επομένως αυτό που στάλθηκε ήταν με την αφορμή που είχα πει ότι δεν είναι δυνατό να σχεδιάζουμε, χωρίς να ξέρουμε τι υπάρχει από τα προηγούμενα.

Επί του θέματος που θέσατε κ. Πρόεδρε, θεωρώ πολύ βασικό και πρωταρχικό το να καθορίσουμε σαφώς για ποια υποχρεωτικότητα μιλάμε, διότι πολύ εύστοχα είπατε, δεν μπορούμε να σχεδιάσουμε κανένα ποιοτικό στοιχείο της εκπαίδευσης, αν δεν ξέρουμε τα δομικά της χαρακτηριστικά τουλάχιστον όσον αφορά την υποχρεωτικότητα. Γιατί αλλιώς θα έχω ένα πρόγραμμα σπουδών όταν έχω ένα κύκλο 9 ετών παραμονής των παιδιών στα σχολεία και αλλιώς θα έχω αν 12 χρόνια υποχρεώσω τα παιδιά να παραμείνουν στο σχολείο. Άρα είναι το πρωταρχικό και υπό αυτή την έννοια έπρεπε να μας απασχολήσει, εφόσον έφτασε η ώρα των αποφάσεων, πρώτο και καλύτερο.

Όσον αφορά αυτά που ειπώθηκαν. Κατ' αρχάς έτσι κι αλλιώς και μέχρι τώρα υποχρέωση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ήταν, ανεξάρτητα του πότε τελείωνε η υποχρεωτικότητα, να σχεδιάζει τα προγράμματα σπουδών με την ολοκλήρωση της παραμονής των παιδιών και στο Λύκειο, δηλαδή αυτή ήταν η προσπάθεια, δεν λέω ότι επετεύχθη, αλλά η προσπάθεια αυτή ήταν. 12 χρόνια είναι τα σχολεία μας, ανεξάρτητα από την υποχρεωτικότητα επομένως, τα προγράμματα σπουδών έπρεπε να λάβουν υπόψη τους αυτή την παράμετρο και να είναι προσαρμοσμένα προς αυτή τη φιλοσοφία.

Το δεύτερο που έχω να παρατηρήσω είναι ότι δεν πρέπει και τόσο πολύ να μας απασχολήσουν αυτά τα όρια της υποχρεωτικότητας, γιατί όπως είπε και η κ. Μπίτσα, εκείνο που θα πρέπει να μας ενδιαφέρει εμάς είναι τι μαθαίνουν τα παιδιά μας μέσα στο σχολείο. Τα ποιοτικά στοιχεία και εάν τελειώνοντας, για παράδειγμα το Γυμνάσιο, είναι ικανά να κάνουν συγκεκριμένα πράγματα, τα οποία απαιτεί το εκπαιδευτικό σύστημα να κατέχουν τα παιδιά αυτά. Ειδικότερα τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται ότι τα παιδιά φοιτούν κατ' εξοχήν στο Λύκειο και δεν έχουμε μεγάλες διαρροές, για οικονομικούς ή οικογενειακούς λόγους, από τη φοίτηση στο Λύκειο, αλλά έχουμε τις διαρροές που υπάρχουν, ερευνητικά τουλάχιστον οφείλονται στις μαθησιακές δυσκολίες που έχουν τα παιδιά και εκεί θα πρέπει να δώσουμε τη μεγάλη μάχη. Ενώ έχουμε στο Δημοτικό σχεδόν μηδενική μαθητική διαρροή και ευτυχώς που την έχουμε, στην Α Γυμνασίου η μαθητική διαρροή και σε όλο το Γυμνάσιο γίνεται περίπου 6%, που είναι ένα πολύ σημαντικό ποσοστό αριθμητικό, και μολονότι είναι πολύ κάτω από το μέσο όρο που βάζει ότι θα πρέπει να έχει επιτευχθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2010, το 10%, θα πρέπει εμάς να μας ανησυχεί. Δεν διαρρέουν οι μαθητές αυτοί επειδή οι γονείς κρατάνε τα παιδιά τους για να πάνε στα χωράφια, ή για να τα απασχολήσουν σε οικογενειακές επιχειρήσεις, διαρρέουν γιατί

αδυνατούν λόγω των αδυναμιών που κουβαλάνε από το Δημοτικό σχολείο να παραμείνουν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Άρα θα πρέπει να δοθεί η μάχη -και πρέπει να δοθεί- στο Δημοτικό και μάλιστα στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Γι' αυτό και ήμουν τόσο αναλυτικός, πού πρέπει να βρίσκουμε τις αδυναμίες των παιδιών και πού πρέπει να παρεμβαίνουμε, διότι μόνο έτσι θα αντιμετωπίσουμε αυτό που λέγεται μαθητική διαρροή η οποία δεν ταιριάζει σε μια πολιτισμένη κοινωνία που θέλει όλα τα παιδιά να βρίσκονται μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, έστω για 9 χρόνια, αν δεν πάμε στα 12 χρόνια υποχρεωτικότητας.

Οι μαθητές οι οποίοι τελειώνουν το Γυμνάσιο και οι ίδιοι συνεχίζουν σχεδόν στο Λύκειο σε μεγάλο ποσοστό και διαρρέουν πάλι αυτοί που έχουν αδυναμίες. Το ποσοστό στο Λύκειο είναι 10% και πάλι βρισκόμαστε στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν πάμε όμως στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, τότε εκτινάσσονται όπως είχα πει και παλαιότερα, τα ποσοστά, στο 22 και 23%. Αυτό σημαίνει ότι εκεί τα παιδιά διαρρέουν για πολλούς και ποικίλους λόγους και έτσι επειδή η μέτρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν γίνεται μέσα στο σχολείο, αλλά γίνεται περίπου στα 22 χρόνια, και γίνεται η μέτρηση σε σχέση με την αγορά εργασίας και όχι σε σχέση με την απόδοση του εκπαιδευτικού συστήματος. Άρα βρίσκουν έναν άνθρωπο που είναι 22 χρονών και τον ρωτάνε «τι έχεις τελειώσει». Αυτός ο άνθρωπος απαντά, είτε Δημοτικό, είτε Γυμνάσιο, είτε Λύκειο, είτε ΤΕΕ και επομένως καταγράφεται σε μια ηλικία 22 ετών και μέσα εκεί συμπεριλαμβάνει για την Ελλάδα, όχι μόνο τους Έλληνες, αλλά και τους μετανάστες, οι οποίοι έρχονται με ιδιαίτερα προβλήματα, από την Αλβανία κατ' εξοχήν, που δεν έχουν τελειώσει, ή που βρίσκονται στην Ελλάδα, αλλά δε φοίτησαν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διότι τελειώνοντας το Δημοτικό πολλοί Αλβανοί δεν θεωρούν αναγκαίο να στείλουν τα παιδιά τους στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, ή επειδή τα παιδιά αυτά λόγω των μαθησιακών δυσκολιών, που είναι ευρύτερες, όπως προκύπτει τουλάχιστον σε θέματα γλώσσας, διαρρέουν ευκολότερα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Άρα τι θέλω να πω; Ότι έτσι κι αλλιώς από το 1836 που ψηφίστηκε ο πρώτος νόμος για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η εκπαίδευση ήταν υποχρεωτική. Από τότε δεν ελήφθη κανένα μέτρο για τους γονείς και τα παιδιά που δεν εφάρμοσαν το νόμο, παρά μόνο μια φορά στο Ρέθυμνο ένας Εισαγγελέας, το είχα αναφέρει και παλαιότερα, συνέλαβε κάποιον γονιό, η κοινωνία και όλοι ξεσηκώθηκαν και αυτός ο γονιός βρέθηκε πάλι στο σπίτι του και σωστά βρέθηκε στο σπίτι του. Θέλω να πω δηλαδή ότι έτσι κι αλλιώς ό,τι και να λέει ο νόμος, εάν εμείς δεν βελτιώσουμε τα ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης, θα έχουμε φαινόμενα μαθητικής διαρροής και εκεί είναι το πρόβλημα και δεν είναι το πρόβλημα στο αν θα είναι 9 ή 12 χρόνια.

Σίγουρα θα μπορούσαμε όλοι να συμφωνήσουμε ότι χρειαζόμαστε να βελτιώσουμε τουλάχιστον τα ποιοτικά στοιχεία σε όλο το επίπεδο της εκπαίδευσης, είτε είναι υποχρεωτικό, είτε δεν είναι υποχρεωτικό και από εκεί και πέρα ας συμφωνήσουμε σήμερα και δεν νομίζω ότι υπάρχει βασική αντίρρηση, ότι εάν έχουμε καλά προγράμματα σπουδών και αντιμετωπίσουμε τις μαθησιακές δυσκολίες σε επίπεδο υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τότε είναι σίγουρο ότι το μεγαλύτερο μέρος, αν όχι στο σύνολό τους, οι μαθητές θα συνεχίσουν και στο Λύκειο. Διότι και οι γονείς έχουν καταλάβει ότι τι θα τα κάνουν τα παιδιά στο σπίτι. Δηλαδή μόνο εάν τα

παιδιά φύγουν και δεν τους ακούν, δεν έρχονται στο σχολείο. Όχι επειδή οι γονείς τα κρατάνε στο σπίτι για να κάνουν δουλειές. Αυτή η κοινωνία που ξέραμε παλαιότερα, έχει τελείως διαφοροποιηθεί. Με δεδομένο ότι πλέον ο άνθρωπος χρειάζεται ευρύτερη γνώση για να αντιμετωπίσει τις νέες τεχνολογίες και να μπορεί να επανακαταρτιστεί, έτσι τουλάχιστον όπως η αγορά εργασίας επιβάλλει, σίγουρα και το Λύκειο ακόμη δε φτάνει. Χρειάζεται δηλαδή ο άνθρωπος να αποκτήσει πολύ καλή γενικευμένη γνώση, σε όσο γίνεται ευρύτερη σχολική παρουσία, ώστε να μπορεί στη συνέχεια να επανακαταρτίζεται. Διότι έτσι κι αλλιώς τα περισσότερα γνωστά επαγγέλματα έχουν φύγει από το στερέωμα της αγοράς εργασίας, τρέχει τόσο γρήγορα η τεχνολογία, ώστε απαξιώνονται εκατοντάδες επαγγέλματα. Άρα εμείς θα πρέπει να ετοιμάσουμε έναν άνθρωπο με πολύ ευρύτερη και γενικότερη παιδεία, όσο γίνεται με περισσότερη παρουσία μέσα στο σχολικό σύστημα, ώστε να μπορεί στη συνέχεια να καταρτίζεται βραχυχρόνια ή μακροχρόνια, για να εντάσσεται και στην αγορά εργασίας. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γιαλουρής έχει το λόγο.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Θα ήθελα να κάνω μια επισήμανση υπό μορφή ενός ερωτήματος. Όταν λέμε υποχρεωτικότητα εννοούμε και ομοιομορφία, ή υποχρεωτικότητα με τη δυναμική διαφοροποίηση; Τι θέλω να πω με αυτό. Αν υποθέσουμε ότι εννοούμε υποχρεωτικότητα και ομοιομορφία και πάμε στο 12ετές, σημαίνει τότε ότι μέχρι και το Λύκειο θα είναι ομοιομορφα, δηλαδή δεν θα υπάρχει τεχνική εκπαίδευση. Ή μπορούμε να πούμε υπάρχει 12ετή υποχρεωτική, με την έννοια ότι μπορεί να διαφοροποιείται από ένα στάδιο και μετά, υποχρεωτικό μεν, αλλά με διαφορετική εκπαίδευση. Αυτό ήθελα να το ξεκαθαρίσουμε, γιατί είναι άλλο το ένα πράγμα και άλλο το άλλο. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Δηλαδή η εξειδίκευση δεν σημαίνει ότι αποκλείεται από την υποχρεωτικότητα, θα υπάρχει μέσα στην υποχρεωτικότητα εφόσον κανείς πάει σε εκείνη.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Για προβληματισμό καταθέτω, αν ένας μαθητής δεν πάει στην Α Λυκείου και αποχωρήσει από την εκπαίδευση, όταν κάποτε θελήσει να πάρει επαγγελματική κατάρτιση μέσω των ΕΠΑΣ, θα πρέπει να τον γυρίσουμε σε μαθητικά θρανία με βασικά μαθήματα, που δεν θα έχει διδαχτεί, της Α Λυκείου και δεν θα μπορέσει να πάρει την επαγγελματική κατάρτιση των ΕΠΑΣ. Λαμβανομένου υπόψη ότι η Α Λυκείου είναι βασική και έχει τα βασικά μαθήματα Μαθηματικά, Φιλολογικά, ενώ η ΕΠΑΣ δεν έχει, θα πρέπει να το δούμε, να προβληματιστούμε για την Α Λυκείου.

Επίσης θέλω να καταθέσω ότι διαρροή υπάρχει και είναι έντονη στους Ρομά και πρέπει να προβληματιστούμε, βάσει ποιων κινήτρων θα συνεχίζουν τις σπουδές μετά τη λήψη του επιδόματος, μετά δηλαδή την 11^η Σεπτεμβρίου. Γιατί από εκεί και πέρα αποχωρούν. Αποχωρούν γιατί οι γονείς τα μετακινούν, ή γιατί τους βάζουν να εργάζονται νωρίς. Είναι μια ειδική κατηγορία.

Α. ΡΗΝΑΚΗ: Να μου επιτρέψετε πρώτα να δικαιολογήσω την απουσία του Προέδρου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας του κ. Μπράτη, ο οποίος

βρίσκεται σήμερα στα Δικαστήρια για ένα θέμα υποστήριξης μιας συναδέλφου. Εκείνο που θα ήθελα να πω, γιατί μιλάμε για όρια υποχρεωτικής εκπαίδευσης, είναι ότι εμείς μετά από πολλά Συνέδρια και πολύ κουβέντα που έχουμε κάνει επί του θέματος, έχουμε καταλήξει ότι σήμερα δεν είναι υποχρέωση, είναι δικαίωμα των παιδιών, των μαθητών, η 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, τέτοια εκπαίδευση, η οποία να είναι ευχάριστη και ελκυστική γι' αυτά. Θα συμφωνήσω απόλυτα με τις απόψεις του κ. Γκλαβά ότι οι μαθητές θα πρέπει να έχουν τις ικανότητες από χρόνο σε χρόνο να παρακολουθούν το επίπεδο της τάξης. Το ζητούμενο είναι, που επίσης το επεσήμανε ο κ. Γκλαβάς, ότι αυτή τη στιγμή αντιμετωπίζουμε προβλήματα που παρουσιάζονται σε μαθητές, είτε μαθησιακά, είτε συμπεριφοράς, δεν έχουμε όμως τη δυνατότητα πρόληψης αυτών των προβλημάτων. Γι' αυτό και παρουσιάζονται και πάρα πολλά φαινόμενα βίας, αναπτυσσόμενης βίας, με τα χρόνια στους μαθητές μας.

Έχουμε την υποχρέωση, αυτό εμείς πιστεύουμε, να δώσουμε τέτοιου είδους προϋποθέσεις στην εκπαίδευση, που να τιμά και τους εκπαιδευτικούς, αλλά κυρίως τους μαθητές. Να μιλήσω ιδιαίτερα για την προσχολική αγωγή. Για μας είναι υποχρέωση της πολιτείας η δίχρονη προσχολική αγωγή. Είναι πραγματικά πολύ σημαντικό το ότι θεσμοθετήθηκε ο ένας χρόνος προσχολικής αγωγής, γιατί αυτό μπορεί να ανέδειξε προβλήματα, αλλά το μεγάλο πρόβλημα που διαπιστώσαμε, είναι το εξής. Όλα τα προηγούμενα χρόνια, 30 χρόνια και, στο Νηπιαγωγείο φοιτούσαν, ήταν τα τυχερά παιδιά που φοιτούσαν προνήπιο και νήπιο, γιατί είτε οι γονείς τους δεν ήταν εργαζόμενοι, είτε έβρισκαν κάποιους άλλους τρόπους, παιδικούς σταθμούς κλπ., που θα σας πω εγώ εκπαιδευτικός, η κόρη μου δεν πήγε σε Νηπιαγωγείο, γιατί δεν μπορούσα 12 η ώρα να την πάρω, ήταν μακριά από το Δημοτικό σχολείο, οπότε αντιλαμβάνεστε ότι αυτό το παιδάκι όταν πήγε στο σχολείο ήταν σε διαφορετική κατάσταση από εκείνα τα παιδιά που μπορούσαν να περάσουν από αυτή τη διαδικασία.

Να πω όσον αφορά εάν είναι φρόνιμο τα παιδιά για 2 χρόνια να πηγαίνουν στο Νηπιαγωγείο ή όχι, να πω ότι είναι πολύ σημαντικό να μπορεί να γίνεται ομαλά η μετάβαση από το ένα στάδιο στο άλλο. Είναι πολύ πιο ψυχοφθόρο οι μαθητές να πηγαίνουν στην Α Δημοτικού χωρίς να έχουν περάσει το προπαρασκευαστικό στάδιο του Νηπιαγωγείου και έχουν πραγματικά πολύ περισσότερα προβλήματα να ενταχθούν μέσα στο σχολικό σύστημα. Θεωρούμε πολύ σημαντικό εν κατακλείδι τα 2 χρόνια προσχολικής υποχρεωτικής αγωγής, συν 12 χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο σχολείο, με την υποχρεωτικότητα όπως την εκλαμβάνει ο καθένας, γιατί ζούμε σε μια εποχή που πραγματικά νομίζω ότι θα έπρεπε να μιλάμε για δικαίωμα των μαθητών και όχι υποχρέωση του γονιού να το πάρει, όπως είπε και ο κ. Γκλαβάς, οι γονείς αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε ένα τέτοιο επίπεδο που νομίζω ότι δεν χρειάζεται κανείς να τους πείσει γι' αυτό.

Επιτρέψτε μου μόνο μια κουβέντα όσον αφορά, επειδή αναφέρθηκε, θα το πούμε παρακάτω, για το Ολοήμερο σχολείο. Πραγματικά θα πω ότι εδώ είναι ένα πολύ σημαντικό σημείο να κουβεντιάσουμε για τι Ολοήμερο θέλουμε, αν αυτό το Ολοήμερο θα πρέπει να ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες ή και παιδαγωγικές, άρα θα πρέπει να απευθύνεται σε γονείς εργαζόμενους ή σε όλα τα παιδιά και όχι μόνο τα παιδιά των εργαζομένων γονέων. Θα πω ότι ήταν πραγματικά μια πολύ, θα χρησιμοποιήσω την έκφραση του κ.

Πανάρετου, λαϊκίστικη ρύθμιση ο τρόπος επέκτασης του Ολοήμερου σχολείου το 2003, χωρίς αναλυτικά προγράμματα και με την εισαγωγή του θεσμού των ωρομισθίων σε αυτό, που πραγματικά είχε δημιουργήσει τεράστια προβλήματα.

Και όσον αφορά για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση επιτρέψτε μου, επειδή ο όρος πολλές φορές ενοχλεί, καλύτερος είναι ο όρος διαφυλική αγωγή γιατί έτσι ακούγεται λίγο πιο ευχάριστα στο αυτί. Συζητούμε για το να μπορούν οι μαθητές να γνωρίσουν το σώμα τους, να ξέρουν τις διαφορές. Μιλάμε για αγωγή υγείας, για καθαριότητα, μιλάμε για πράγματα τα οποία πραγματικά είναι πολύ σημαντικά. Το παιδί από πολύ μικρή ηλικία που είναι ακόμη και απονήρευτο να μπορέσει να τα προσεγγίσει. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι ακούστηκαν πολύ χρήσιμες απόψεις και βλέπετε πόσες πλευρές έχει το θέμα. Ετέθη το θέμα του να ορίσουμε κι εμείς τα όρια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, γιατί πρώτον νομοθετικά ζητείται αυτό και είναι κάτι που το ρωτούν όλοι. Στην πραγματικότητα για μας τους εκπαιδευτικούς τα πράγματα είναι έτσι όπως τα είπαν πολλοί συνάδελφοι εδώ, ότι για μας είναι ένα θέμα προγράμματος, τι περιλαμβάνει αυτό και τι δίνουμε σε αυτούς τους κύκλους. Δεν είναι ότι θα διώξουμε το παιδί, ή θα συμφωνήσουμε ότι δεν πρέπει να συνεχίσει κλπ. Δηλαδή, μέσα μας η υποχρεωτικότητα είναι καθαρά θέμα του τι θα εντάξουμε στα προγράμματα μέσα και αυτό θα είναι κάτι που θα το αντιμετωπίσουμε, δεν ξεφεύγουμε.

Επομένως, κάπου νομίζω ότι πρέπει να πάρουμε μια θέση ως προς αυτό το θέμα, δηλαδή αν φτάνουμε στα 9, ή πάμε στα 12. Η υποχρεωτικότητα, ξαναλέω, δεν θα έχει ποινικό χαρακτήρα προφανώς, αλλά θα μας διευκολύνει όταν πάμε στα ποιοτικά στοιχεία, να ξέρουμε τι θέλουμε να έχει επιτευχθεί ως μορφωτικός στόχος, όταν κλείσει αυτός ο κύκλος που τελειώνει με το Γυμνάσιο. Αυτά πρέπει να ξεκαθαριστούν. Μάλιστα εδώ συνάδελφοι μιλούσαν και για πιστοποίηση, ότι κάπου πρέπει, όχι σε αξιολόγηση κλπ., αλλά πιστοποίηση, να ξέρουμε τι δίνουμε, τι πετύχαμε, τι ξέρουν αυτά τα παιδιά. Νομίζω ότι αυτό δεν θα το αποφύγουμε, να πάρουμε δηλαδή μια θέση ως προς τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η οποία όμως για μας στην ουσία δεν έχει, ξαναλέω, τόσο νομικό χαρακτήρα, έχει περισσότερο σχέση με τα προγράμματα. Δηλαδή αν συμφωνήσουμε και αυτό δεν μπορεί να μας διαφύγει, ότι μέσα στα 9+2, αν πάμε σε αυτά που λέμε, πρέπει το παιδί οπωσδήποτε να παρακολουθεί ένα κύκλο σπουδών και να ξέρει ορισμένα πράγματα, εκεί πρέπει ανάλογα να στήσουμε και να χαράξουμε το πρόγραμμά μας. Εκεί δηλαδή θα το βρούμε μπροστά μας, στο τι πρόγραμμα θα κάνουμε. Διότι σας ερωτώ, εσάς που είστε και μέσα στα θεσμικά: μπορούμε να το αγνοήσουμε τελείως; Δηλαδή να μην πούμε τίποτε περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης; Μπορούμε; Να μην πούμε ποια είναι τα όρια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης;

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Επ' αυτού. Νομίζω ότι ακριβώς επειδή ολοκληρώσαμε την κουβέντα, είναι πάρα πολύ κρίσιμο να απαντήσουμε όχι εννοιολογικά. Είναι πάρα πολλά χρόνια που οι εκπαιδευτικοί πίστευαν ότι η δια βίου εκπαίδευση είναι το γηράσκω αεί διδασκόμενος. Μιλάμε για άλλο πράγμα. Η υποχρεωτικότητα στην εκπαίδευση είναι συνταγματικός όρος, νομικός όρος και νομίζω ότι θέλω να σας παρακαλέσω όλους να τους δούμε έτσι. Το Σύνταγμα της χώρας λέει ότι η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι 9χρονη και

προστατεύει δικαίωμα των παιδιών ως αδύνατων πολιτών, έναντι των ισχυρότερων, δηλαδή απαγορεύει στα παιδιά να βρίσκονται στους χώρους εργασίας.

Αυτό δεν θα χαθεί ποτέ. Διότι πολίτης της χώρας σε λίγα χρόνια μπορεί να είναι κι ένας Αφγανός, μπορεί να είναι κι ένας Αλβανός, το Σύνταγμα της χώρας θα προστατεύει και το δικό του το παιδί, ότι για ένα χρονικό διάστημα, με ευθύνη του κράτους, το παιδί εκπαιδεύεται, δηλαδή αποκτά την κοινωνική και προσωπική αγωγή που το κράτος κρίνει ότι είναι δικαίωμα του παιδιού και δεν μπορεί να το διεκδικήσει λόγω της κοινωνικής του θέσης. Δεν το συζητάμε. Δεν είναι ο αστυφύλακας. Ο αστυφύλακας είναι το τελικό. Αν εγώ δεν υπακούσω στο νόμο, ναι θα έχεις τις συνέπειες, γιατί πρέπει το κράτος να επιβάλλει την άποψή του. Η αλήθεια είναι βέβαια ότι αυτή η υποχρεωτικότητα στο μικρόκοσμο του σχολείου μας, ή τον τρόπο που έχουμε αναπτύξει για να ερμηνεύουμε τον κοινωνικό μας περίγυρο, δείχνει να μην έχει νόημα. Αλλά η ελληνική κοινωνία δεν είναι έτσι, έχει διαφοροποιηθεί, αλλάζει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό που λέτε για το χώρο εργασίας είναι πάρα πολύ σημαντικό.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Αυτό είναι το σημαντικό, δηλαδή την υποχρεωτικότητα δεν θα την απειλήσει κανένας, διότι απειλεί δικαίωμα των παιδιών και δεν πρέπει τα παιδιά κάτω από τα 15 τους, σε καμία χώρα του κόσμου, να βρίσκονται ή να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης. Γι' αυτό δεν πρέπει να είναι στο χώρο εργασίας, διότι δεν έχουν τη δύναμη να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους, δεν μπορούν να εκφραστούν συλλογικά, να έχουν τα Συνδικάτα τους κλπ. Είναι αδύνατα και επομένως ευάλωτα. Άρα ο παγκόσμιος πολιτισμός προστατεύει την υποχρεωτικότητα, δεν το συζητάμε.

Το δεύτερο όμως στοιχείο που έχει προέλθει, τουλάχιστον στις χώρες που είναι αναπτυγμένες, είναι ότι δεν μας ενδιαφέρει μόνο να προστατέψουμε τα παιδιά, αλλά επεμβαίνει το κράτος και δίνει σε όλα τα παιδιά ένα δεύτερο δικαίωμα που μπορεί να το έχουν στερηθεί, λόγω του μορφωτικού επιπέδου των γονιών τους, ή των οικονομικών των γονιών τους και λέει «η ευθύνη της εκπαίδευσής τους μέχρι να τελειώσει η υποχρεωτικότητα αυτή, είναι του κράτους». Είτε είναι παιδί το οποίο έχει τους γονείς και τους δυο, είτε έχει έναν, είτε έχει στερηθεί μια αίσθηση, είτε περισσότερες, δηλαδή είτε είναι άτομο με ειδικές ανάγκες, είτε δεν είναι, αυτό έχει την φροντίδα, την αμέριστη συμπαράσταση του κράτους και δεν χρειάζεται να το προστατέψει μόνο ο γονιός, το προστατεύει η κοινωνία, η πολιτεία ολόκληρη. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό.

Το ερώτημα του Προέδρου επομένως μπορούμε να το διαβάσουμε ως εξής: από ποια ηλικία κρίνετε ότι μπορεί το κράτος, η πολιτεία, αυτή τη στιγμή να προστατέψει έτσι τα δικαιώματα των παιδιών; Και νομίζω όλοι είπαμε από την αρχή όσο πιο μικρά. Γιατί όσο πιο μικρά; Γιατί μιλάμε όλοι για δεξιότητες, μιλάμε δηλαδή για το κρίσιμο εκείνο σημείο, που το παιδί κοινωνικοποιείται, αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, δίνει μάχες με το εγώ του και πρέπει να μπει στην ομάδα. Όχι με τη διδασκαλιστική λογική, όχι για να διευρύνουμε το αναλυτικό πρόγραμμα, όχι για να δούμε πόσα χρόνια, για να τιμήσουμε το καύχημα της παιδαγωγικής, που είναι το νηπιαγωγείο. Να δώσουμε κοινωνική αγωγή, να έρθει το παιδάκι από το σπίτι και να γνωρίσει

την ομάδα μέσα σε διαμορφωμένη σχολική δομή, με τον έλεγχο και την ευθύνη του κράτους. Αυτό το λέμε εμείς οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί που λειτουργούμε χωρίς τη φροντίδα του κράτους, γιατί θεωρούμε ότι έχουμε ενδιαμέσο. Εμείς ζητάμε το κράτος να εγγυάται αυτή την ποιότητα της λειτουργίας και του δασκάλου και του αναλυτικού προγράμματος, δομημένο όμως πάνω στην ανάγκη που έχει το κάθε παιδί. Και το παιδί των 4 ετών πια, το οποίο παίρνει πολλά μηνύματα μέσα από την τηλεόραση, μέσα από το σπίτι, μέσα από το κλειστό οικογενειακό περιβάλλον, από την έλλειψη της γειτονιάς και της κοινωνικής αγωγής, έχει ανάγκη την κρατική φροντίδα μέσα σε μια μονάδα προσχολικής αγωγής.

Για πόσες ώρες; Όσο λείπουν οι γονείς του. Όταν μίλησα για Ολοήμερο, μίλησα ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για εκπαιδευτικές βαθμίδες που στις 12 η ώρα, από τις 8, δηλαδή για 4 περίπου ώρες, απασχολούν παιδιά. Αυτή τη στιγμή έχουμε ανάγκη να μπορεί ο γονιός να δουλέψει. Υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι είναι άνεργοι και ψάχνουν να βρουν εργασία, υπάρχουν μικρά παιδιά, γιατί είμαστε στις παραγωγικές ηλικίες εκεί 32 με 42, αυτές οι ηλικίες παρεμπιπτόντως έχουν μείνει περίπου 1 στους 3 με το απολυτήριο της Γ Γυμνασίου, όπου υπαινίχτηκε ο κ. Τρικαλινός, άρα υποχρεωτικά θα κατεβάσουμε την προστασία του κράτους πιο κάτω. Είναι 10 χρόνια σήμερα δεν είναι 9. Είναι 10χρονη η υποχρεωτική εκπαίδευση σήμερα με το ένα χρόνο Νηπιαγωγείο. Όμως αυτό ως προς το νομικό. Θα δίνουμε μάχη και μέσα στα Πανεπιστήμια και μέσα στα μεταπτυχιακά κ. Τρικαλινέ, κανένα παιδί να μην φύγει, δηλαδή η σχολική διαρροή είναι ντροπή, είναι προσβολή για την εκπαίδευση να φεύγουν τα παιδιά σε παρεχόμενη από δάσκαλο υπηρεσία.

Επομένως ναι μεν η υποχρεωτική εκπαίδευση μπορεί να σταματήσει στα 15, γιατί δεν μπορούμε να προστατέψουμε και να καθοδηγήσουμε ως κράτος μέχρι τα 25, μέχρι το μεταπτυχιακό, αλλά ακριβώς αυτό που είπατε, ως δάσκαλοι θα δώσουμε μάχη ο δείκτης της σχολικής διαρροής να είναι όσο το δυνατό χαμηλότερος. Γιατί είναι έμμεση αμφισβήτηση της ποιότητας της εκπαίδευσης.

Όλη η Ελλάδα μίλησε για έμμεση αμφισβήτηση και ερμηνεία της αποχής στις εκλογές, αλλά το ότι στη διαρροή συμβαίνει, όπως είπατε κ. Γκλαβά, με το που περνάει το παιδί από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, με συγχωρείτε, νομίζω ότι έχει να κάνει με το ότι στο Δημοτικό έχει συνειδητοποιήσει ο δάσκαλος το ακώλυτο της υποχρεωτικότητας. Δεν μπορείς δηλαδή σε ένα παιδί που δεν μπορεί να πάει η δασκάλα και να πει «εσύ μην πας στη Β'» εκεί πρέπει να γίνει μια ολόκληρη διαδικασία που η Πρωτοβάθμια την ξέρει πολύ καλά. Θα έρθει σύμβουλος, θα έρθει ειδικός, θα μιλήσουμε με τη μαμά, θα μιλήσουμε με τα παιδιά, θα συμφωνήσουμε ότι είναι για το καλό του παιδιού να μην. Διαφορετικά ο νομοθέτης προβλέπει καλύτερα να είσαι μέσα σε ένα σχολείο και ό,τι πάρεις, παρά να είσαι έξω από το σχολείο γιατί διατρέχεις κινδύνους.

Μόλις όμως πάμε στην Α Γυμνασίου -κι έρχεται στη δική μας ειδικότητα, εγώ της Δευτεροβάθμιας είμαι- εκεί μπαίνει η ύλη. Η ύλη έχει στόχο. Ο στόχος μετριέται γραπτά, τα γραπτά χρειάζονται επίδοση, ο άλλος αποτυγχάνει και του λέμε «εσύ υποχρεωτικά μέχρι τα 15 μέσα» και λέει «εγώ θα κάνω τι; Θα κάθομαι 3 χρόνια στην Α Γυμνασίου; Γιατί μου το κάνετε αυτό το πράγμα;». Θα πρέπει να αποφασίσει η μικρή Δευτεροβάθμια, το Γυμνάσιο, ότι είναι κομμάτι της υποχρεωτικότητας, αυτό

υπαινηχτήκατε κ. Τρικαλινέ, ότι είναι ενιαίο σχολείο. Δηλαδή το ακώλυτο δεν σημαίνει ότι αφήνεις το παιδί έτσι να σέρνει τα χρόνια, είναι ευθύνη του διδακτικού προσωπικού να μπορέσει να το παρακολουθήσει και να δώσει ό,τι καλύτερο μπορεί. Ο καλός, καλύτερος και ο άλλος που είναι μέτριος, ακόμη καλύτερος και αυτός που δεν μπορεί, να μπορεί ακόμη περισσότερο. Αυτή είναι μια μάχη.

Την εικόνα μην την ωραιοποιούμε. Η σχολική διαρροή δεν είναι ενιαία σε όλη την Ελλάδα. 6% είναι το εθνικό ποσοστό για την Α τάξη του Γυμνασίου, αλλά υπάρχουν νομοί της χώρας που έχουν υπερβεί το 20% στη Γ Γυμνασίου. Το Ρέθυμνο έχει πρόβλημα, το Ρέθυμνο είναι συγκεκριμένος νομός διψήφιος πάνω από το 20%, που προσέγγισε σε κάποια χρονιά 1 στα 3 παιδιά. Αυτή ήταν η απόγνωση του τι κάνουμε εκεί. Εκεί είναι πρόβλημα. Εκεί πρέπει να ξυπνήσει η τοπική κοινωνία, εμείς ζητήσαμε κατά προτεραιότητα να αναλύονται τα θέματα σε επίπεδο νομού, βοηθάει η ΓΣΕΕ πάνω σε αυτό το πράγμα, πιέζει δηλαδή να πάει κατά προτεραιότητα. Ένα στα τρία παιδιά διαρρέει στο Ρέθυμνο; Δεν ξέραμε ακόμη για Ζωνιανά τότε, αλλά αν ο λόγος είναι αυτός, ότι έχουν ένα δικό τους τρόπο, ναι η πολιτεία θα αντιδράσει. Αλλά θα αντιδράσει με εκπαίδευση, θα αντιδράσει οργανωμένα. Επομένως δίνουμε μάχη για τη σχολική διαρροή και εκεί κερδίζουμε έδαφος. Θα φτάσει στα 15 χρόνια, άντε και στα 16, με την πρόταση του κ. Γκλαβά, την Α Λυκείου, αλλά η μεγάλη απόφαση που θα πρέπει να πάρουμε, είναι: θα φτιάξουμε το παλάτι της εκπαίδευσης την Τεχνική Εκπαίδευση; Ναι ή όχι; Αν το Λύκειο, όπως φαίνεται από τα κείμενα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, τελικά είναι η βαθμίδα που οδηγεί απ' ευθείας στο Πανεπιστήμιο, σημαίνει ότι ο απόφοιτος Λυκείου, εάν θέλει να πάρει επαγγελματικό προσόν, θα πρέπει να περάσει σε άλλη βαθμίδα, αν δεν μπει στο Πανεπιστήμιο. Εάν το επαγγελματικό μας Λύκειο είναι αυτό το οποίο θα επιλέξει κάποιος που δεν θέλει προς το παρόν να πάει στο Πανεπιστήμιο και θέλει να αποκτήσει επαγγελματικά χαρτιά, αυτή η βαθμίδα, θα είναι η βαθμίδα η οποία θα δίνει το πρώτο χαρτί. Εάν εκτιμήσουμε εμείς ότι το πρώτο χαρτί να το πάρει στο τέλος της Α Λυκείου, αλλά θα έχει πιστοποιηθεί από το κράτος ότι ξέρει αγγλικά, ότι ξέρει computer, δεν θα τα έχουμε στη Γ Λυκείου αυτά ως επιλογή. Αυτά τότε δένονται μεταξύ τους. Να λοιπόν που μπορούμε να πιάσουμε μόνο ένα θέμα, το θέμα της υποχρεωτικότητας και να θίξουμε όλο το τοπίο της εκπαίδευσης μπροστά.

Εγώ λοιπόν λέω ότι καλό είναι αφού το συζητάμε, το ορίζουμε πάλι στα θέματά του και ίσως να είμαστε σε ένα σκαλί πιο πάνω σε ποιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παΐζη νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικά αυτά που λέτε. Μας θυμίζετε κατ' αρχήν ότι υπάρχει μια συνταγματική πρόβλεψη γι' αυτό το πράγμα, η οποία είναι η 9χρονη. Εμείς μπορούμε με την πρότασή μας να την κάνουμε στην πραγματικότητα 11χρονη, με τα 2 χρόνια που λέμε να προστεθούν. Το όριο είναι τα 15 χρόνια ως ηλικία. Εγώ για την Α Λυκείου νομίζω ότι δεν είμαστε ώριμοι ακόμη να το συζητήσουμε, γιατί έχει και σχέση με το Λύκειο, είναι πολλοί άλλοι παράγοντες.

Αυτό που βγαίνει όμως από τη συζήτησή μας είναι ακριβώς πώς μπορούμε να κάνουμε αυτή τη μέχρι 15 ετών εκπαίδευση του παιδιού, πραγματικά ισχυρή, δυνατή, ποιοτική και αυτό που επεσήμαναν ο κ. Γκλαβάς και ο κ. Παΐζης και άλλοι, ότι δηλαδή εκεί έχουμε διαρροή, εκεί

χρειαζόμαστε τη βοήθεια. Δεν μιλήσαμε καθόλου, ενώ το εννοούμε, βέβαια, και το έχουμε πει σε άλλες ευκαιρίες, για την υποστήριξη που χρειάζεται ώστε να μην υπάρχει η διαρροή, να υπάρχει η καλύτερη ποιότητα, να αποφευχθούν εκπαιδευτικές ανισότητες. Όλα αυτά τα οποία έχουμε κατά καιρούς πει.

Άρα μπορούμε να εκπέμψουμε, αν συμφωνείτε, ένα μήνυμα προς την πολιτεία και την κοινή γνώμη, ότι πρέπει να εστιάσουμε στην εκπαίδευση την ποιοτική, σε πρώτο επίπεδο με ηλικίες μέχρι 15 χρονών και φοίτηση 11χρονη, με πολύ καλή στήριξη, με πολύ καλή ποιότητα και να συνεχίσουμε αυτή την προσπάθεια και στα επόμενα 3 χρόνια, αλλά κάπου νομίζω ότι πρέπει μέσα στα προγράμματά μας αυτή την ενότητα να την κατοχυρώσουμε και παιδευτικά, να της δώσουμε και μια προσωπικότητα παιδευτική. Βεβαίως την προσωπικότητα που χρειάζεται να δώσουμε στο Λύκειο στην 3ετή, θα τη δώσουμε κι εκεί και ως ποιότητα, αλλά νομίζω ότι πραγματικά αυτό είναι το μήνυμα που μπορούμε να περάσουμε εμείς ως δάσκαλοι που είμαστε εδώ κατ' εξοχήν και όσοι είναι παρόντες εδώ χωρίς την ιδιότητα του δασκάλου, αλλά με μια αποστολή να στηρίξουν τα θέματα της παιδείας: η ποιότητα που πρέπει να υπάρξει με ένα καλό ποιοτικό πρόγραμμα και στήριξη κι όλα αυτά τα πράγματα στα παιδιά μέχρι 15 ετών. Η δική μας προσπάθεια θα είναι και για τα υπόλοιπα χρόνια οπωσδήποτε και το έχουμε πει και έχουμε μιλήσει επανειλημμένα, αλλά κάπου πρέπει να τραβήξουμε τη γραμμή, διότι έχει δίκιο ο κ. Παϊζης ότι το κράτος έχει δέσμευση προστασίας, απαγορεύει την εργασία. Σε εργασιακούς χώρους ένα παιδί 14 ετών, δεν στο εγγράφει, δεν στο ασφαλίζει, κυνηγάει τον εργοδότη, αυτή είναι η προστασία που υπάρχει μέχρι τώρα. Δεν κυνηγάει την οικογένεια, όμως δεν το εγγράφει μέσα στο εργατικό δυναμικό. Αυτό δεν πρέπει να το μετακινήσουμε, γιατί έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις και να επιμείνουμε πάρα πολύ σε αυτό το θέμα της ποιότητας και της στήριξης που μας φέρνει και στα άλλα θέματα, στο Ολοήμερο σχολείο, διότι το είπατε ήδη ότι «ναι βάζω τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο», εάν στις 12 η ώρα σχολάει, ποιος πάει να τα πάρει 12 η ώρα. Αρχίζει ένα τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα. Και δεν λέμε για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, που ούτως ή άλλως πρέπει να είναι σε αυτό το Ολοήμερο και στο μεγαλύτερης διάρκειας πρόγραμμα, αλλά λέμε για όλα τα παιδιά. Οι εργαζόμενοι γι' αυτό στέλνουν και τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία, διότι τα κρατάνε μέχρι αργά.

Αν συμφωνείτε ως προς αυτό να καταλήξουμε έτσι όπως διαμορφώνεται τώρα και να στηρίξουμε την εκπαίδευση μέχρι τα 15 χρόνια, αλλά να τη στηρίξουμε. Δηλαδή να κάνουμε προτάσεις υποστήριξης άρσης των ανισοτήτων εναντίον της διαρροής, να πούμε πράγματα δηλαδή που να είναι δεσμευτικά και να γίνουν. Έχετε δίκιο που τα επισημαίνετε κύριε Πανάρετε.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια διευκρίνιση μπορώ να ζητήσω; Επισημάνθηκε από δυο ομιλητές, ότι βασικό, ουσιαστικό πρόβλημα, είναι το πρόβλημα της σχολικής διαρροής. Θα ήθελα να ρωτήσω: μπορούμε να ενημερωθούμε για το ποιες είναι οι πολιτικές που έχουν ακολουθηθεί για να μειωθεί η σχολική διαρροή;

Εγώ γι' αυτό επιμένω: όχι στις ευχές, ναι στην ουσία. Ποιες είναι οι πολιτικές κι αν εμείς μπορούμε να συμβάλλουμε με προτάσεις από εδώ, ώστε να μειωθεί η σχολική διαρροή. Ένα παράδειγμα. Άκουσα

προηγούμενος: 11 Σεπτεμβρίου φεύγουν. Εγώ σκέφτομαι γιατί να παίρνουν την επιταγή στις 11 Σεπτεμβρίου και να μην την παίρνουν τον Ιούνιο, που θα έχουν μία ώρα στο σχολείο. Καταλάβετε τι θέλω να πω; Απλά πράγματα. Από τα απλά μέχρι τα πιο δύσκολα. Υπάρχουν τέτοιες πολιτικές; Ευχαριστώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Συμφωνώ κ. Πρόεδρε ότι αφού δεν θα αλλάξουμε κάτι, έτσι τουλάχιστον φαίνεται από τα χρόνια που μένει το παιδί στο σχολείο, θα πρέπει να πούμε τι πρέπει να βελτιωθεί συγκεκριμένα, όχι ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης. Και βέβαια όταν λέμε για ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης, οι περισσότεροι έχουν στο μυαλό τους «α, θα έχω καλύτερα προγράμματα σπουδών και καλύτερα βιβλία». Δεν είναι μόνο αυτό. Ότι καλύτερο πρόγραμμα να έχεις, δεν είναι δυνατό χωρίς σωστά επιμορφωμένο εκπαιδευτικό να έχεις.

Αλλά τώρα να πάμε στη μαθητική διαρροή, το οποίο για εμένα είναι βασικός δείκτης που πρέπει να χτυπάει το καμπανάκι και το Υπουργείο Παιδείας να ξεσηκώνεται. Κατ' αρχάς το γεγονός ότι από το 6 το 3,5% δεν έρχονται καθόλου στο Γυμνάσιο τα παιδιά, δηλαδή στέλνονται οι τίτλοι σύμφωνα με την υποχρέωση του σχολείου στο Γυμνάσιο και δεν παρουσιάζονται οι γονείς και τα παιδιά φυσικά, καθόλου στο Γυμνάσιο. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Γιατί δεν έρχονται; Δεν είπαμε γιατί οι γονείς θέλουν να τα κρατήσουν τουλάχιστον σε αυτή την ηλικία στο σπίτι. Είναι γιατί τα παιδιά τα ίδια αντιδρούν, γιατί τα παιδιά τα ίδια βγαίνουν από το σχολείο λειτουργικά αναλφάβητα, αλλά και από εκείνα που έρχονται στην Α Γυμνασίου, πολλά παιδιά είναι λειτουργικά αναλφάβητα, δηλαδή πέρα από το όνομά τους λίγα πράγματα μπορούν να γράψουν στη γλώσσα. Καταλαβαίνετε ότι έρχονται σε ένα απαιτητικό σχολείο, που γίνεται τώρα το Γυμνάσιο, πολυπρόσωπο, γιατί στο Δημοτικό έχει ένα δάσκαλο και ίσως κάποιες άλλες ειδικότητες, κατ' ουσίαν όμως έχει ένα δάσκαλο, άρα υπάρχει μια οικειότητα, το παιδί νιώθει πιο οικεία και παραμένει κι έρχεται σε ένα απρόσωπο Γυμνάσιο, όπου υπάρχουν τελείως διαφορετικές ειδικότητες που δεν το αναγνωρίζει το παιδί και μόνο του ζητάνε.

Άρα φεύγει το παιδί γιατί αφ' ενός μεν δεν ξέρει και αφ' ετέρου πάει σε ένα μη ελκυστικό περιβάλλον, γιατί κι αυτό πρέπει να μας απασχολήσει. Το σχολείο δεν είναι ελκυστικό, οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά το απεχθάνονται και επομένως αυτή η απέχθεια βγάζει και βία. Δεν είναι τυχαία η βία που υπάρχει στα σχολεία και δυστυχώς επεκτείνεται και στο Δημοτικό σχολείο. Και δεν έχουμε τον εκπαιδευτικό ο οποίος μπορεί να βοηθήσει αυτά τα παιδιά που βγάζουν βία μέσα στο σχολείο, παιδαγωγικά και ψυχολογικά, και δεν έχουμε τον ψυχολόγο που θα τα στηρίξει. Όλα αυτά είναι ποιοτικά στοιχεία.

Για να απαντήσω στον κ. Πανάρετο. Ήρθε η πολιτεία να απαντήσει με την ενισχυτική διδασκαλία. Πολλά χρόνια. Επί μια 20ετία υπάρχει ενισχυτική διδασκαλία. Δεν αξιολογήθηκε και τώρα έρχομαι σε αυτό που θέσατε. Τίποτε δεν έχει αξιολογηθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα. Δηλαδή λέμε για τους συμβουλευτικούς σταθμούς νέων, οι οποίοι τουλάχιστον εμπειρικά κάτι φαίνεται να κάνουν. Έχουμε δαπανήσει τεράστια ευρωπαϊκά κονδύλια για ΚΕΣΥΠ και γραΣΕΠ. Δεν τα αξιολογήσαμε ποτέ. Να πει μια πολιτεία ότι «αυτά αφού δεν αποδίδουν, γιατί να μην επενδύσω τα χρήματα αυτά στους συμβουλευτικούς σταθμούς νέων;». Το ίδιο θα μας έλεγε η

Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή καινοτομίες στην εκπαίδευση είναι. «Γιατί να μην επιδοτήσω στη διαπίστωση των μαθησιακών δυσκολιών από το νηπιαγωγείο και τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού;». Και κυρίως έρχομαι στην ενισχυτική διδασκαλία. Δεν αξιολογήθηκε ποτέ και συνήθως δεν γίνεται και δεν γίνεται σωστά. Να σας θυμίσω δε, ότι η ενισχυτική διδασκαλία, πολύ δε μάλλον η πρόσθετη διδακτική διδασκαλία στο Λύκειο, έχει προκαλέσει και εισαγγελική παρέμβαση, διότι υπήρχαν τμήματα μαϊμούδες. Γράφονταν όλα τα παιδιά αρχικά στην πρόσθετη διδακτική βοήθεια, προσλαμβάνονταν οι εκπαιδευτικοί, διέρρεαν τα παιδιά, λόγω της αναξιοπιστίας της κυρίως, διέρρεαν προς τα φροντιστήρια, αλλά τα τμήματα παρέμεναν, διότι είχαν προσληφθεί οι εκπαιδευτικοί και είχαμε και παρέμβαση εισαγγελική, με μαϊμούδες δυστυχώς τέτοια τμήματα.

Άρα ένας ουσιαστικός για εμένα θεσμός, όπως είναι η ενισχυτική διδασκαλία, έχει αφεθεί στην τύχη του και επομένως η ενισχυτική διδασκαλία έχει νόημα κυρίως στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Από εκεί και πέρα καλή είναι να υπάρχει, αλλά εάν το παιδί αρχίσει να υστερεί στην Α, Β, Γ τάξη Γυμνασίου, το παιχνίδι είναι χαμένο. Υπάρχουν κάποια μέτρα, παραδείγματος χάριν βελτιώθηκαν και τα προγράμματα σπουδών και τα βιβλία σίγουρα, δεν μπορούμε να μιλάμε ότι έχουμε τα ίδια πράγματα πριν από 20ετία. Δεν τον κρατάει, γιατί έχει μαθησιακές δυσκολίες και το σχολείο δεν τον στηρίζει ακριβώς εκεί. Άρα υπάρχουν κοινωνικά και άλλα φαινόμενα, τα οποία δικαιολογούν κάποια πράγματα, αυτά όμως θέλουν συγκεκριμένα μέτρα από την πολιτεία, δεν λύνονται από μόνα τους και επομένως και η μαθητική διαρροή πρέπει να είναι το επίκεντρο αν θέλουμε πράγματι να μετράμε τα ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης. Μείωσή της ουσιαστική θα σήμαινε και βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Ευχαριστώ πολύ.

Κ. ΔΑΡΣΙΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε επειδή είμαι διευθυντής Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα ήθελα να κάνω δυο επισημάνσεις για τους προηγούμενους ομιλητές. Κατ' αρχήν όσον αφορά το Νηπιαγωγείο πρέπει να τονίσουμε ότι τα τελευταία χρόνια η απορρόφηση στο ολοήμερο Νηπιαγωγείο είναι πάνω από 90%. Έχουν διπλασιαστεί τα ολοήμερα Νηπιαγωγεία με τάση να γίνουν όλα τα Νηπιαγωγεία ολοήμερα. Τι εννοώ με αυτό, ολοήμερα; Σημαίνει ότι έχει και το κλασικό τμήμα και το ολοήμερο, δηλαδή επιλέγουν οι γονείς ποια παιδιά θα φοιτήσουν μέχρι τις 12 και ποια παιδιά επιθυμούν μέχρι τις 4. Άρα δεν μιλάμε ότι υπάρχει όντως τεράστιο πρόβλημα, έχει πάρα πολύ μεγαλώσει ο αριθμός των ολοήμερων Νηπιαγωγείων που δουλεύουν και κλασικά, με τάση και από τη διοίκηση και από εμάς και είναι και υπόθεση της πολιτείας και του Υπουργείου να γίνουν αν είναι δυνατό, όλα.

Θα ήθελα επίσης να πω κάτι όσον αφορά την υποχρεωτικότητα στο Νηπιαγωγείο για τα 2 χρόνια. Αυτή τη στιγμή στο Νηπιαγωγείο φοιτούν παιδιά τα οποία είναι 5,5 ετών περίπου και παιδιά τα οποία είναι 4 ετών, δηλαδή αν θα βάλουμε ότι στο Νήπιο η πρώτη ηλικία είναι μέχρι 31/12/04 και η άλλη είναι του '05, καταλαβαίνετε ότι όταν ένα παιδί είναι 1/1/04 και το άλλο είναι 31/12/05 έχουμε μια διαφορά της τάξης του ενάμιση έτους. Οι νηπιαγωγοί και οι γονείς και δεν ξέρω αν το ξέρουν και οι άλλοι συνάδελφοι, διαμαρτύρονται και σε εμάς γιατί να παίρνουν προνήπια στα Νηπιαγωγεία τα οποία δεν μπορούν να ενταχθούν με τα νήπια. Μέχρι τώρα η απορρόφηση των προνηπίων είναι μικρή, γιατί δεν έχουμε χώρους για να

μπορούμε να προωθήσουμε όλα τα προνήπια. Γι' αυτό παίρνουμε τα νήπια της πρώτης ηλικίας και όπου υπάρχει η δυνατότητα συμπληρώνεται ο αριθμός με προνήπια. Άρα πρέπει να εξετάσουμε και τη δυνατότητα αν μπορούν όλα αυτά να συνυπάρξουν μαζί και πώς θα συνυπάρξουν, αν υπάρχει η υποχρεωτικότητα και στα προνήπια, εγώ μιλώ στο δια ταύτα. Θεωρώ ότι είναι σωστό και πρέπει, αλλά στο δια ταύτα πρέπει να δούμε συνολικά όλη αυτή την κατάσταση. Αυτές τις δυο επισημάνσεις θα ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προφανώς , όταν προτείνουμε αυτή τη διεύρυνση και στα προνήπια, όλα αυτά που λέτε θα μελετηθούν. Επίσης , επειδή μιλάμε για μια μορφή εκπαίδευσης, δεν είναι δυνατό να λένε οι γονείς αυτό που είπατε, ότι άλλοι τα αφήνουν μέχρι τις 12 και άλλοι μέχρι τις 3. Διότι τότε δεν είναι παιδεία, είναι παρκάρισμα. Και εμείς εδώ μιλάμε για παιδεία. Όχι ότι θα είναι μάθηση και γνώσεις, αλλά είναι μορφές αγωγής και αυτά είναι που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Διότι το θέμα δεν είναι να λέμε άλλα 2 χρόνια, είναι τι βάζουμε στα 2 χρόνια. Καλά τα περιγράφετε, διότι κάποιοι γονείς απλώς θέλουν να είναι κάπου τα παιδιά τους , μέχρι να φύγουν από τη δουλειά τους. Δεν είναι η δική μας μέριμνα αυτή, η δική μας είναι να διευρύνουμε την παιδεία τη σχολική, την αγωγή και όλα αυτά τα πράγματα σε μεγαλύτερο χρόνο. Γι' αυτό πάμε προς τα κάτω. Άρα αυτά είναι να μελετηθούν.

Κ. ΔΑΡΣΙΝΟΣ: Αυτή τη στιγμή στα δημόσια Νηπιαγωγεία είναι ο μεγαλύτερος αριθμός. Δεν μπορώ να σας πω ακριβώς, αλλά μπορώ αύριο να σας το πω. Είναι 70 με 80% νομίζω.

Χ. ΝΑΣΤΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, να συμπληρώσω σε αυτά που είπε ο κ. Γκλαβιάς για τα άτομα με αναπηρία, χρειάστηκαν κάπου 145 χρόνια για να γίνει υποχρεωτική η εκπαίδευσή τους. Είδαμε ότι με τον 3699 επιχειρήθηκε να γίνει υποχρεωτική η παιδεία γι' αυτά τα άτομα. Μιλώντας παράλληλα για σχολική διαρροή θα μπορούσαμε να πούμε εμείς σαν Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, ότι έχουμε περίπου 100.000 παιδιά που δεν έχουν ενταχθεί σε πλαίσιο παιδείας, γιατί δεν υπάρχει πρόσβαση. Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι. Για να πάει ένα παιδί με αναπηρία σε ένα σχολείο, πρέπει να έχει ένα προσβάσιμο σχολείο. Θα πρέπει να έχει πρόσβαση στο υλικό, στην κοινωνία της πληροφορίας που έχουν σήμερα, ακόμη το πιο μικρό παιδί σε ένα Νηπιαγωγείο έχει πρόσβαση σε κάποιο τεχνολογικό εξοπλισμό που πιθανό απαιτείται. Διαπιστώσαμε το τελευταίο διάστημα και το ζήσαμε, ότι παρά την υποχρεωτικότητα που φάνηκε στο νέο νόμο, δεν μπόρεσαν να λειτουργήσουν τα ειδικά σχολεία, γιατί δεν υπήρξαν οι δαπάνες για να μεταφερθούν με μέσα τα παιδιά μας σε σχολικές μονάδες.

Θα θέλαμε ειλικρινά, ενημερώνοντας τα μέλη της Επιτροπής και θεωρώντας ότι είναι πολύ σημαντική η προσπάθεια που γίνεται, να δούμε αυτό το κομμάτι πάρα πολύ θετικά και να γίνουν προτάσεις για τα άτομα αυτά, μέσα από την Επιτροπή, γιατί μόνο μέσα από την παιδεία μπορούν να κοινωνικοποιηθούν αυτά τα άτομα και να έχουν μια προσφορά στη χώρα μας. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μας δώσετε ένα σημείωμα κάποια στιγμή, θα το δούμε και μέσα στις προτάσεις μας μπορούμε να το εντάξουμε.

Χ. ΝΑΣΤΑΣ: Θα σας δώσω αναλυτικά κ. Πρόεδρε όλα τα σημεία. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ η κυρία.

Ε. ΒΑΓΗ: Ακούστηκε από προηγούμενο ομιλητή η φράση «πειθαρχημένο πλαίσιο» όσον αφορά τη φοίτηση των παιδιών στο Νηπιαγωγείο. Θα ήθελα εδώ να καταθέσω ότι το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου είναι πολύ ευέλικτο, ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των παιδιών. Όλες οι δραστηριότητες γίνονται με παιχνιδώδη μορφή και επομένως δεν μπορούμε να μιλάμε, έχει ακουστεί αυτός ο όρος με κάποια αυστηρότητα. Φυσικά ακολουθούνται κανόνες, όπως ακολουθούνται κανόνες και στην οικογένεια πριν ακόμη από τη φοίτηση του παιδιού στο Νηπιαγωγείο. Επομένως ως σημαντικός φορέας κοινωνικοποίησης που είναι ο ρόλος του Νηπιαγωγείου, θεωρούμε ότι θα πρέπει να του αναγνωριστεί και η αξία που του αρμόζει. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει τεθεί ένα θέμα και τίθεται κατά καιρούς και σε άρθρα από εκπαιδευτικούς, κατά πόσο το πέρασμα από το Γυμνάσιο στο Λύκειο θα πρέπει να έχει και έναν χαρακτήρα, να το πω καθαρά, εξέτασης, προκειμένου να μην δημιουργούνται δυσκολίες μεγάλης ανομοιογένειας στη φοίτηση στο Λύκειο. Υπάρχουν εκπαιδευτικοί δηλαδή που λένε ότι θα πρέπει να το δούμε αυτό το θέμα. Προφανώς το σύστημα το οποίο ισχύει είναι για την ακώλυτη προαγωγή που είναι χωρίς εξετάσεις και διαπίστωση γενικά και πιστοποίηση και θα ήθελα να πούμε και να ακούσουμε, ξεκινώντας ίσως από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τι απόψεις υπάρχουν επ' αυτού και τι μπορούμε να πούμε. Δεν ξεκινάμε από μια θέση οπωσδήποτε, να δούμε τι πρέπει να πούμε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μολονότι κινδυνεύω να επαναλάβω τον εαυτό μου σε όσα έχω πει, αυτό δημιουργείται κυρίως επειδή έχουμε παιδιά διαφορετικών ταχυτήτων στην Α Λυκείου. Άρα το πρόβλημα που έχει το ίδιο το σχολείο, μεταφέρεται ως πρόβλημα -εννοώ το Γυμνάσιο και το Δημοτικό στην υποχρεωτική εκπαίδευση- και στο Λύκειο. Σε καμία περίπτωση όμως, τουλάχιστον ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, δεν θα μπορούσαμε να εισηγηθούμε εξεταστικά μέτρα τα οποία θα εμπόδιζαν την παραμονή των παιδιών στο σχολείο. Το αίτημα είναι να κρατήσουμε όσο γίνεται περισσότερο τα παιδιά στα σχολεία. Γιατί αν δεν τα κρατήσουμε στα σχολεία, θα τα βρούμε αλλού. Και δεν θα τα βρούμε μόνο στην καφετέρια, ή σε άλλους χώρους, θα τα βρούμε και απέναντι στην κοινωνία. Θα βγουν και θα μας αμφισβητήσουν και καλά θα κάνουν. Επομένως, σε καμία περίπτωση και οι εξετάσεις οπότε είχαν επιβληθεί, είχαν καθαρά ρόλο να εμποδίσουμε την παραπάνω εξέλιξη των παιδιών μας. Να σας θυμίσω ότι στα πρώτα εκπαιδευτικά συστήματα του τόπου μας, εξετάσεις υπήρχαν ανάμεσα στο Ελληνικό Σχολείο, ή στο Δημοτικό αργότερα και στο Γυμνάσιο και δεν υπήρχαν από το Γυμνάσιο στο Πανεπιστήμιο, δηλαδή όποιος τελείωνε το Γυμνάσιο πήγαινε ακώλυτα μέχρι το 1930 στο Πανεπιστήμιο. Αλλά υπήρχε εξεταστικό σύστημα για να εμποδίζει τα παιδιά από το Ελληνικό Σχολείο να πάνε στο Γυμνάσιο και αυτό γιατί; Γιατί ήταν και

πολυδάπανο εκείνο το σχολείο και επομένως έπρεπε να έχουμε λιγότερα κλπ.

Δεν μπορούμε, εμείς τουλάχιστον ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να μπορούμε στη λογική ότι επειδή η πολιτεία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει θέματα ανομοιογένειας του μαθητικού πληθυσμού, λόγω διαφοροποίησης σε επίπεδο μάθησης και γνώσης, ότι θα πάμε σε εξετάσεις. Αυτές οι εξετάσεις γελοιοποιήθηκαν στο παρελθόν, να σας θυμίσω ότι υπήρχαν εξετάσεις ακόμη και για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, δηλαδή έδινε το παιδί εξετάσεις, για να φοιτήσει στο Γενικό Λύκειο και στο Τεχνικό. Κατάργησαν τις εξετάσεις στο Γενικό, υπήρξαν –δεν θα αναφέρω το όνομα, δεν έχει σημασία- κάποια παιδιά που από το όνομα ενός Υπουργού τα είπαν κάπως, γιατί έδωσαν εξετάσεις και έδωσαν και τον Οκτώβριο ακόμη εξετάσεις. Δηλαδή είχαν δώσει εξετάσεις τον Ιούνιο, έδωσαν εξετάσεις το Σεπτέμβριο και έδωσαν και τον Οκτώβριο εξετάσεις τα παιδιά αυτά και επειδή είχαν αποτύχει, τελικά κάποιος Υπουργός -καλά έκανε-, κατάργησε αυτές τις εξετάσεις και όλα τα παιδιά γράφτηκαν στο Λύκειο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ νόμιζα ότι καταργήθηκαν για εκπαιδευτικούς λόγους.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θέλω να πω δηλαδή, ότι όταν είδε ο Υπουργός ότι τα παιδιά δεν περνούσαν, έκανε ξανά εξετάσεις το Σεπτέμβριο και όταν είδε ότι και πάλι δεν περνούσαν, έκανε ξανά εξετάσεις τον Οκτώβριο. Δηλαδή δεν είναι δυνατό με τέτοια πράγματα να ξαναγυρίσουμε σε εξετάσεις για να εμποδίσουμε τα παιδιά να πάνε στο Λύκειο. Μπορεί να έχουν δίκιο όσοι λένε αυτό, αλλά έχουν δίκιο όχι ως προς το να φέρουμε πίσω τις εξετάσεις, ως προς το να βελτιώσουμε το σχολείο, ώστε να μην έχουμε τόση μεγάλη ανομοιογένεια μαθητικού πληθυσμού στην Α Λυκείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα αναδύεται πάλι το πρόβλημα της στήριξης, ώστε να μην έχουμε αυτά τα προβλήματα ανομοιογένειας, ή να τα έχουμε αμβλυμμένα, μειωμένα όσο γίνεται.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Επειδή συμφωνήσαμε όλοι με την πρότασή σας, έτσι κατάλαβα τουλάχιστον, ότι η πρόθεση να είναι και με τις ασφαλιστικές δικλείδες να επεκταθεί η υποχρεωτικότητα, είναι ανακόλουθο να συζητάμε τώρα να μπει εμπόδιο. Τρώμε το χρόνο μας δηλαδή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θέτουμε , για να το ξεπεράσουμε.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Σας παρακαλώ πολύ λοιπόν να αποσυρθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θέτουμε επειδή υπάρχει.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Μα όλοι συμφωνήσαμε μαζί σας, δηλαδή θα ήμασταν ανακόλουθοι αν συζητήσουμε τώρα φραγμούς, σημαίνει ότι κακώς συζητάγαμε τόση ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Πανάρετος έχει τον λόγο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Νομίζω ότι υπάρχει μια ενδιαφέρουσα ουσία σε αυτό που θέσατε. Σε συνδυασμό με αυτά που έχει πει ο κ. Γκλαβάς, τι έχουμε; Βλέπουμε μια αδυναμία παιδιών να ακολουθήσουν το πρόγραμμα στο Γυμνάσιο. Είχατε κι εσείς πει παλαιότερα και έχει ακουστεί αρκετές φορές, ότι κακώς όλες τις εξετάσεις τις βλέπουμε ως εξετάσεις που θα αποκλείσουν, ή θα επιτρέψουν σε κάποιον να μεταβεί στην επόμενη βαθμίδα.

Αναρωτιέμαι –και δεν είμαι ειδικός, αλλά θέτω ερώτημα- γιατί στην τελευταία τάξη του Δημοτικού σχολείου δεν μπορεί να υπάρχει μια διαγνωστική εξέταση, που θα επιτρέπει στο εκπαιδευτικό σύστημα να βλέπει τις αδυναμίες και τα παιδιά που έχουν αδυναμίες και να προσφέρει αυτή την ενισχυτική, τη βοήθεια που χρειάζονται, ώστε να μπορέσουν είτε να ανταπεξέλθουν σε αυτά που ζητάει το Γυμνάσιο, είτε να πάρουν κάποια βοήθεια διαφορετικής μορφής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ νομίζω ότι αυτό που λέτε είναι πολύ εύστοχο και πρέπει να γίνεται μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της αξιολόγησης. Βεβαίως, πρέπει να γίνεται, αλλά άλλο αυτό και άλλο το να έχει αποκλειστικό χαρακτήρα, να μην μπορεί να συνεχίσει ο μαθητής. Να κρατήσουμε την ουσία του πράγματος που είναι να έχουμε μια εικόνα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα λόγο μόνο, γιατί συμφωνώ απόλυτα, δηλαδή τα διαγνωστικά τεστ, ή εξετάσεις, πρέπει να γίνονται υποχρεωτικά και πρέπει να γίνονται και από κάθε εκπαιδευτικό στην αρχή της σχολικής χρονιάς, για να διαπιστώνει το επίπεδο των παιδιών του και ποιος θέλει περισσότερη βοήθεια. Πολύ περισσότερο, εάν θέλουμε να αξιολογήσουμε τη σχολική μονάδα, επιβάλλονται, αλλά σε καμία περίπτωση αυτά τα τεστ, ή οι εξετάσεις, όπως θέλετε πείτε το, δεν μπορούν να αποτελούν εμπόδιο στην εξέλιξη.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Να είναι εθνικά ή να είναι τοπικά;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αυτό θα το δούμε, μπορεί να είναι περιφερειακά, πρέπει οπωσδήποτε να γίνονται για αξιολόγηση του συστήματος και όχι του μαθητή ή του εκπαιδευτικού, είναι δεδομένο.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Επειδή στην Ελλάδα δυστυχώς δεν έχουμε κουλτούρα αξιολόγησης, η αξιολόγηση ακόμη και σε εμάς τους εκπαιδευτικούς είναι ένα φόβητρο. Εάν στήνονται έτσι οι εξετάσεις, χωρίς όμως να υπάρχει αυτό που λέει η Παιδαγωγική ανατροφοδότηση, δηλαδή για ποιο σκοπό στήνω τις εξετάσεις. Ακόμα και για τα διαγνωστικά τεστ που είπε ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού, υπάρχει πρόβλημα, διότι υπάρχουν συνάδελφοι, κ. Γκλαβά, που θέτουν διαγνωστικό και βάζουν βαθμό στην Α Λυκείου. Άρα υπάρχει ζήτημα.

Συζητάμε από το Γυμνάσιο στο Γενικό Λύκειο πως θα πάμε. μετά, πρέπει να ξαναδούμε –εγώ ίσως έχω γίνει μονομανής σε αυτό- τι θα γίνει με την Επαγγελματική Εκπαίδευση. Ίσως και παιδιά διαρρέουν από το Γυμνάσιο γιατί είναι και το Γυμνάσιο ακαδημαϊκού τύπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι θέμα.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Οι δεξιότητές τους οι άλλες δεν φαίνονται ούτε στο Γυμνάσιο. Ευχαριστώ.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Εμείς δεν μιλάμε για φραγμούς στην εκπαίδευση, εμείς μιλάμε για καλύτερη οργάνωση των υπηρεσιών, έτσι ώστε να μην φτάνει ένα παιδί με νοητική καθυστέρηση στη Γ Λυκείου και μετά να κάνει τι αυτό το παιδάκι. Θα μπορούσαμε πριν μέσα από σωστή οργάνωση αυτά τα παιδάκια να πήγαιναν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά είναι ειδικά θέματα βέβαια. Αγαπητοί, λέμε αυτά τα διαρθρωτικά ή δομικά, για τα οποία πρέπει να έχουμε μια εικόνα και πάντοτε μπορούμε να τα ξανασυζητήσουμε. Θα συζητήσουμε το Τεχνικό Επαγγελματικό που θα είναι θέμα μας για την άλλη Παρασκευή. Μιλώντας για το Γενικό Λύκειο, επειδή ετέθη ένα θέμα το οποίο είναι σημαντικό, κατά πόσο θα έχουμε μια ενιαία μορφή στο Γενικό Λύκειο, δεν θα έχει κύκλους, δεν θα έχει γνωστικά πεδία, αλλά θα δίνει μια γενική παιδεία και μέσα από επιλογές μαθημάτων θα μπορεί να δίνεται μια διέξοδος προς ενδιαφέροντα.

Αυτό που είχαμε κατ' αρχήν συζητήσει ήταν ότι δεν βλέπαμε -αλλά θέλω να είναι σαφή αυτά τα πράγματα, η άποψη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ήταν διαφορετική- ότι πρέπει να ξαναπάμε σε ένα Λύκειο το οποίο θα έχει κατευθύνσεις, θα έχει γνωστικά πεδία, περισσότερα ή λιγότερα δεν έχει σημασία, να ξαναπάμε δηλαδή σε αυτό που έχουμε σήμερα, το οποίο ξέρουμε τα προβλήματα που έχει, ξέρουμε τη σύνδεση με τα φροντιστήρια, ξέρουμε διάφορα πράγματα.

Η άποψη προς την οποία υπήρξε μια σύγκλιση, αν καλά εκτιμώ τα πράγματα, ήταν να υπάρχει μια γενική μορφή χωρίς διαφοροποιήσεις σε γνωστικά πεδία, κατευθύνσεις και κύκλους κλπ. και να υπάρχει η δυνατότητα μαθημάτων επιλογής κοντά στα υποχρεωτικά, ώστε να γίνεται μια διέξοδος και μια ας το πούμε κατεύθυνση ενδιαφερόντων. Αυτό είχαμε πει.

Το ερώτημα είναι εάν αυτό ισχύει να το δώσουμε ως μια γενική κατ' αρχήν θέση, την οποία θα την ξανασυναντήσουμε, όταν περάσουμε στην ποιότητα της εκπαίδευσης εξ ανάγκης. Αυτό ως γενική αρχή;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε θα μου επιτρέψετε να διαφωνήσω.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Γκλαβά, αν μου επιτρέψετε λίγο σε αυτό το θέμα, πριν τοποθετηθείτε. Θυμάστε ότι η άποψή μου συγκλίνει με τη δική σας. Το ερώτημα είναι το εξής. Όχι απλώς η άποψη του κ. Γκλαβά, εννοώ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά θα ήθελα το εξής: αυτή την άποψη μπορείτε να την τεκμηριώσετε με κείμενα, ώστε να μας διευκολύνετε να αλλάξουμε ενδεχομένως άποψη, από αυτή που έχουμε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Και το κείμενο, αλλά θα προσπαθήσω και να επιχειρηματολογήσω. Κατ' αρχάς θεωρώ ότι εάν δεν δούμε και το κομμάτι της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ταυτόχρονα με το Γενικό Λύκειο και αποφασίσουμε σήμερα για το Γενικό Λύκειο, νομίζω ότι δεν θα κινηθούμε προς τη σωστή κατεύθυνση, για τον εξής λόγο. Εάν θεωρήσουμε ότι η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση είναι ισότιμη και αντίστοιχη με το

Γενικό Λύκειο, τότε δεν μπορεί να ισχύουν δυο μέτρα και δυο σταθμά. Δηλαδή στη μεν Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση επιτρέπουμε, ή θεωρούμε αναγκαίες, τις εξειδικεύσεις από νωρίς, τουλάχιστον από τη Β Λυκείου, άρα εκεί θα πρέπει να το στηρίξουμε, γιατί δηλαδή στο ίδιο λυκειακό επίπεδο έχουμε τελείως διαφορετική μεταχείριση, εάν λοιπόν θεωρούμε ότι η γενική εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλους 3 χρόνια, τότε λογικά φαίνεται να περισσεύει το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο. Εκτός αν δεχόμαστε ότι επιλεκτικά αντιμετωπίζουμε το Γενικό Λύκειο, γιατί δέχεται το μεγαλύτερο όγκο μαθητών και εκεί εστιάζονται πολλά προβλήματα από τους γονείς, οι οποίοι εν πάση περιπτώσει προσδοκούν τα παιδιά τους να περάσουν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Το ένα στοιχείο είναι αυτό.

Το δεύτερο είναι το εξής. Εάν μιλάμε για περιορισμένους κύκλους σπουδών μαθημάτων και αυτό επιλογή είναι. Δηλαδή όταν λέμε «επιλέγει ο μαθητής από την Α Λυκείου κάποια αντικείμενα», γιατί να μην μπορεί να επιλέγει και κατεύθυνση, αφού κι αυτό είναι θέμα επιλογής.

Το τρίτο είναι το εξής. Οι επιλογές μέχρι τώρα εφαρμόστηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα αρνητικά. Είχα πει και παλαιότερα ότι αυτή τη στιγμή υπάρχει στο Λύκειο η δυνατότητα επιλογής 18 μαθημάτων. Στην πράξη γίνονται μόνο δυο και αυτά για τους εξής λόγους: αφ' ενός μεν τα παιδιά επιλέγουν την Οικονομία, επειδή ήταν μια άλλη αντίφαση του όλου συστήματος, ότι δηλαδή ενώ θεωρείται βασικό μάθημα επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, είναι μάθημα επιλογής του σχολείου. Δεν είναι υποχρεωτικό μάθημα. Άρα όσοι θέλουν να πάνε -και είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των Οικονομικών Σχολών-, δεν μπορούν να πάνε σε αυτές τις Σχολές εάν δεν έχουν επιλέξει το μάθημα της Οικονομίας. Άρα στην ουσία η Οικονομία επιλέγεται από το σύνολο των παιδιών που θέλουν να πάνε να σπουδάσουν Οικονομικά. Το δεύτερο μάθημα το οποίο επιλέγουν είναι η Πληροφορική και αυτό το κάνουν για τους γνωστούς λόγους, ότι τα παιδιά είναι πολύ καλά στην Πληροφορική, άρα έχουν αβαντάζ ότι δεν θα έχουν διαβάσματα κλπ. Αυτό δεν σημαίνει ότι εμείς δεν πάμε σε σχολείο επιλογών-, απλώς λέω ότι τουλάχιστον η μέχρι τώρα λειτουργία των μαθημάτων επιλογής ήταν αρνητική. Το τρίτο που έχω να πω είναι ότι εάν θεωρούμε ότι τα υποχρεωτικά χρόνια είναι 9, όπως μιλήσαμε πιο πριν, η υποχρεωτική εκπαίδευση 9 χρόνια είναι αρκετή με τα 2 του νηπιαγωγείου είναι αρκετά, γιατί δεν θα πρέπει να δούμε το Λύκειο και σαν ένα είδος προπαρασκευής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση; Κατ' ανάγκη είναι. Και εμείς να μην το θέλουμε, θα είναι, δηλαδή οι ίδιοι οι γονείς θα το μετατρέψουν, και αυτό που δεν θα βρουν στο σχολείο, θα το βρουν σίγουρα στο φροντιστήριο. Άρα θα υπάρχει μια απόσταση ανάμεσα σε αυτό το οποίο παρέχουμε εμείς και αυτό το οποίο η κοινωνία (βλέπε γονείς) απαιτεί, προκειμένου να αποτελέσει το σχολείο αυτό ένα σχολείο εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Από εκεί και πέρα όμως θα πρέπει να ληφθούν όλες εκείνες οι ασφαλιστικές δικλίδες, ώστε να μην ακυρώνεται η γενική μόρφωση από την Α τάξη του Λυκείου. Γιατί στην πράξη τι γίνεται τώρα στα σχολεία; Μολονότι οι κατευθύνσεις υπάρχουν και στη Β Λυκείου, αλλά δεν εξετάζονται πανελλαδικά, εξετάζονται -και σωστά εξετάζονται- μόνο στη Γ Λυκείου, κακώς δηλαδή επιτείναμε όλες αυτές τις εξετάσεις σε κατώτερη τάξη από το Λύκειο, παρ' όλα αυτά, ότι υπάρχουν οι κατευθύνσεις, ξεκινάνε από τη Β Λυκείου, αλλά χωρίς εξετάσεις πανελλαδικές και ολοκληρώνονται με

εξετάσεις στη Γ Λυκείου, οι μαθητές προσανατολίζονται προς ποια κατεύθυνση θα πάνε από την Α Λυκείου και στην ουσία ακυρώνουν όλη την υπόλοιπη γενική μόρφωση.

Τι λέει δηλαδή ένας μαθητής, και το έχουμε ακούσει πάρα πολλές φορές, -και η κ. Μπίτσα θα μπορεί να μας το επιβεβαιώσει-, «εγώ κύριε πάω να γίνω φιλόλογος, δεν με ενδιαφέρουν τα μαθηματικά. Βάλε μου εκεί τη βάση να περάσω και αυτό μου αρκεί». Αυτή είναι η λογική και δεν μπορεί να αντισταθεί ο εκπαιδευτικός σε αυτή τη λογική και δεν έχει επιχειρήματα να απαντήσει πέρα του να πει «εδώ είναι γενικό σχολείο και πρέπει να μάθεις αυτά τα πράγματα που η πολιτεία σου ορίζει». Άρα οι όποιες επιλογές, είτε αυτές λέγονται κύκλοι, είτε λέγονται απλώς επιλογές, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με το θέμα της ακύρωσης της σχολικής διαδικασίας μέσω της προεπιλογής των μαθητών. Τι σημαίνει αυτό; Όπου και να πάμε πρέπει η γενική μόρφωση και να ελέγχεται και να εξετάζεται κατά κάποιο τρόπο και έτσι να συνυπολογίζεται για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μέσα από μια αντικειμενικοποίηση της διαδικασίας της. Δεν θα ήθελα να επιχειρηματολογήσω, θα ήθελα να ακούσω και τους άλλους συναδέλφους από τη μαχόμενη εκπαίδευση να μας πουν και στη συνέχεια κ. Πρόεδρε ό,τι χρειαστεί στη διάθεσή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ πρώτα θέλω να πω σε αυτά που λέτε και τα οποία συζητάμε καλόπιστα και από όλες τις πλευρές, ότι αυτό που περιγράφετε στην πραγματικότητα είναι το σχολείο που υπάρχει σήμερα και υπάρχει μια γενικότερη απόρριψη αυτού του τύπου Λυκείου, που εμείς πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ως Συμβούλιο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αν μπορώ να έχω τον αντίλογο, το πρόβλημα δεν νομίζω ότι δημιουργείται από το αν δεν θα έχω κατευθύνσεις στη Β Λυκείου, γιατί φαντάζομαι ότι στη Γ Λυκείου χωρίς κατευθύνσεις, μάλλον τα πράγματα αρχίζουν και γίνονται ακόμη χειρότερα, υπό την έννοια ότι αυτό το σχολείο θα πρέπει να βγάζει ένα μαθητή στη Γ Λυκείου που θα μπορεί να επιτύχει σε όλες τις Σχολές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τουλάχιστον ο καλός μαθητής. Αυτό τουλάχιστον δεν φαίνεται καθόλου εφικτό, εκτός αν υπάρχει μέσα στο μυαλό μας κάποια άλλη διαδικασία, κάποια άλλη λογική, με την οποία μαθητής θα προετοιμάζεται και θα παίρνει εκείνη τη γνώση που χρειάζεται, την εξειδικευμένη πλέον γνώση, για την εισαγωγή του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, που εγώ δεν μπορώ να το φανταστώ.

Άρα θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε δηλαδή ότι μιλάμε και για τη Γ Λυκείου γενικευμένη; Και σε αυτή την περίπτωση πιστεύουμε ότι με αυτή τη γενική εκπαίδευση που θα δώσουμε στα παιδιά μας θα ακυρώσουμε αυτή την πραγματικότητα που υπάρχει σήμερα; Ή απλώς θα δημιουργήσουμε παράλληλα σχολεία, δεξ φροντιστήρια;

Δηλαδή από τη μια μεριά εμείς θα θέλουμε να είμαστε στις δάφνες μας ότι ακολουθούμε ένα σχολείο που έχει γενική εκπαίδευση, γιατί αυτή είναι η απαίτηση και από την άλλη θα υπάρχει η φροντιστηριακή εκπαίδευση, πλέον επιστημοποιημένη, με την έννοια ότι θα δίνει τις δυνατότητες που δε δίνει το σχολείο για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Αυτό φαντάζομαι ότι είναι το χειρότερο σενάριο, που θα ακυρώνει στην ουσία παντελώς το δημόσιο σχολείο, εκτός αν υπάρχουν άλλες

ασφαλιστικές δικλείδες, που δεν μπορώ αυτή τη στιγμή να τις σκεφτώ. Το κυριότερο είναι ότι δεν μας φταίνε οι κατευθύνσεις στο Λύκειο. Παλιά τι λέγαμε; Ήταν 4 τα μαθήματα των πανελλαδικών εξετάσεων και αυτά διευκόλυναν την παπαγαλία και επομένως έπρεπε να τα καταργήσουμε λόγω της παπαγαλίας και αυτό δεν ήταν ακριβές έτσι. Διότι στη Φυσική και στη Χημεία και στα Αρχαία Ελληνικά, από το πρωτότυπο δεν μπορούσε να παπαγαλίσει ο μαθητής το άγνωστο κείμενο. Άρα ήταν η μια πλευρά. Η άλλη πλευρά ήταν ότι στην Ιστορία και στην Κοινωνιολογία αν δεν ήξερες και τα κόμματα (,) δεν έπαιρνες τουλάχιστον το 20 για να περάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Αυτές οι παθογένειες δεν οφείλονταν στις επιλογές των παιδιών. Οφείλονταν στην ίδια την αδυναμία του συστήματος να αντιμετωπίσει αυτά τα φαινόμενα, μέσα από σωστά βιβλία, από σωστές μεθοδολογίες και από σωστό τρόπο εξέτασης. Η δική μου τοποθέτηση είναι ότι δεν μπορούμε να θεραπεύσουμε τα προβλήματα που έχει σήμερα το Γενικό Λύκειο απλώς γενικοποιώντας την εκπαίδευση σε όλες τις τάξεις του Λυκείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Θέλει μια διευκρίνιση ο κ. Πανάρετος και μετά θα πω λίγα λόγια.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια διευκρίνιση, η οποία πιστεύω ότι πάει τη δική σας τη σκέψη ένα βήμα παραπέρα. Κύριε Γκλαβά δεν με πείσατε. Και γιατί λέω ότι δεν με πείσατε. Για τις κατευθύνσεις εγώ αναρωτιέμαι: γιατί πρέπει να έχουμε κουστούμια κατευθύνσεις αντί να πούμε στα παιδιά ότι «αν θέλετε, για να πάτε προς εκείνη την κατεύθυνση που λέτε εσείς, αυτή είναι η επιλογή των μαθημάτων» και να αφήσουμε ένα παιδί αν θέλει να πάρει ν-1 από αυτή που λέμε εμείς ως κατεύθυνση και να πάρει κι ένα άλλο μάθημα από κάποια άλλη κατεύθυνση. Γιατί πρέπει να του βάλουμε κουστούμι που να μην μπορεί να φύγει από αυτό το κουστούμι;

Αυτή η πειθαρχία σε λογικές που τις φτιάχνουμε έτσι θεωρητικά δεν μου αρέσει. Σας το λέω, γιατί το ίδιο πράγμα ζούμε και στο Πανεπιστήμιο. Τα περάσαμε χρόνια αυτά με τις κατευθύνσεις, φτιάξαμε ένα σωρό κατευθύνσεις, τελικά ερχόμαστε τώρα και τις αναιρούμε τις κατευθύνσεις, γιατί βλέπουμε ότι δεν αποδίδουν τίποτε.

Το να πεις όμως στο μαθητή, όπως λέμε εμείς στο φοιτητή, ότι «αν θέλεις να κάνεις αυτό το πράγμα στη ζωή σου, τη Στατιστική, για να γίνεις οικονομολόγος, καλό είναι να πάρεις εκείνα τα μαθήματα. Αν θέλεις να γίνεις δημοσκόπος να πάρεις εκείνα τα μαθήματα» και τον αφήνουμε να επιλέξει, ή τον βοηθάμε κιόλας στο να επιλέξει.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μπορώ να κάνω διάλογο σε αυτό το θέμα; Ένα λεπτό κ. Πρόεδρε γιατί είναι πολύ βασικό. Είναι διαφορετικά να διαχειριστώ 100 ή 200 φοιτητές με επιλεγόμενα μαθήματα και αλλιώς να διαχειριστώ 90.000 μαθητές που είναι σε κάθε τάξη του Λυκείου. Οπότε εκεί οι επιλογές, κατ' ανάγκη, δεν μπορεί να είναι τόσες πολλές εκ των πραγμάτων. Άρα αν εννοούμε το ίδιο πράγμα, δηλαδή ότι ένας μαθητής, δεν ξέρω από ποια τάξη, μπορεί να επιλέγει τα Αρχαία Ελληνικά και την Ιστορία ως μαθήματα επιλογής, είναι με άλλα λόγια άλλος τρόπος του να πούμε την κατεύθυνση. Είναι τελείως διαφορετικό πράγμα. Εάν όμως πω ότι όλα τα μαθήματα ισότιμα διδάσκονται και απλώς οι επιλογές είναι σε αυτά τα μαθήματα

Πολιτισμού, Ευρωπαϊκής Ιστορίας κλπ., είναι τελείως διαφορετικό πράγμα. Αν πάω τώρα να πω ότι επιλέγονται όλα τα μαθήματα, πρέπει να προσδιορίσω ποια μαθήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Τη στιγμή που διαβάζουμε στις προτάσεις και το δικό σας το κείμενο, ότι έχουμε Λύκεια ειδικευμένα, έχουμε μουσικά, έχουμε καλλιτεχνικά, έχουμε εκκλησιαστικά Λύκεια, έχουμε αθλητικά Λύκεια, προτείνουμε και συμφωνώ απολύτως, είναι και πρόταση του βουλευτή του Λαϊκού Ορθόδοξου Συναγερμού του κ. Γεωργιάδη, Κλασικό Λύκειο, τι άλλες επιλογές για ειδικά μαθήματα έχουμε μέσα στο Λύκειο, μπορούν να γίνουν μέσα στο Λύκειο; Δηλαδή τι κατακερματισμός παραπάνω; Εάν αυτοί οι μαθητές μας από το Γυμνάσιο περάσουν στα Λύκεια τα ειδικευμένα, το άλλο δεν πρέπει να είναι Γενικό Λύκειο, με τα μαθήματα όλα για όλους με τον ίδιο τρόπο να αντιμετωπίζονται;

Εγώ θυμάμαι ακριβώς την τοποθέτησή σας κ. Γκλαβά, ότι εάν δεν τα χωρίσουμε σε μαθήματα επιλογής κλπ., οι απόφοιτοι θα μπορούν να πηγαίνουν σε όλες τις Σχολές. Μα γιατί θα πηγαίνουν σε όλες τις Σχολές; Δεν θέλει ο απόφοιτος να πάει σε όλες, θέλει στη Σχολή που θεωρεί ότι είναι πιο δυνατός και που του αρέσει να βρεθεί εκεί στη Σχολή.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μια διευκρίνιση κ. Πρόεδρε. Κατ' αρχάς το αν θα υπάρξουν και 10 ή 100 Κλασικά Λύκεια, που κι εγώ είμαι υπέρ ότι πρέπει να υπάρξουν Κλασικά Λύκεια, έχουν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες και δεν έχει η Ελλάδα, αλλά αυτό δεν λύνει το πρόβλημα. Τα 100 Κλασικά Λύκεια που θα έχουν από 300 μαθητές και στην καλύτερη περίπτωση 3.000 μαθητές, δεν λύνει το πρόβλημα των 90.000 παιδιών. Αυτό που είπα και ίσως δεν έγινε κατανοητό, είναι ότι αν τελειώνουν όλα τα παιδιά με τα ίδια μαθήματα το Λύκειο, θεωρητικά πρέπει να είναι ικανά να δώσουν εξετάσεις σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα ανάλογα με τις επιθυμίες και να είναι ικανά να περάσουν. Αυτό θεωρώ θεωρητικά αδύνατο να γίνει. Αυτό είπα εγώ. Ότι δηλαδή τελειώνει στη Γ Λυκείου και παίρνει ένα απολυτήριο, το οποίο είναι με όλα τα μαθήματα τα ίδια, δεν υπάρχει δηλαδή καμία κατεύθυνση στα παιδιά. Άρα θεωρητικά πρέπει αυτό το μαθητή να τον έχω κάνει ικανό στην Γ Λυκείου, να ξέρει και Μαθηματικά και Αρχαία και από όλα, ώστε όταν θα επιλέξει τελικώς να εξεταστεί, να είναι ικανός να περάσει στη Σχολή την οποία επιθυμεί. Αυτό είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Γκλαβά να πω λίγα λόγια. Αυτό που μας περιγράψατε είναι το υπάρχον Λύκειο, το οποίο έχει μια παθογένεια, την οποία, αυτό σας ζητάει ο κ. Πανάρετος, να μας πείτε πώς την ξεπερνάς. Δηλαδή εάν με βάλεις εμένα σε μια κατεύθυνση για το πρώτο πεδίο, για το δεύτερο, ή το τρίτο, θα ενδιαφερθώ ποτέ για τα άλλα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εάν τα υπόλοιπα μαθήματα τα εξετάζω σε περιφερειακό επίπεδο και ο βαθμός αυτός συνυπολογίζεται για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα πάτε στο θέμα του συνυπολογισμού της επίδοσης.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Σαφέστατα. Γιατί σας είπα ότι αυτή η παθογένεια πάλι δεν θα αντιμετωπιστεί. Απλώς θα αντιμετωπιστεί εξωσχολικά, αν δηλαδή δεν αντικειμενικοποιήσουμε τη βαθμολογία του σχολείου και δεν τη συνυπολογίσουμε στο να περνάει στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, θα δημιουργήσουμε δυο παράλληλα σχολεία. Το σχολείο που απλώς θα φοιτώ για να τελειώσω και να πάρω το τυπικό κομμάτι, το απολυτήριο, και το παράλληλο σχολείο που θα λέγεται φροντιστήριο, για να περάσω στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Και τώρα θα είναι χειρότερα τα πράγματα για το δημόσιο σχολείο.

Τώρα, όσον αφορά το άλλο που είπα εγώ για να μην ακυρωθούν ακόμη και τα Θρησκευτικά, ακόμη και όποιο μάθημα εν πάση περιπτώσει γραπτώς εξετάζεται, θα πρέπει να συνυπολογίζεται με κάποιο αντικειμενικό τρόπο από την Α Λυκείου, ώστε να περνάει το παιδί στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Άρα θέτω θέμα για να μην ακυρώσουμε τα αρνητικά του συστήματος που υπάρχουν, γιατί δεν είναι όλα στραβά στο Λύκειο, τα αρνητικά του συστήματος που είναι η έλλειψη ενδιαφέροντος για τα μαθήματα, τα οποία δεν τον ενδιαφέρουν, γιατί δεν θα πάει σε αντίστοιχη Σχολή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, πρέπει να το αντιμετωπίσουμε μέσα από άλλες διαδικασίες και όχι μη δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά να επιλέξουν -γιατί για επιλογή μιλάμε από ένα σημείο και μετά- των κατευθύνσεων που θα πάνε, ενώ το δεχόμαστε ότι πρέπει να υπάρχουν αυτές οι επιλογές και το λέω αυτό στο Τεχνικό Επαγγελματικό Σχολείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα μιλάτε για την επίδοση ως ασφαλιστική δικλείδα, για να σας μειώσει τον κίνδυνο οι ακολουθούντες μια κατεύθυνση να μην υπολογίζουν όλα τα άλλα. Η επίδοση είναι κάτι το οποίο συζητάμε γενικότερα, για να αναβαθμίσουμε τη φοίτηση στο Λύκειο. Η διάκριση που κάνετε με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση δεν νομίζω ότι είναι σωστή. Εξ ορισμού η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση έχει το στοιχείο της ειδίκευσης, εξ ορισμού.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Στην ίδια ηλικία επιτρέπουμε στους μαθητές ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι συγκρίσιμα ποσά. Από μόνη της η γενική έχει ένα γενικό χαρακτήρα, η Τεχνική Επαγγελματική από μόνη της και εξ ορισμού είναι ειδίκευση. Επομένως, υπάρχει το στοιχείο της επιλογής αν θα πας από εδώ ή από εκεί. Από τη στιγμή που πας στο Γενικό αρχίζει ένα μεγάλο θέμα κ. Γκλαβά το οποίο πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Διότι δεν έχουμε εμείς τίποτε με το ισχύον σύστημα.

Θεωρώ ότι όχι μόνο εσείς, αλλά πολύς κόσμος, έχει μια εικόνα του Λυκείου ως προπαρασκευαστικού χώρου για το Πανεπιστήμιο. Θα μείνουμε σε αυτή την εικόνα; Εάν δεχτούμε ότι αυτό είναι κύριος ρόλος του Λυκείου τότε πράγματι πρέπει να βρούμε τρόπους να τον προετοιμάζουμε καλά για το Πανεπιστήμιο. Οπότε αρχίζει και το θέμα ότι εγώ στο φροντιστήριο τον

προετοιμάζω καλύτερα από εσένα, άρα είμαι πιο αξιόπιστος για το γονέα. Επειδή ξέρουμε την παθολογία που υπάρχει. Επομένως το γενικό πλαίσιο είναι τι ρόλο δίνουμε στο Γενικό Λύκειο. Είναι μόνο –γιατί έτσι γίνεται με τον τρόπο που το λέμε- προπαρασκευαστικό για να μπει στο Πανεπιστήμιο; Εάν είναι μόνο αυτό, τότε πρέπει να κάνεις τα γνωστικά πεδία, πρέπει να τα καλλιεργήσεις και απλώς να βάλεις και την επίδοση, για να μαζέψει κάποιος κόσμο να ενδιαφέρεται και για το σχολείο, να μην φεύγει τελείως δηλαδή.

Αυτό το κύριο έχουμε να αντιμετωπίσουμε: τι είδους Λύκειο θέλουμε. Εάν θέλουμε σε αυτή τη δεύτερη, ανώτερη μέση βαθμίδα, να ενισχύσουμε τις μορφωτικές ικανότητες, τις δεξιότητες, όλα αυτά τα πράγματα, για να διαμορφώσεις έναν άνθρωπο που μπορεί και να μην συνεχίσει στο Πανεπιστήμιο, χιλιάδες ανθρώπων δεν συνεχίζουν, τότε πρέπει να φανταστούμε και να σκεφτούμε ένα άλλο τύπο Λυκείου. Εκεί σε αυτό τον άλλο τύπου Λυκείου, για να μην αποκλείσουμε τα ενδιαφέροντα, λέμε να δώσουμε δυνατότητες επιλογής. Λέτε και έχετε δίκιο σε αυτό, ότι «οι επιλογές που θα κάνει δεν θα τον πάνε από άλλο δρόμο σε ένα είδος κατευθύνσεως, ή ένα είδος πεδίου;». Θα τον πάνε πολύ αδρομερώς, πολύ χονδρικά, όχι πάντοτε, με άλλη νοοτροπία, έχει σχέση με το τι συμβουλεύεις, τι προσφέρεις. Και το παράδειγμα που παίρνετε ότι σήμερα δεν επιλέγουν, μα βέβαια δεν επιλέγουν. Όταν έχει τις κατευθύνσεις και τα γνωστικά πεδία να επιλέξει, θέλετε και από πάνω επιλογή; Και του δίνετε και 18 δυνατότητες; Αυτό είναι θεωρητικό το θέμα.

Από τη στιγμή που του έχετε τα γνωστικά πεδία, όλα τα άλλα είναι διακόσμηση. Και βεβαίως δεν επιλέγει και βεβαίως πάει στην Πληροφορική. Εδώ μιλάμε και αυτό πρέπει να σκεφτούμε και μιλάω με πολύ ειλικρίνεια και δεν υπάρχει καμία διάθεση αντίθεσης, προφανώς ιδίως με τον κ. Γκλαβά, είναι μήπως πείσουμε στην παγίδα να παραμείνουμε σε αυτό το σύστημα που έχουμε, ελαφρώς βελτιωμένο. Είναι επιλογή αυτό ή πρέπει να πάμε τολμηρά, αλλά η τόλμη δεν φτάνει, να υπάρχει και αποτέλεσμα, να υπάρχει και αποδοχή, να υπάρχει και πειστικότητα, σε ένα άλλο σχήμα Λυκείου;

Να δώσουμε πραγματικά μορφωτικές δυνατότητες μεγαλύτερες, σε βάθος, σε διεύρυνση, που δεν μπορώ να τις δώσω στο Γυμνάσιο και λόγω ηλικίας και λόγω οργάνωσης και εγώ θεωρώ ότι τα πάντα εξαρτώνται από το εξεταστικό σύστημα, που ούτως ή άλλως θα το έχεις. Εάν δηλαδή ο τρόπος εξέτασης είναι τέτοιος που στο σχολείο μέσα να μαθαίνει κατά αντικείμενα το τι θα εξεταστεί και τι θα δώσει και τι θα του ζητηθεί, τότε σε ένα βαθμό περιορίζεται αυτό που θα του δώσει το φροντιστήριο. Δηλαδή το εξεταστικό σύστημα, που δεν μπορούμε να το αποφύγουμε όσο είναι τεράστιοι οι αριθμοί των υποψηφίων, καθορίζει και αυτά που θα δοθούν στο σχολείο μέσα. Δηλαδή λέτε «μα, θα τα ακούσουν όλοι, όλα και πώς θα γίνει ο άλλος». Πρώτα - πρώτα δεν θα τα ακούσουν όλοι όλα και στο ίδιο βάθος. Υποτίθεται ότι εγώ που θέλω να πάω σε μια Φιλολογική Σχολή θα έχω τη δυνατότητα κάποιων επιλογών, και πέρα από τα υποχρεωτικά μαθήματα, που πρέπει να είναι κοινά για όλους, θα μπορώ να πάρω κι εκείνο και εκείνο, που κάπου έχει σχέση με τα ενδιαφέροντά μου.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Επιτρέπετε διαλογικά να σας πω; Παίρνει ένας μαθητής στην Α τάξη Λυκείου επιλογή τα Αρχαία και πάει στη Β τάξη και έχει κοινό πρόγραμμα Αρχαία με τους άλλους μαθητές, όπου κοιμάται εκείνη την ώρα, γιατί είναι σε καλύτερη θέση από τους άλλους μαθητές, αφού έχει επιλέξει

από την Α τάξη να πάει σε θεωρητική Σχολή και θα πάρει και στη Β Λυκείου πάλι επιπρόσθετες ώρες επιλογές, οπότε στη Γ τάξη Λυκείου θα είναι ακόμη χειρότερα τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί δεν προϋποτίθενται τέτοια επίπεδα. Τους βάζετε όλους στην ίδια τάξη.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε δεν μπορούν να λειτουργήσουν τα επίπεδα στο σχολείο, δηλαδή πρέπει να λέμε και πράγματα τα οποία είναι εφικτά. Εάν πάω σε πολλά μαθήματα να λειτουργήσω σε επίπεδα, δεν θα έχω πρώτα αίθουσες, πέρα του ότι χρειάζομαι πολλαπλάσιους εκπαιδευτικούς, δεν θα έχω και αίθουσες να τους βάλω. Ξέρουμε τα στεγαστικά προβλήματα στα μεγάλα αστικά κέντρα και επί ευκαιρία να πω το εξής ...

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Να σας διακόψουμε λίγο; Να σας πω γιατί; Γιατί μπορεί να υπάρχει άλλη λογική εντελώς διαφορετική που να συμφωνείτε κι εσείς.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Παρακαλώ κ. Παϊζη.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ευχαριστώ πολύ. Θα ήθελα να πω το εξής: εάν στα 18 συνειδητοποιήσει η μαμά και ο μπαμπάς ένα λάθος, συνήθως δεν συνειδητοποιεί ότι έγινε στα 5 και 6, προσπαθεί να το λύσει εκείνη την ώρα. Η παθογένεια του εκπαιδευτικού συστήματος έγινε συνειδητή από την παθογένεια του Λυκείου. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι τα πάντα θα λυθούν στο Λύκειο. Θέλω να σας πω συγκεκριμένη διαδικασία στην οποία νομίζω ότι θα συμφωνήσετε, γιατί έχω δει την ανάλυση που έχετε κάνει από την πρώτη μέρα για τα φαινόμενα. Ένα από τα συμπτώματα της παθογένειας του εκπαιδευτικού συστήματος είναι το γνωσιοκεντρικό και θεματικό. Δηλαδή ανεξάρτητα πώς αναπτύσσεται η γλώσσα από την Α Δημοτικού μέχρι την τελευταία. Πώς εκτιμάται αυτό; Μέσα από εξετάσεις. Πώς πάμε από τάξη σε τάξη; Με βάση το στόχο του.

Σε άλλες χώρες όμως το κυρίαρχο δεν είναι η ύλη και ο στόχος και είναι πολύ κατανοητό αν το πάρουμε με τον αγγλοσαξονικό του όρο. Το μάθημα, το μαθησιακό αντικείμενο να το πούμε discipline, δηλαδή πειθαρχία. Περισσότερο σας ενδιαφέρει και με ενδιαφέρει, από το αντικείμενό μου, τα Μαθηματικά, να περάσει η πειθαρχία των Μαθηματικών, η πειθαρχία της Γλώσσας, η Πειθαρχία των Φυσικών Επιστημών, η πειθαρχία της Χημείας και όχι η ύλη της. Εάν είμαστε στάδιο προετοιμασίας το Λύκειο για το Πανεπιστήμιο, ο κ. Τρικαλινός από την ΠΟΣΔΕΠ αυτό υπαινίχθηκε στην πρώτη του τοποθέτηση, δεν παίρνει το υλικό που θα ήθελε να πάρει από το Λύκειο. Άρα και ως τέτοιο δεν έχουμε πετύχει, δηλαδή δεν είμαστε ένα πετυχημένο προστάδιο της Τριτοβάθμιας, γιατί αν είμαστε, δεν θα συζητάγαμε. Ίσως να ήμουν μόνος μου και να έλεγα να αλλάξουμε το Λύκειο, να είναι σε μια άλλη λογική. Νομίζω ότι και το σύστημα που είχαμε αυτή τη στιγμή δεν δίνει στο Πανεπιστήμιο αυτό που θα ήθελε να πάρει και πρέπει να δούμε μήπως πρέπει πράγματι να φύγουμε μακριά λίγο από αυτή τη λογική που βλέπαμε έως τώρα τα πράγματα και θέλω να γίνω πιο σαφής σε αυτό.

Εάν έχουμε 9χρονη υποχρεωτική, 6 χρόνια το Δημοτικό και 3 το Γυμνάσιο και 3 το Λύκειο σαν μια βαθμίδα πριν από το Πανεπιστήμιο,

πρέπει να καταφέρουμε αυτό που ζητάει η Τριτοβάθμια με ένα πολύ σωστό και αποδοτικό τρόπο, να το δώσουμε μέσα σε αυτά τα 12 χρόνια. Άσχετο από τη συζήτηση που κάναμε πριν για κάποιον που πηγαίνει στο Πανεπιστήμιο. Αυτό δεν μπορεί να γίνει ουσιαστικά, χωρίζοντας τις οριζόντιες αγωγές που σήμερα έχει το εκπαιδευτικό σύστημα. Μετρήστε αγωγές: Γλωσσική αγωγή, Μαθηματική αγωγή, Φυσική αγωγή, Ηθική αγωγή, αυτές οι οριζόντιες παραθέσεις αγωγών που συντίθενται και ποιος τις συνθέτει; Η αγωγή είναι μία. Αυτό υποθέτει το σύστημα ότι γίνεται αυτόματα στην προσωπικότητα του κάθε μαθητή, όταν εκτεθεί σε όλες αυτές τις αγωγές και όμως όλες αυτές εμφανίζονται να είναι ελλιπείς, διότι όλες ενδιαφέρονται για την πληροφορία που δίνουν στο κομμάτι της αγωγής και όχι για την πειθαρχία που μαθαίνουν και καλλιεργούν.

Ακόμη κι εμείς σήμερα μιλάμε εδώ για τον πολιτισμό, δηλαδή για το θέατρο, για τη μουσική, για το χορό, αλλά δεν τις αντιμετωπίζουμε ως κάτι που είναι προτεραιότητα, διότι σιγά την ύλη που έχουν και σιγά σε τι θα προσφέρει στο Πανεπιστήμιο. Εάν όμως πιάσουμε σήμερα μια δασκάλα και της πούμε «από τις τέχνες τι θα ήθελες, πόση πειθαρχία να έχεις αποκτήσει», θα σας πουν όλοι «θα ήθελα να μπορώ να μιλάω και να έχω εκπαιδευτεί όπως ένας ηθοποιός, για να μπορώ να έχω ένα καθαρό λόγο ο οποίος ακούγεται χωρίς να τσιρίζω». Αυτή είναι μια πειθαρχία. Από την άλλη μεριά, ακόμη κι όταν διδάσκουμε τις τέχνες, η πειθαρχία της επιμονής της προσπάθειας δεν περνάει. Νομίζουν όλοι ότι με ένα πάρα πολύ εύκολο τρόπο θα γίνουν σκηνοθέτες, θα γίνουν ηθοποιοί, κρύβουν δηλαδή το βασικό στοιχείο.

Εγώ θα έλεγα, εάν αλλάξουμε το σύστημα και αντί να έχουμε την ύλη η οποία θα καθοδηγήσει το τι πληροφορία θα πάρει, πάρουμε την πειθαρχία, τότε πιθανότατα να βρούμε μαθήματα τα οποία έχουν πολύ συγγενείς πειθαρχίες, οι οποίες δεν προέρχονται από τον ίδιο χώρο. Εγώ αισθάνομαι παραδείγματος χάριν πως η πειθαρχία της Γλώσσας είναι πάρα πολύ κοντά στην πειθαρχία των Μαθηματικών, είναι άκρως μαθηματική διαδικασία το συντακτικό. Είτε το κάνει φιλόλογος, είτε το κάνω εγώ, τις πράξεις μου, το παιδί σαν πειθαρχία παίρνει το ίδιο πράγμα από μέσα. Αλλά δεν έχει καθόλου διαφορετική πειθαρχία η Βιοχημεία από τη Χημεία, ενώ είναι δυο διαφορετικά αντικείμενα με ξεχωριστές ώρες τεκμηριωμένες και μάλιστα σε δυο διαφορετικές κατευθύνσεις. Θυμηθείτε την Τεχνολογική I είναι 500 άτομα σε όλη την Ελλάδα, αλλά υπάρχει και η Τεχνολογική II. Από την άλλη μεριά τα κριτήρια τα οποία έχουν μπει στα επιστημονικά πεδία. Για όσους είναι ερευνητές του συστήματος της αγωγής και έχουμε δει τη δομή, είναι πολύ κοντά σε επίδοση πλέον η καμπύλη της απόδοσης των μαθητών της θεωρητικής κατεύθυνσης με εκείνη της Τεχνολογικής Κατεύθυνσης II. Δηλαδή κάνουν ένα δικόρυφο, που έχετε ένα κομμάτι 30%, που είναι κάτω από τη βάση σε όλα τα μαθήματα, στα μόριά τους δηλαδή και ένα πηγαίνει ψηλά. Ενώ η θετική κατεύθυνση με την Τεχνολογική I είναι φτυστές. Για πόσα χρόνια; Πάνω από 8 χρόνια. Κάθε χρόνο το ίδιο πράγμα παρουσιάζεται.

Το ερώτημα είναι αν αυτή τη στιγμή μου ζητάγατε με βάση την επίδοση να σας πω ο μαθητικός πληθυσμός του Λυκείου σε πόσες κατευθύνσεις χωρίζεται, θα σας πω σε δύο. Από πλευράς δεξιοτήτων έτσι όπως παρουσιάζονται. Και ποια είναι εκείνη η κατεύθυνση που κυριαρχεί, να πούμε την αλήθεια: η Θετική. Εάν θελήσει μαθητής της Θετικής περνάει

άνετα στη Φιλοσοφική, άνετα στη Νομική, με βάση τα μόρια. Γιατί οι βαθμολογίες και ο τρόπος, οι πειθαρχίες δηλαδή των καθηγητών είναι εντελώς διαφοροποιημένες πάνω στα μαθήματα.

Ένας εύκολος τρόπος να βρούμε μια λύση και να συμφωνήσετε όλοι σε αυτό, είναι να αλλάξουμε λίγο τη διαδικασία. Δεν είναι η ύλη, ή τα αντικείμενα, ή η ειδικότητα που θα τα διδάξει. Πιθανότατα το κλειδί να βρίσκεται στις πειθαρχίες και εκεί θα μας βοηθήσει να βάλουμε σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα μια τάξη, γιατί άλλες πειθαρχίες έχει το Νηπιαγωγείο, άλλες πειθαρχίες έχουν οι τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, άλλες πειθαρχίες έχουν οι τρεις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού, το έχουν καταλάβει οι δάσκαλοι. Οι άνδρες δάσκαλοι βρίσκονται συνήθως στις τρεις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και δεν πάνε στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Γιατί; Σημαίνει κάτι άλλο. Εμείς το λέμε εξαιetés το Δημοτικό, αλλά είναι δυο κομμάτια, τρία και τρία. Στο πρώτο είναι ο γλωσσικός κώδικας, γραπτός και προφορικός, Κοινωνιολογία, αλλά στο δεύτερο ανοίγει το ταξίδι στο χρόνο, Ιστορία, το ταξίδι στο χώρο, Γεωργία, το ταξίδι στην επιστήμη και άρα ο κορμός πρέπει να γίνει το Γυμνάσιο. Εκεί οι ξένες γλώσσες θα πάρουν τα πιστοποιητικά τους και εκεί οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Άρα τι θα κάνει το Λύκειο; Ως πειθαρχίες θα προετοιμάσει τον αυριανό επιστήμονα πολύ εξειδικευμένα. Με πόσα αντικείμενα; Λέει ο κ. Πρόεδρος παραδείγματος χάριν να είναι κάποια ρε παιδί μου βασικά που θα συμφωνήσουμε και να είναι και κάποια επιλογής στις ίδιες πειθαρχίες όμως που θα δημιουργηθούν. Αν όμως φτάσουμε στη Γ Λυκείου να έχουμε γράψει περίπου το τοπίο, χάνεται η αυτονομία του Λυκείου. Εάν όμως πιστεύουμε ότι αυτό θα προκαλέσει ένα σοκ στην ελληνική εκπαίδευση - γιατί θέλω να το σκέφτομαι κι αυτό- εγώ θα λάμβανα πολύ σοβαρά υπόψη μου τουλάχιστον ένα στάδιο μεταβατικό μέχρις ότου βρούμε μια λύση. Αλλά η λύση νομίζω ότι θα μας οδηγήσει ξανά στο ίδιο, δηλαδή διαίσθηση είναι περισσότερο αυτό. Εάν αφήσουμε και τη Γ Λυκείου να περιγράφει τις Σχολές που θα μπει, θα ξαναγίνει ουσιαστικά το σύστημα της εισαγωγής ο βραχνάς, που θα πρέπει να ξαναλύσουμε και την επόμενη τετραετία.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Θα ήθελα να αποφύγω, για χάριν συντομίας, ορισμένες γενικές τοποθετήσεις και προφανώς δεν θα ήθελα να μιλάω έστω και στραμένος στον κ. Γκλαβά, λες και οι υπόλοιποι αντιπαρατιθέμεθα με τον κ. Γκλαβά, αστειευόμενος το λέω.

Θεωρώ ότι το σημερινό Λύκειο και όλο το σύστημα αυτό, έχει το σημαντικότερο πρόβλημα όχι μόνο της κακής προετοιμασίας για το Πανεπιστήμιο, γενικά ότι δεν βγάζει τίποτε. Εγώ πιστεύω δηλαδή ότι δεν παράγει απολύτως τίποτε. Μην προσπαθήσουμε –και δεν αναφέρομαι σε κανέναν- να διατηρήσουμε την κατάσταση εν ονόματι του ότι οι περισσότεροι συμφωνήσαμε για την 9ετή. Εγώ θεωρώ ότι η 9ετής και το είπα στην τοποθέτησή μου, δεν είναι αρκετή. Πρέπει δηλαδή να αντιμετωπίσουμε το Λύκειο ως κάτι το οποίο δίνει εφόδια για τη ζωή του ανθρώπου στην κοινωνία και μέσα σε αυτά είναι και η προώθησή του στη μεταλυκειακή ή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Όχι το αντίστροφο. Από την άποψη αυτή θεωρώ ότι θα πρέπει να δούμε το ζήτημα πραγματικά του ότι είναι λάθος, έστω και σε μια τάξη να βάζουμε υποχρεωτικά το παιδί σε ένα λούκι. Το λούκι της κατεύθυνσης.

Γι' αυτό θα ήθελα να σας παρουσιάσω ένα σχήμα, το οποίο αναγκαστικά θα το επεκτείνω λίγο και στην πρόσβαση, γιατί δεν είναι και ξεχωριστό. Το σχήμα αυτό λέει το εξής: κατ' αρχήν μιλάμε όπως είπαμε όλοι για 8 έως 9 μαθήματα. Στην Α τάξη του Λυκείου κατά 85% όλα τα παιδιά ακολουθούν τα ίδια μαθήματα και έχουν ένα 15% περιθώριο επιλογής, μέσα στα οποία βεβαίως είναι και τα μαθήματα πολιτισμού, ας μην τα ξεχνάμε αυτά. Ενώ με τις κατευθύνσεις επιλογής. Στη συνέχεια περνώντας στη Β τάξη το ποσοστό της υποχρεωτικότητας μειώνεται σε ένα συμβατικά 60%, ή 50% του αριθμού των μαθημάτων και στη συνέχεια το παιδί επιλέγει κάποια μαθήματα, από υποχρεωτικά επιλογής και ελεύθερα επιλογής. Για να φτάσουμε στη Γ Λυκείου, οπότε τα υποχρεωτικά μαθήματα ενδεικτικά είναι 4 και ενδεικτικά αναφέρω: Γλώσσα, Ιστορία, Μαθηματικά, Φυσική είναι υποχρεωτικά για όλους και στη συνέχεια το παιδί επιλέγει μαθήματα ούτως ώστε να συμπληρώσει τον αριθμό των μαθημάτων.

Σε όλη τη διαδικασία υπάρχει η αξιολόγηση με τον τρόπο που θα βρούμε, με περιφερειακές, ούτως ώστε να βγει ο τελικός βαθμός απολυτηρίου, το οποίο είναι εθνικό απολυτήριο, το έχουν τα παιδιά και αυτό αποτελεί αδιαμφισβήτητο κριτήριο εισαγωγής στα Πανεπιστήμια. Δηλαδή έχοντας το απολυτήριο δεν υπάρχει καμία βάση από εκεί και πέρα εθνική. Τα Τμήματα τα ομοειδή είναι καλό να έχουν κάνει το ίδιο, επιλέγουν τα μαθήματα τα οποία τους χρειάζονται, δηλαδή τα Τμήματα χωρίζονται σε δυο κατηγορίες. Υπάρχουν Τμήματα τα οποία λένε «εγώ σε θέλω μόνο με απολυτήριο, έλα με απολυτήριο, σε βάζω στη σειρά, μπαίνεις ή δεν μπαίνεις». Προφανώς δεν είναι τα Τμήματα μεγάλης ζήτησης, εννοείται δεν είναι η Ιατρική. Αλλά είναι κάποια ΤΕΙ τα οποία πιθανό να κινδυνεύουν να κλείσουν. Γιατί όχι; Αν θέλουν τα παιδιά, πάνε. Υπάρχουν Τμήματα τα οποία λένε ότι «εγώ απαιτώ εξέταση σε ένα, δυο, τρία μαθήματα» επί των οποίων οπωσδήποτε η Γλώσσα. Όλα τα Τμήματα εξετάζουν στη Γλώσσα, εγώ το θεωρώ απαραίτητο όρο να συμβεί αυτό. Στη συνέχεια κάποιος μπορεί να ζητήσει Μαθηματικά και Φυσική, κάποιος μπορεί να ζητήσει Ιστορία και Αρχαία, κάποιος μπορεί να ζητήσει Θεολογία, κάποιος άλλο κάποιος άλλο μάθημα και γι' αυτό το επίπεδο διενεργούνται εξετάσεις. Κάποια Τμήματα μπορούν να προσδιορίσουν δικούς τους συντελεστές, δηλαδή το Τμήμα Φυσικής που εξετάζει τα ίδια μαθήματα με το Τμήμα Μαθηματικών, προσδιορίζει άλλο συντελεστή για τη Φυσική και άλλο συντελεστή για τα Μαθηματικά. Έτσι πιθανό να μην αποφεύγονται οι κατευθύνσεις, αλλά δίνουμε στο παιδί τη δυνατότητα να επιλέξει το ίδιο περίπου που θα πάει και να ξέρει εκ των προτέρων γιατί αυτά είναι εκ των προτέρων γνωστά, σε ποιες Σχολές πρέπει να δώσει, με βάση τα μαθήματα τα οποία παρακολούθησε.

Υπάρχουν κι άλλες λεπτομέρειες αυτής της επεξεργασίας, τις οποίες θα μπορούσα αν χρειαστεί να σας τις αναπτύξω. Θεωρώ επίσης ότι στην επεξεργασία της ύλης των μαθημάτων του Λυκείου πρέπει να συνεργαστούν. Η ύλη περικόπτεται δεν το συζητώ αυτό, δηλαδή πέφτει πολύ σημαντικά η ύλη σε σχέση με την υπάρχουσα. Δεν υπάρχουν μαθήματα γενικής παιδείας, Φυσική γενικής παιδείας και Φυσική κατεύθυνσης, μια Φυσική υπάρχει, ένα μάθημα Μαθηματικών υπάρχει και την ύλη των μαθημάτων τη συμφωνούν, τη δουλεύουν από κοινού το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, οι αντίστοιχοι επιστημονικοί φορείς, έχει σημασία

αυτό και τα Πανεπιστήμια. Αυτά είχα να σας πω ως μια σκέψη για επεξεργασία.

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Επίσης μια ερώτηση απλώς για να διευκολύνουμε λίγο για να γίνει κατανοητό. Όπως είπατε κ. Τρικαλινέ στη Γ τάξη 4 υποχρεωτικά μαθήματα και μετά επιλογές. Αυτό δεν είναι συγκεκαλυμένα οι κύκλοι; Διότι τι θα επιλέξουν τα παιδιά; Θεωρητική κατεύθυνση, θετική κατεύθυνση κλπ. Άρα γιατί να μην το πούμε ξεκάθαρα ότι θα υπάρξουν τρεις κύκλοι.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Γιατί να τα καναλιζάρουμε τα παιδιά και να μην τα αφήσουμε ελεύθερα να κάνουν τα ίδια ό,τι θέλουν;

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Δεν νομίζω ότι θα μπορούν να επιλέξουν κάτι διαφορετικό εκ των πραγμάτων.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Μπορεί να επιλέξει Οικονομία, Φυσική ή Μαθηματικά.

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Θέλω να πω είναι οι κύκλοι πάλι. Δεν αλλάζει τίποτε, δηλαδή δεν βλέπω κάτι διαφορετικό. Απλώς για διευκόλυνση, δεν λέω ότι είναι άσχημο αυτό.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Εγώ το καταλαβαίνω: το παιδί κάνει την επιλογή την οποία θεωρεί σκόπιμο το ίδιο. Δεν το υποχρεώνει κανείς, δεν έγινε σαφής και στο επόμενο. Δεν δίνει εξετάσεις 75 Σχολές. Πάει και καταθέτει τα χαρτιά του στα Τμήματα. Καταλάβετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και αυτό που είπατε, που ίσως απαντάει σε αυτό που λέτε, ότι οι Σχολές, τα πανεπιστημιακά Τμήματα, μπορούν να βάλουν μαθήματα τα οποία δεν είναι ακριβώς κύκλων, όπως τους εννοούμε. Δηλαδή, υπάρχει περίπτωση ένα Τμήμα Φυσικής, το είπε ο κ. Τρικαλινός, να ζητάει Γλώσσα, να ζητάει Μαθηματικά, να ζητάει κάποια πράγματα που ίσως να μην είναι σήμερα στα εξεταζόμενα, αλλά να κρίνονται ότι αυτά πρέπει να ξέρει. Δηλαδή το εξεταστικό σύστημα μπορεί να αλλάξει αυτές τις ομαδοποιήσεις τις οποίες έχουμε σήμερα. Η διαφορά αυτού του συστήματος είναι ότι δεν κάνει a priori ομαδοποιήσεις. Αφήνει βαθμούς ελευθερίας. Έχετε δίκιο, όταν λέτε εν πάση περιπτώσει οι επιλογές αυτές, όταν γίνονται συνειδητά, δεν θα έχουν μια σύγκλιση και μια κατεύθυνση; Δηλαδή ένας που θέλει να πάει σε ένα χώρο Θετικών επιστημών δεν θα επιλέγει κάποια μαθήματα που είναι προς τα εκεί, άρα δεν το λέω κατεύθυνση, αλλά προς τα εκεί είναι μια σύγκλιση; Ναι έτσι θα είναι. Όμως, θα έχει την ευχέρεια να διαλέξει και πράγματα που για διάφορους λόγους τον ενδιαφέρουν, ή γιατί τα θεωρεί πιο εύκολα, ή γιατί μπορεί να πάρει μεγαλύτερους βαθμούς, γιατί θα μετράει και η επίδοση που είπαμε στο σχολείο. Θα υπάρξει μια άλλη νοοτροπία και διαφοροποίηση, χωρίς να χαθεί η ουσία. Αυτό είναι η άλλη προσέγγιση.

Ο κ. Παϊζης μίλησε για πειθαρχίες, δηλαδή μεταφράζει το discipline, το οποίο discipline, βέβαια, περισσότερο είναι η γνώση πρώτα και μετά είναι η πειθαρχία από το disco.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Εσείς που είστε λογοπλάστης, πρέπει να δώσετε μια λέξη καλύτερη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γνωστοί χώροι είναι, γνωστικά αντικείμενα, αλλά το γνωστικό το περιορίζει λίγο.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Θα ήθελα να πω ότι ο βασικός πυρήνας της παθογένειας του Λυκείου νομίζω ότι εστιάζεται στο εξής σημείο: οι μαθητές ενδιαφέρονται, ή δείχνουν το ενδιαφέρον τους, μόνο για εκείνα τα μαθήματα τα οποία τους βοηθούν να μπουν στο Πανεπιστήμιο. Υπό αυτή την έννοια, η ύπαρξη των άλλων μαθημάτων, έτσι όπως το βάζουμε και έτσι όπως το αντιλαμβάνομαι εγώ, αν πάμε σε μια τέτοια κατεύθυνση, δεν θα αντιμετωπίσει αυτό τον πυρήνα της παθογένειας. Δηλαδή αν είναι πέντε τα μαθήματα που ενδιαφέρουν από ένα κύκλο Σχολών, τα υπόλοιπα πέντε δεν θα ενδιαφέρουν το μαθητή. Σε τι αλλάζει ως προς τα συστατικά της σημερινής παθογένειας του συστήματος; Αυτό θέλω να μου πείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρώτα - πρώτα θα είναι άλλα τα υποχρεωτικά.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Επομένως με όλες τις παρατηρήσεις που κάναμε, του κ. Τρικαλινού το 75 ή 80% των Σχολών ότι τους καλούν χωρίς εξετάσεις κλπ., νομίζω ότι είναι το σημαντικό αυτό, να φύγουμε με το εθνικό απολυτήριο, να αποδεσμεύσουμε το Λύκειο. Στην ουσία δεν είναι αποδεσμευμένο, διότι βλέπω στα γραφόμενά μας ότι συνεχίζεται η σχέση. Ασφαλέστατα συνεχίζεται η σχέση. Είναι δυνατό; Αλλά να πάμε στην πρόταση του Λαϊκού Ορθόδοξου Συναγερμού, δηλαδή εγγραφή στο πρώτο έτος της Σχολής που επιθυμεί ο υποψήφιος, ο φοιτητής και η κάθε Σχολή να κάνει τη διαλογή «σε κρατάμε ή δεν κάνεις» στο τέλος του έτους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό έχει σχέση με την πρόσβαση, θα το συζητήσουμε μετά.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Με την πρόσβαση. Μα είναι όλα συνδεδεμένα όπως ξέρουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Δερμιτζάκης έχει το λόγο.

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Εγώ θα ήθελα να προσθέσω το εξής: κατ' αρχάς με όσα είπε ο κ. Παϊζης συμφωνώ, σε ένα δεν συμφωνώ, ότι ο πολιτισμός δεν είναι μόνο, υπάρχει ο πολιτισμός των Μαθηματικών, υπάρχει ο πολιτισμός της Φυσικής, παντού υπάρχει πολιτισμός και στις Θετικές Επιστήμες, όχι μόνο στις Τέχνες. Αυτή τη στιγμή στα Πανεπιστήμια βλέπουμε ότι όπως προχωρεί η επιστήμη, υπάρχει μια διαθεματικότητα στη γνώση και υπαρχούσης αυτής της διαθεματικότητας, έρχονται τώρα τα Πανεπιστήμια, πολλά Τμήματα, θα σας πω ένα παράδειγμα από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, που το Τμήμα Πληροφορικής πέρα των 52 μαθημάτων για να πάρεις πτυχίο, έχει βάλει υποχρεωτικά κατ' επιλογή και χωρίς βαθμολογία, να μπαίνει στο πτυχίο, μαθήματα παραδείγματος χάριν Θεατρικής Παιδείας, Λογοτεχνίας, Ιστορίας, Φιλοσοφίας και τα οποία παρακολουθούν οι φοιτητές για να πάρουν το πτυχίο και μάλιστα τα παρακολουθούν με πολύ θέρμη. Προσπαθούν να υποκαταστήσουν την έλλειψη η οποία υπάρχει στο Λύκειο. Γιατί; Κατ' αρχάς από την πρώτη μέρα που ήρθαμε εδώ, είπαμε ότι ένας

σκοπός είναι να αποδεσμεύσουμε το Λύκειο από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αν δεν αποδεσμευτεί, δεν σταματάει αυτό το πράγμα.

Το δεύτερο που θέλουμε είναι πού αποσκοπούμε: να βγάλουμε πανεπιστημιακούς πτυχιούχους; Αποσκοπούμε να βγάλουμε ένα ολοκληρωμένο πολίτη, ένα ολοκληρωμένο αυριανό πολίτη. Ο ολοκληρωμένος αυριανός πολίτης αν ξέρει Θρησκευτικά, θα είναι ολοκληρωμένος. Αν δεν ξέρει, δεν θα είναι. Αν ξέρει Ιστορία θα είναι ολοκληρωμένος. Αν ξέρει Γλώσσα, θα είναι ολοκληρωμένος. Αν ξέρει να κάνει πέντε γυμναστικές ασκήσεις στη Γυμναστική. Κάνουμε Γυμναστική γιατί είναι χρήσιμη, δεν την κάνουμε για να κάνουμε πρωταθλητισμό. Το ίδιο πάμε να κάνουμε τώρα. Να πούμε ότι θα δώσω έμφαση στα Μαθηματικά, γιατί θα πάω στις Μαθηματικές Επιστήμες, ή να δώσω έμφαση στη Φυσική γιατί θα πάω στις Θετικές Επιστήμες. Όχι. Στο Πανεπιστήμιο τον βλέπεις το φοιτητή, γιατί υπάρχουν φοιτητές – μαθητές οι οποίοι έκαναν αυτό που είπε προηγουμένως ο κ. Γιαλούρης. Παραδείγματος χάριν εγώ πάω στις Θετικές Επιστήμες, άρα μόνο Μαθηματικά, αλλά υπάρχουν και ορισμένοι, ένα ποσοστό, μπορεί να μην είναι μεγάλο, οι οποίοι παρακολούθησαν και τα υπόλοιπα μαθήματα. Και τον βλέπεις ότι όταν είναι ολοκληρωμένος στις γνώσεις από το Λύκειο, έρχεται μετά και διαπρέπει στο Πανεπιστήμιο. Και διαπρέπει στο Πανεπιστήμιο όχι γιατί παρακολούθησε μόνο τα μαθήματα της κατεύθυνσης, γιατί είναι ολοκληρωμένος σαν ένας ολοκληρωμένος μορφωμένος άνθρωπος. Πράγμα, το οποίο δεν υπάρχει.

Τέλος για την είσοδο στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι ένα άλλο θέμα, όπου μπαίνει η ψυχολογική διάσταση, ο πατέρας και η μάνα λένε «ο γιος μου είναι ο καλύτερος στην τάξη», ή «η κόρη μου είναι η καλύτερη στην τάξη άρα θα πάει Ιατρική γιατί βγάζει λεφτά», όπως ήταν τη δεκαετία του '50 και του '60 να πάει Μηχανικός στο Πολυτεχνείο. Η γνωσιακή διάσταση και η γνωσιακή έφεση επίσης έχει σχέση στην είσοδο στην Τριτοβάθμια και το μορφωτικό επίπεδο. Αυτό θα το εξετάσουμε μετά.

Πριν να πάμε όμως σε αυτό θα ήθελα να πω και δυο άλλα πράγματα. Το PISA που είπαμε προηγουμένως, προσπαθεί να αναγνωρίσει τι ικανότητες έχουμε δώσει για να ανταποκριθεί ο μαθητής των 15 ετών στην καθημερινή ζωή. Η δια βίου εκπαίδευση, η οποία θα ακολουθήσει και θα επεκταθεί και θα διευρυνθεί, προσπαθούμε να κάνουμε μια επιμόρφωση στο πτυχίο, το οποίο πτυχίο διεθνώς πλέον δεν είναι συνυφασμένο με την αγορά εργασίας. Μπορεί να έχεις τελειώσει Φιλοσοφία και να πας και να πουλάς αυτοκίνητα, να είσαι σε έκθεση αυτοκινήτων. Παράδειγμα; Το ΜΙΘΕ. Το Τμήμα που έχουμε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στην έκθεση αγοράς που έγινε, η μεγαλύτερη απορροφητικότητα των πτυχιούχων είναι στις εκθέσεις αυτοκινήτων, είναι από τις βιομηχανίες αυτοκινήτων. Για ποιο λόγο; Θα το εξετάσει κάποιος. Δεν ξέρω. Η επαγγελματική σταδιοδρομία που ακολουθεί από τη στιγμή, που δεν είναι συνυφασμένη με το πτυχίο και που συμβαίνει στην Αμερική, μια φορά είχε έρθει ο Δουκάκης, ο υποψήφιος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών στο Πανεπιστήμιο και μας μίλησε στο Πανεπιστήμιο. Ότι ο Αμερικανός μέχρι να σταδιοδρομήσει σε μια δουλειά, αλλάζει, κατ' αρχάς δεν πάει ποτέ στο πτυχίο, ένα πολύ μικρό ποσοστό, αλλάζει τρεις άλλες εργασίες. Η νοοτροπία της δια βίου εκπαίδευσης που μας βάζει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ακριβώς αυτή: δια βίου εκπαιδεύσαι και βεβαίως θα είσαι αν ακολουθείς το πτυχίο. Όμως είναι τέτοια η διαθεματικότητα που υπάρχει στις επιστήμες αυτή τη στιγμή, που δεν είναι δυνατό να

περιοριστείς μόνο στον κλάδο τον οποίο έχεις σπουδάσει. Εάν το κάνουμε αυτό, αμέσως – αμέσως φεύγει αυτή η παθογένεια του Λυκείου, του να σκέφτεται κάποιος πώς θα μπει στο Πανεπιστήμιο, ή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, γιατί αυτό σημαίνει και αργότερα να γίνουν και διορθωτικές κινήσεις, ούτως ώστε μπαίνω εγώ, επειδή ψυχολογικά γνωσιακά κλπ., με επέλεξε το Πανεπιστήμιο και μπαίνω παραδείγματος χάριν στην Ιατρική. Βλέπω ότι δεν μπορώ να τα βγάλω πέρα και αυτό συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις. Αρρωσταίνουν παιδιά και αρρωσταίνουν ανεπανόρθωτα, γιατί τα έστειλαν στην Ιατρική ενώ δεν είχαν κλίση. Θέλω να αλλάξω. Θα μπορώ να αλλάξω με αυτά τα στοιχεία που έχω πάρει από το Λύκειο και να πάω σε ένα άλλο Τμήμα σε μια άλλη Σχολή, σε μια άλλη επιστήμη. Ή παίρνω ένα πτυχίο και βλέπω ότι δεν αποδίδω εκεί και μπορεί να θέλω να αλλάξω. Θα επιμορφωθώ για να πάω σε ένα άλλο επάγγελμα, δεν θα γίνω βάρος στο κράτος. Ή, δεν θέλω να πάω σε Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και θέλω με το απολυτήριο του Λυκείου να σταδιοδρομήσω στην οικογενειακή επιχείρηση, ή να σταδιοδρομήσω στην επαρχία σε κάποια δουλειά. Θα είμαι ένας ολοκληρωμένος πολίτης, ο οποίος αντιπροσωπεύω ένα Έλληνα πολίτη ο οποίος ξέρει και την Ιστορία του, ξέρει και λίγη Γεωγραφία, ξέρει και τη Θρησκεία, ξέρει και τη Λαογραφία, ξέρει και τη Γλώσσα να μιλάει. Διότι γίνεται το εξής: άμα πάρουμε τώρα και δεν κάνει τα Ελληνικά παραδείγματος χάριν και τον κάνουμε υπερβολικό στα Μαθηματικά και στη Φυσική και δεν ξέρει να γράφει μια έκθεση ή δεν ξέρει να εκφράζει τη σκέψη του, είναι το ίδιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι η έμφαση που δίνετε στην έννοια του ολοκληρωμένου είναι αυτό που συζητάμε με άλλα λόγια για το άλλο μοντέλο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Συμφωνώ απολύτως με τον κύριο. Είναι ακριβώς αυτό που έχουμε ανάγκη για να γίνουμε ολοκληρωμένοι άνθρωποι και να ανεβάσουμε λίγο το επίπεδό μας οι Έλληνες και την παιδεία μας, και τη γνώση μας πάνω στη Γλώσσα μας κλπ. Έχω συγκεκριμένο παράδειγμα των παιδιών μου και του μεγάλου μου γιου, ο οποίος, γιατί μπορούσα να τον βοηθήσω, πήρε μια πολύ σωστή γραμμή στην έννοια της Γλώσσας, στη χρήση της Γλώσσας, στην ορθογραφία του, στη σύνταξή του, αλλά είναι λακωνικότατος. Ήθελε Πληροφορική. Δεν μπόρεσε να περάσει στην Πληροφορική γιατί έμεινε στο 18 η Πληροφορική, πήρε 16,5. Είχε πρώτη την Πληροφορική και μετά τη Φυσική. Τον πήραν τα Γιάννενα με Φυσική 16,5 που πήρε το 2000. Ξανάδωσε την επόμενη χρονιά, δεν ήθελε. Γράφτηκε και ξανάδωσε. Πήρε 17,5 δεν μπόρεσε να πάει ούτε Αθήνα Πληροφορική πάλι και πέρασε στη δεύτερή του Σχολή επιλογή, στην Αθήνα Φυσικό. Αυτός όμως ο άνθρωπος, αυτός ο νέος, θαυμάσια χειρίζεται τον ελληνικό λόγο, σωστότατα τη στιγμή που κάποιος άλλοι δεν μπορούν να έχουν 19,5 και 20 Φυσική και Μαθηματικά που έγραψε και τις δυο χρονιές. Θέλω να πω ότι πρέπει να τα δούμε αυτά τα πράγματα. Άλλες επίσης συμμαθήτριά μου θυμάμαι ότι ήταν του πρακτικού. Έδωσαν για Μαθηματικά δεν μπόρεσαν να περάσουν Μαθηματικά. Δίνουν Κλασικό, πέρασαν Κλασικό. Δηλαδή η γενικότερη ολοκληρωμένη κατάρτιση των νέων, με το Γενικό Λύκειο τη στιγμή που έχουμε και τόσα ειδικευμένα Λύκεια παράλληλα, νομίζω ότι είναι πλήρης, δίνει δηλαδή κατάρτιση πληρέστατη για να πάνε μετά να εγγραφούν στις

Σχολές και εκεί να γίνει ο χωρισμός «εδώ κάνετε, αλλιώς πηγαίνετε σε άλλη Σχολή». Να διορθώσουμε την κατάστασή μας σαν Έλληνες. Αλλά θέλει χρήμα και αποφασιστικότητα. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγαπητοί , όπως βλέπετε, έχουμε δυο διαφορετικές προσεγγίσεις, οι οποίες στην πραγματικότητα δεν διαφέρουν φοβερά, αλλά είναι προσεγγίσεις διαφορετικές. Γιατί και στο σύστημα που δεν ξεκινάει με κατευθύνσεις και παιδεία και ομαδοποιήσεις, έμμεσα κάπου υπάρχει μια σύγκλιση σε επιλογές. Όμως , έχει το στοιχείο της επιλογής, της ελευθερίας, της διαμόρφωσης της ομάδας μαθημάτων από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο. Δίνει κάποιες δυνατότητες που δεν τις δίνει το άλλο σύστημα.

Εγώ νομίζω αγαπητοί συνάδελφοι ότι τελικά θα πρέπει να πάμε περιγράφοντας τις δυο αυτές δυνατότητες. Νομίζω ότι μια μεγαλύτερη σύγκλιση υπάρχει προς κάτι που θέλουμε να είναι πιο τολμηρό, πιο καινούργιο, πιο ελεύθερο και να συμβαδίζει περίπου με το τι γίνεται και στα άλλα εκπαιδευτικά συστήματα των άλλων χωρών. Όμως, μπορούμε, διότι δεν θα είμαστε εμείς αυτοί οι οποίοι θα πάρουν και τις τελικές αποφάσεις, να περιγράψουμε κι ένα σύστημα ως δεύτερη δυνατότητα, γιατί το είπαμε αυτό εδώ, που θα είναι προς μια κατεύθυνση που κ. Πρόεδρε του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου θα έχει παιδεία γνωστικά, αν κατάλαβα καλά, ή κύκλους. Εκεί αρχίζει το θέμα πόσα, ποια, με ποια μαθήματα. Αρχίζει ένα θέμα εξειδίκευσης πια, δηλαδή πόσα είναι αυτά τα πεδία, ή οι κύκλοι, τι περιλαμβάνουν, πότε αρχίζει η εξειδίκευση σε ποια τάξη, στη Β, στην Α, στη Γ και στις τρεις;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Η Α τάξη έχει μαθήματα επιλογής, αλλά είναι γενικά μαθήματα. Η Β τάξη έχει ένα μεγάλο πρόγραμμα γενικής παιδείας και έχει και δυο κύκλους με μικρό αριθμό ωρών κλασικό – πρακτικό ας το πούμε σε γενικές γραμμές και στη Γ Λυκείου, εάν θέλουμε αυτοί οι κύκλοι επειδή δεν ανταποκρίνονται στην αντιστοιχία με τις Σχολές γενικότερα, θα μπορούσαν να γίνουν τρεις, υπό την έννοια ότι θα ήταν ένας για τις Θετικές, ένας για Κλασικά Νομική κλπ. και ένας για τις Οικονομικές Σχολές Εμπορικές κλπ.

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Συγνώμη, για 35 ώρες;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι δεν μιλάμε για ώρες.

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Γιατί θυμάμαι στο κείμενο είχε και μια αναλογία, λέει για ώρες.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, οι ώρες είναι κάτι το οποίο θα συζητήσουμε εδώ, το πόσο μπορεί να είναι το πρόγραμμα, πόσο θα διατεθεί στους κύκλους κλπ. Αν μου επιτρέπετε όμως δυο τρία πράγματα με βάση και όσα άκουσα. Το θέμα δεν είναι αν γίνει αποδεκτή η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, το θέμα είναι αν είναι εφικτό αυτό το οποίο θα προτείνουμε.

Το πρώτο που έχω να πω είναι ότι αυτό που περιέγραψε ο κ. Παΐζης είναι ένα ιδανικό σύστημα και εκεί πρέπει να κατατείνουμε. Μόνο που θέλει χρόνο. Το είχε πει και ο ίδιος ότι στην επόμενη 15ετία-20ετία μπορούμε να πιστεύουμε, αν έχουμε αλλάξει όλες τις παραμέτρους, θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε στο σωστό σύστημα το οποίο περιέγραψε και με το οποίο είμαι

απόλυτα σύμφωνος. Δεν ξέρω βέβαια αν στην Κύπρο τα αποτελέσματα είναι καλύτερα, διότι τουλάχιστον σε επίπεδο γνώσεων, όταν έρθουν στα ελληνικά Πανεπιστήμια υστερούν κατά πολύ, δηλαδή μην θέλουμε να εξιδανικεύσουμε και εκεί το σύστημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, και αυτό πάνε να αλλάξουν τώρα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Επομένως συμφωνώ με τον κ. Παϊζη, αλλά σε μια μακροπρόθεσμη βάση, αφού αλλάξουμε όλα τα ποιοτικά στοιχεία και μάθουμε και τον εκπαιδευτικό και το μαθητή να δουλεύει τελείως διαφορετικά, άρα και διαφορετικές εξετάσεις και διαφορετικός τρόπος εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ας μείνουμε τώρα στην παθογένεια. Τρία πράγματα απηχεί αυτή η παθογένεια: το ένα είναι τα φροντιστήρια. Όσο υπάρχει κλειστός αριθμός εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση το φροντιστήριο αποκλείεται να πολεμηθεί. Όλες οι μεταρρυθμίσεις αυτό έλεγαν ότι «πάμε να αντιμετωπίσουμε την παραπαιδεία» και την αύξαναν. Μολονότι δεν υπεισέρχομαι σε θέματα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, το θέμα δηλαδή ότι επιλέγει ο μαθητής τη Σχολή που επιθυμεί, λέω την πρώτη χρονιά θα επιλέξουν, είναι 90.000 οι υποψήφιοι και όσοι είναι παλαιότεροι, άλλες περίπου 80.000 που δεν μπορείς να τους στερήσεις το δικαίωμα αν θέλουν κι αυτοί να εγγραφούν με απολυτήριο στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, να συμμετέχουν στη διαδικασία, εκ των οποίων το 30% θα ζητήσει να πάει στην Ιατρική Αθηνών και το 40% στα Παιδαγωγικά Τμήματα κυρίως των Αθηνών και άντε να το διαχειριστείς, απλώς μια αναφορά κάνω. Φεύγω από αυτό. Άρα φροντιστήριο θα υπάρχει όσο ο αριθμός είναι κλειστός. Άρα με οποιοδήποτε σύστημα δεν το αντιμετωπίζουμε, παρά μόνο μελλοντικά, εάν ισχύουν αυτά που είπε ο κ. Παϊζης.

Πάμε τώρα στα άλλα δυο θέματα της παθογένειας. Το ένα είναι η γνώση. Εδώ μιλάμε για περιορισμό της γνώσης. Τα Πανεπιστήμια διαμαρτύρονται ότι οι φοιτητές μας δεν έχουν τη γνώση, έτσι άκουσα τουλάχιστον από τον κ. Τρικαλινό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η διαμαρτυρία είναι ότι δίνουμε περισσότερα από όσα χρειάζονται.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Με συγχωρείτε δεν είπα αυτό εγώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ωραία τότε με συγχωρείτε. Πάντως γενικώς αυτό που ακούγεται είναι ότι οι φοιτητές μας έρχονται και είναι άσχετοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρουν ελληνικά λέμε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δεν ξέρουν να μαθαίνουν. Αυτό αντιμετωπίζεται με όλα αυτά που είπαμε προηγουμένως να τους μάθουμε να μαθαίνουν.

ΜΕΛΟΣ: (Μιλάει χωρίς μικρόφωνο) Υπάρχει όμως και το παράπονο, πάρα πολλοί πανεπιστημιακοί λένε ότι έρχονται οι φοιτητές και δεν ξέρουν Χημεία, διότι έχουν μπει χωρίς να έχουν εξεταστεί στη Χημεία. Άρα δεν είναι μόνο τα

Φιλολογικά, θέλω να πω ότι υπάρχουν και τέτοιου είδους παράπονα από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εν πάση περιπτώσει, επομένως είναι θέμα του τι γνώση παρέχουμε και πώς την παρέχουμε. Εκεί είναι ποιοτικό στοιχείο, είναι θέμα καθαρά του τι θα αποφασίσουμε και τι στο τέλος θα γίνει από αυτά που θα αποφασίσουμε.

Πάμε στο τρίτο. Ακύρωση των μαθημάτων της γενικής παιδείας, το οποίο είναι και το σημαντικότερο. Αυτά δεν είναι τα τρία; Δεν ξέρω αν υπάρχει άλλο. Αυτά είναι η παθογένεια του Λυκείου: τα φροντιστήρια, η ακύρωση της γενικής παιδείας και το θέμα της γνώσης, εάν αυτή είναι επαρκής, ή είναι αυτή που χρειάζεται για να περάσουν τα παιδιά στο Πανεπιστήμιο. Άρα τα φροντιστήρια δεν τα αντιμετωπίζουμε με οποιοδήποτε σύστημα, παρά μόνο αν αλλάξουμε και πάμε σε άλλο σύστημα μελλοντικά, σε 15 χρόνια, το θέμα της γνώσης μπορούμε να το δούμε και μένουμε τώρα στην ακύρωση της γενικής παιδείας. Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε να μην ακυρώνεται η γενική παιδεία και πιστεύω ότι εάν συνυπολογίζεται, αντικειμενικά δεν θα απομειώνεται, τόσο τουλάχιστον όσο απομειώνεται σήμερα.

Πάμε τώρα στα θέματα των επιλογών. Και το σύστημα που περιέγραψε ο κ. Τρικαλινός έχει επιλογές και μάλιστα ίσως και ευρύτερες από αυτές που έλεγε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, εννοώ σε επίπεδο ποσοστών. Από εκεί και πέρα οι πολλές επιλογές ακυρώνουν τη διαδικασία της λειτουργίας των σχολείων στην πράξη. Δηλαδή πρέπει να πούμε για ποιες επιλογές μιλάμε. Φανταστείτε λοιπόν ένα μικρό σχολείο, της τάξεως των 30 μαθητών κατά τάξη, στην επαρχία και έχουμε και σχολεία που έχουν 10 και 15 μαθητές κατά τάξη, ποιες επιλογές μπορείς να κάνεις και πόσους εκπαιδευτικούς μπορείς να χρησιμοποιήσεις. Δηλαδή ένα σχολείο το οποίο θα θέλει αίθουσες, εκπαιδευτικούς θα χρειαστεί πολύ περισσότερους, διότι ταυτόχρονα οι μαθητές θα διδάσκονται. Την ίδια ώρα δηλαδή που ένας κάνει Πολιτισμό, ο άλλος θα κάνει Αρχαία επιλογής, ο άλλος θα κάνει Μαθηματικά επιλογής και άλλος Φυσική. Δεν υπάρχει άλλο σύστημα. Οι κατευθύνσεις εκεί είναι τρεις. Εάν λοιπόν πεις ότι «θα κάνω έξι κατευθύνσεις», δεν μπορείς να τις εφαρμόσεις. Γι' αυτό και τα 18 μαθήματα έγιναν 2, γιατί και να ήθελαν να τις εφαρμόσουν δεν θα μπορούσαν. Αν ήταν 18 διαφορετικοί μαθητές και επέλεγε ο καθένας διαφορετική επιλογή, δεν θα μπορούσες να κάνεις κατεύθυνση. Άρα πρέπει να είναι ένα σύστημα το οποίο να μπορεί και να περπατάει όσον αφορά την πρακτική του εφαρμογή.

Τι επαναλαμβάνουμε και λέμε εμείς ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο; Φυσικά θα υπάρχει πολύ γενική παιδεία σε πολύ μεγάλα ποσοστά. Τα επαναλαμβάνω: η Α τάξη θα είναι τάξη γενικής παιδείας και μάλιστα με κάποιες επιλογές, που πάλι θα είναι επιλογές γενικής παιδείας, δεν θα είναι δηλαδή Αρχαία, Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία αυτές οι επιλογές. Διότι αν είναι κάτι τέτοιο, πάλι τελειώσαμε. Εξακολουθούμε την ίδια διαδικασία. Λέμε ότι από τη Β Λυκείου και μετά θα έχεις ένα πολύ αυξημένο αριθμό ωρών γενικής παιδείας και θα έχεις και κάποια μαθήματα που θα τα παρακολουθούν οι μαθητές σε δυο, το πολύ, κύκλους, οι οποίοι μπορούν κατ' αντιστοιχία να γίνουν τρεις στη Γ Λυκείου.

Ποια προβλήματα αντιμετωπίζονται;; Εάν η γενική παιδεία συνυπολογίζεται, δεν ακυρώνεται η γενική παιδεία, στο μέτρο που αυτή

συνυπολογίζεται αντικειμενικά. Δεύτερον, το παιδί ήδη από την Α Λυκείου, βεβαίως θα ακολουθεί αυτό που θέλει, εμείς και να θέλουμε να του αλλάξουμε μυαλά δεν θα αλλάξει, γιατί αυτό το κακό που έγινε τις τελευταίες δεκαετίες, το Λύκειο να μετατραπεί σε προπαρασκευαστικό, στην ουσία, σχολείο για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, δεν θα αλλάξει, παρά μόνο αν αλλάξουν τα ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης μακροπρόθεσμα. Προς το παρόν οι γονείς έχουν απαίτηση το γενικό Λύκειο να τους οδηγεί και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αν πούμε ότι σε αυτό το στάδιο εμείς δεν το λαμβάνουμε αυτό υπόψη, εθελουφλούμε και θα γίνουν αυτά που είπα προηγουμένως για να μην τα επαναλαμβάνω. Άρα εάν οι επιλογές αυτές οι οποίες ακούγονται, είναι επιλογές βασικών μαθημάτων, τότε συνταυτίζονται οι προτάσεις. Αυτό έχω να πω κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γκλαβάς προσπαθεί να μας φέρει σε θεογνωσία. Να μας πει «τώρα τι λέτε;». Έχει όμως μια αδυναμία η πρότασή του, ότι στην πραγματικότητα μας λέει «κοιτάξτε, όπως είναι τα πράγματα σε αυτό τον τόπο, δεν αλλάζει τίποτε. Πέστε λοιπόν τα θεωρητικά σας, αλλά ας κάνουμε αυτά που μπορούν να λειτουργήσουν», δηλαδή ξαναρχόμαστε στο ίδιο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι ακριβώς κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Περίπου.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, άλλωστε δεν θα ανακαλύψουμε εμείς τώρα την πυρίτιδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέτε στην Α Λυκείου να έχει γενικά μαθήματα, στη Β εισάγετε κύκλους, στη Γ κυριαρχούν οι κύκλοι. Λέτε να ενισχύσουμε τα μαθήματα γενικής παιδείας, να τα ενισχύσουμε με την έννοια και βαθμολογικά, εάν δεν τα ενισχύσουμε με την επίδοση δεν υπάρχουν και γι' αυτό το λέτε. Αλλά θέλει κάτι. Η εικόνα δεν αλλάζει, η εικόνα είναι ίδια. Και έχετε το πλεονέκτημα ενός νεοελληνικού ρεαλισμού, αυτό είναι το επιχείρημά σας. Και εμείς είμαστε οι ρομαντικοί της περίπτωσης.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι , αλλά προτείνουμε σε Υπουργούς να εφαρμόσουν μέτρα ρεαλιστικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δίνω όμως σε θετικό επιστήμονα το λόγο, τον κ. Πανάρετο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Απλώς θέλω να πω ότι πολλοί από τους προβληματισμούς που διατυπώθηκαν και από τον κ. Γκλαβά και από τον κ. Γιαλούρη, έχουν απαντηθεί πλήρως στο διάλογο που κάναμε το '95-'96 για το εθνικό απολυτήριο. Όλα αυτά έχουν απαντηθεί.

Επειδή έκανα την αναφορά προηγουμένως, με αφορμή την τοποθέτηση του κ. Τρικαλινού, νομίζω ότι έχει ενδιαφέρον το ότι συγκλίνουν πια οι απόψεις προς μια τέτοια κατεύθυνση και θα μπορούσε κανείς να πει τουλάχιστον εγώ, όντας και από τους ανθρώπους που είχαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του εθνικού απολυτηρίου, να πω «έχετε και μια δικαίωση». Δεν το λέω όμως αυτό.

Δεν το λέω για τον εξής απλό λόγο: πιστεύω ότι το εθνικό απολυτήριο είναι σαφώς καλύτερο από οτιδήποτε άλλο συμβαίνει αυτή τη στιγμή, από ό,τι άλλο προτείνεται. Ένα πράγμα θα σας πω. Εγώ ως εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ υποστηρίζω αυτή την άποψη που είναι και θέση του ΠΑΣΟΚ. Ως Πανάρετος όμως θα σας πω το εξής για να προβληματιστούμε: υπάρχει ένα ερώτημα. Όταν ερχόμαστε ως χώρα μετά από 15 χρόνια και υιοθετούμε ένα σύστημα που ποτέ δεν εφαρμόστηκε, γιατί το θεωρούμε καλύτερο από οτιδήποτε άλλο εφαρμόστηκε από τότε μέχρι σήμερα, πρέπει να υπάρχει κάποιο πρόβλημα και αυτό το πρόβλημα έχει σημασία να το εξετάσουμε, όχι μέσα εδώ στο Εθνικό Συμβούλιο, να το εξετάσουμε γιατί συμβαίνει.

Εγώ θα μπορούσα να δώσω ορισμένες ερμηνείες γιατί συμβαίνει, αλλά νομίζω ότι δεν είναι της παρούσης. Ο προβληματισμός όμως είναι χρήσιμος και για να είμαι και δίκαιος, πρέπει να σας πω ότι όταν ανακοινώσαμε το εθνικό απολυτήριο, είχαμε μια επίσκεψη από το Μανώλη Δρεττάκη, ο οποίος μου είπε ότι σε κάποιο άρθρο του κάποιο χρόνο προηγουμένως, είχε αναφερθεί σε μια παρόμοια πρόταση. Και το λέω, για να δικαιώσω και ανθρώπους που είχαν δουλέψει πάνω σε αυτό το σύστημα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εθνικό απολυτήριο στο ΠΑΣΟΚ εννοείτε αυτό που περιγράψαμε; Αυτό ονομάζετε. Το λέτε εθνικό απολυτήριο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Εθνικό απολυτήριο με την έννοια ότι, όπως είπε προηγουμένως ο κ. Τρικαλινός και εκεί απαντάται και το ερώτημα του εάν λαμβάνονται υπόψη τα άλλα μαθήματα ή όχι που γίνονται στο Λύκειο, όλα λαμβάνονται υπόψη. Το ότι δίνεις στο Τμήμα τη δυνατότητα να έχει ορισμένους συντελεστές βαρύτητας και κ. Τρικαλινέ εγώ πάω παραπέρα και πηγαίναμε από τότε παραπέρα, να μπορεί το Τμήμα Φυσικής της Αθήνας να έχει άλλους συντελεστές από το Τμήμα Φυσικής της Πάτρας, δεν είναι υποχρεωτικό δηλαδή να έχει τους ίδιους.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Δεν είναι στους συντελεστές, είναι στα μαθήματα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ακόμη και μαθήματα ενδεχομένως, τέλος πάντων. Η λογική του να έχεις μια βεβαίωση, μια πιστοποίηση ότι τελείωσες κάτι. Εμείς μάλιστα είχαμε πάει ακόμη παραπέρα τότε και λέγαμε ότι το εθνικό απολυτήριο να χρησιμοποιείται και για όλες τις προσλήψεις, σπουδής, σε Τράπεζες, σε Οργανισμούς, ώστε να ξεφύγει κανείς από τις οποιεσδήποτε άλλες παρενέργειες. Είναι δυνατό να έχουμε σήμερα φροντιστήρια για το ΑΣΕΠ; Να έχουμε φροντιστήρια για το Πανεπιστήμιο; Έχουμε ξεφύγει τελείως. Και βέβαια γι' αυτό είπα και για τα φροντιστήρια, γιατί το '95 όταν συζητάγαμε, μου είπε κάποιος, δεν θέλω να πω το όνομά του, «με τα φροντιστήρια τι κάνουμε;» και η απάντησή μου ήταν «τα φροντιστήρια δεν μπορούμε να τα αντιμετωπίσουμε». Αυτό που είπατε να μην το επαναλαμβάνω. Είναι λάθος δηλαδή να βάζει ένα εκπαιδευτικό σύστημα, ή μια εκπαιδευτική πολιτική, ανέφικτους στόχους, μόνο και μόνο για να χαϊδέψει αυτιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Με την έννοια όχι την προσωπική, θα ήθελα το εξής: πρώτον για το θέμα των επιλογών, δεν μπορούν πάντα να στηθούν, γιατί είναι και μεγάλος ο αριθμός που τίθεται. Λέμε 15 τουλάχιστον μαθητές. Αν κατεβεί αυτός ο αριθμός, πιθανό έτσι είναι στο νόμο από το Ενιαίο Λύκειο που τώρα έχει γίνει Γενικό. Όμως νομίζω ότι το μεγάλο πρόβλημα και γι' αυτό είμαστε εδώ, είναι η αυτοτέλεια η μορφωτική του Λυκείου. Σε αυτό το Λύκειο σήμερα που λέμε ότι οι μαθητές ασχολούνται μόνο με τα μαθήματα που τους βοηθούν για να μπουν στο Πανεπιστήμιο, όταν βρουν σχολεία τα οποία μέσα σε αυτό το σύστημα, που είναι στενόκαρδο, εμπνευστούν και γίνουν ελκυστικά και τα μαθήματα που δεν εξετάζονται πανελλαδικά, παραδείγματος χάριν η Λογοτεχνία, παραδείγματος χάριν η Ιστορία γενικής παιδείας, όταν μπει κανείς και στο εργαστήριο της Πληροφορικής, ή στη Βιβλιοθήκη, τότε τα παιδιά αυτά ακόμη και στη Γ Λυκείου, σε αυτό το σύστημα, ενδιαφέρονται πάρα πολύ. Το λέω ως δασκάλα της πράξης, που δεν παίρνω κατευθύνσεις μετά το 2000 από θέση πλέον, γιατί δεν θέλω να επικοινωνώ με τους 10 – 12 μαθητές που θα γίνουν φιλόλογοι, αλλά παίρνω Γλώσσα και Λογοτεχνία στην Α, στη Β και στη Γ Λυκείου. Ενδιαφέρονται οι μαθητές όταν τους εμπνεύσεις, όταν δουν ότι το σχολείο νοιάζεται γι' αυτούς. Άρα μπορούμε να πάμε σε ένα σχολείο, μόνο που θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος που προσεγγίζουμε. Γιατί εδώ πάλι ερχόμαστε στο γνωστικό αντικείμενο. Πρέπει να φύγουμε πλέον από αυτή την προσέγγιση του στενού γνωστικού αντικειμένου και θα συμφωνήσω απόλυτα με τον κ. Δερμιτζάκη.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μπορείτε να μας πείτε πώς;

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Νομίζω ότι γι' αυτό το πώς είμαστε εδώ. Γι' αυτό εγώ έθεσα πριν το θέμα της πρόσβασης. Εάν ξεκαθαρίσουμε τι γίνεται με το Πανεπιστήμιο, τότε θα μπορέσουμε να γυρίσουμε στο Λύκειο και να ασχοληθούμε. Αλλιώς αυτός ο τύπος σχολείου έχει κλείσει κ. Γκλαβά και το ξέρετε, εσείς έχετε μεγαλύτερη εμπειρία από εμένα. Πρέπει να πάμε στον ολοκληρωμένο άνθρωπο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Να πάμε. Εγώ δεν άκουσα πρόταση για το πώς θα πάμε και αυτό είναι το πολύ σημαντικό. Πέστε μου ένα, δυο, τρία πράγματα.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Εγώ έχω μια πρόταση την έχω σκεφτεί.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ωραία. Μπορείτε να μου πείτε δυο τρία πράγματα; Με συγχωρείτε κ. Πρόεδρε, αλλά φτάνουμε σε αποφάσεις και πρέπει να είμαστε απολύτως σαφείς σε αυτά που λέμε. Ένα, δυο, τρία, τέσσερα πράγματα, πώς θα το φτιάξουμε αυτό το σχολείο;

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Προσωπικά θα έβλεπα τα τέσσερα μαθήματα, για τα οποία μίλησε και ο κ. Τρικαλινός, που είναι όμως και στις ευρωπαϊκές κοινότητες που συζητήσαμε: Γλώσσα, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες, Ιστορία και μια ξένη γλώσσα, που πρέπει να πιστοποιείται κανείς μέσα από το σχολείο. Αυτά θα πρέπει να είναι τα υποχρεωτικά μαθήματα. Από εκεί και πέρα οι μαθητές να επιλέγουν μαθήματα, όχι επιλογής γενικώς, τα υπόλοιπα.

Βέβαια κ. Γκλαβά εγώ δεν είμαι συνδικαλίστρια, ξέρω ότι θα υπάρξει πρόβλημα. Διότι υπάρχουν τόσοι συνάδελφοι ΠΕ1, ΠΕ2, ΠΕ15, ΠΕ17, οι οποίοι έχουν ώρες και θα υπάρξει ζήτημα εκεί όταν αρχίσουν να μην υπάρχουν αυτά τα βασικά μαθήματα ως υποχρεωτικά και πρέπει να γίνονται επιλογής. Αυτό το κατανοώ. Αλλά οι μαθητές πρέπει να ξαναγαπήσουν το σχολείο και όχι απλώς να διεκπεραιώνουν.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ίσως με αυτό τον τρόπο θα πρέπει να αλλάξει ο εκπαιδευτικός. Από ό,τι κατάλαβα είναι έμπνευση του εκπαιδευτικού να αγαπήσει το σχολείο. Δεν είναι θέμα μαθημάτων.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Αυτό κ. Γκλαβά το έχουμε ξανασυζητήσει, ότι η επιμόρφωση πρέπει να αρχίσει αύριο, το Σεπτέμβριο. Πριν σχεδιαστεί εδώ. Έχει καθυστερήσει. Εγώ το ξαναλάω και ίσως έχω γίνει γραφική και σας έχω κουράσει. Πρέπει να αρχίσουμε από τώρα την αλλαγή του εκπαιδευτικού και όχι μόνο στο πώς θα διδάξει, αλλά και τη στάση του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να το ξεκαθαρίσουμε επιτέλους.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Αφού ξεκαθαρίσουμε εμείς τι στόχους θέτουμε. Αλλά δεν μπορούμε να θέτουμε ακόμη γνωστικούς στενά στόχους για το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Λυπάμαι που σας κούρασα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γκλαβάς θα σας πει ότι αυτά τα βασικά που θέλουμε, τα δίνουμε και εμείς. Το «και εμείς» η άλλη πρόταση, θα πει «τα έχουμε και στην άλλη πρόταση». Η διαφορά μας είναι ότι από εκεί και πέρα η μία προσέγγιση αφήνει ένα ευρύτερο πεδίο ελευθερίας στην επιλογή, η άλλη πρόταση σε βάζει σε κάποιες ομαδοποιήσεις. Αυτή είναι η διαφορά. Ως προς το επιχείρημα ότι στην επαρχία αυτό δεν μπορεί να ισχύσει κλπ., μα μήπως ισχύει τώρα με τις κατευθύνσεις, με το βαθμό.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Με τις κατευθύνσεις ισχύει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ισχύει, γιατί ομαδοποιούνται κλπ. Αλλά στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν όλες οι ειδικότητες να διδάξουν και τώρα αυτά τα πράγματα, αν μας φτάνουν σωστά οι πληροφορίες.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ειδικότητες; Πώς δεν υπάρχουν. Υπάρχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει. Παρακαλώ.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Από ό,τι βλέπω έχει γίνει μια ζύμωση ιδεών πάνω σε αυτό το θέμα και επειδή είναι δεδομένο ότι να μιλάμε για την αναμόρφωση του Λυκείου χωρίς να συζητήσουμε το σύστημα πρόσβασης, που είναι άμεσα συναρτημένο με όλες αυτές τις αλλαγές, θα πρότεινα στην επόμενη συνεδρίαση να συζητήσουμε τα της Τεχνικής Εκπαίδευσης και να δεσμευτούν όσοι θέλουν να προτείνουν κάτι συγκεκριμένο, να είναι ολοκληρωμένο, στη μεθεπόμενη συνεδρίαση, οπότε να το ξαναμαζέψουμε, έχοντας και τα δεδομένα της Τεχνικής Εκπαίδευσης. Αυτό θα ήθελα να προτείνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως, έχετε δίκιο, θα τα δούμε. Το θέμα της πρόσβασης, όμως, εγώ τώρα λέω προσωπική άποψη, το θεωρώ ένα πιο τεχνικό θέμα.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Όταν αναφέρω το θέμα της πρόσβασης το λέω με την εξής έννοια: είναι άμεσα συναρτημένες οι αλλαγές μέσα στο Λύκειο με το σύστημα πρόσβασης, για τον εξής απλό λόγο. Εάν υποθέσουμε ότι λαμβάνονται υπόψη, με τον οποιοδήποτε τρόπο εξέτασης, 5 μαθήματα και διδάσκονται 8 ή 9 ή οποιαδήποτε άλλα μεγαλύτερα του 5, τότε πάλι θα βρισκόμαστε στην ίδια κατάσταση που είμαστε τώρα και ενώ θα θεωρητικοποιούμε, πρακτικά δεν θα έχουμε αλλάξει τίποτε. Αν το σύστημα πρόσβασης έχει συγκεκριμένο αριθμό μαθημάτων, που θα είναι αυτά, θα είναι εκείνα, ή θα είναι κάτι άλλο, τότε μπορούμε να δούμε πώς το ένα συναρτάται με το άλλο. Γι' αυτό το λόγο το λέω. Ξέρω ότι είναι καθαρά τεχνικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παπαντωνόπουλος.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Πράγματι κι εγώ πιστεύω ότι οι κατ' οικονομία λύσεις που μοιραία θα χρειαστεί να δοθούν, καλό είναι να δοθούν στο κεφάλαιο πρόσβαση, όχι στο κεφάλαιο δομή και αναλυτικό πρόγραμμα του Λυκείου. Αυτό πρέπει να σχεδιαστεί πιο ελεύθερα και με μακρά πνοή και όραση και μακρά προοπτική. Επειδή ήταν ερεθιστική η παρέμβαση της κ. Μπίστα, θέλω να σημειώσω το εξής: όταν λέμε τέσσερα γνωστικά αντικείμενα καλό είναι να απομακρυνθούμε, γιατί έχει απομακρυνθεί και η επιστήμη από αυτό το οποίο ήταν γνωστικό αντικείμενο το 19^ο αιώνα. Σήμερα δεν υπάρχουν επιστήμες που να βλέπουν το αντικείμενό τους περιγεγραμμένο. Σήμερα και οι επιστήμες, πολύ περισσότερο οι Θετικές λεγόμενες από τις πειθαρχίες τις ανθρωπιστικές, είναι ολιστικές και εκείνο το οποίο συνήρε και συναιρεί τα αντικείμενα, τα πρώην επιστημονικά γνωστικά αντικείμενα, είναι τα τεράστια προβλήματα που έχουν να επιλύσουν. Όταν κάνεις παραδείγματος χάριν επιστήμες για το περιβάλλον, δεν έχει νόημα να είσαι χημικός, δεν έχει νόημα να είσαι βιολόγος, δεν έχει νόημα να είσαι βιοχημικός, πρέπει να είσαι αυτά και πρέπει να είσαι και θεωρητικά γόνιμος και θεωρητικά παραγωγικός. Η Μαργκούλις μια μεγάλη βιολόγος στη δεκαετία του '70 ήταν η πρώτη που είπε ότι ο καρκίνος δεν είναι αρρώστια. Ο καρκίνος είναι μια διαταραχή της ισορροπίας μέσα στην οποία κάποια κύτταρα γίνονται πιο υγιή από κάποια άλλα και αρχίζουν να τα τρώνε. Αρχίζουν να επιβάλλονται πάνω σε αυτά. Όταν λέμε λοιπόν Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία και Γλώσσα στο Λύκειο, πρέπει να απομακρυνθούμε από αυτά τα οποία ήταν μέχρι τώρα αυτά τα πράγματα. Πρέπει να πάμε σε δομές γνωστικές, σε αναλυτικά προγράμματα που θα είναι πολύ πιο συνθετικά και που θα λύσουν εν μέρει και το πρακτικό πρόβλημα των ειδικοτήτων, διότι δεν θα είναι μόνο οι Π.Ε. τάδε, αρμόδιοι για τη διδασκαλία αυτού, αλλά θα είναι και οι Π.Ε. αντιτάδε, με κάποια προσαρμογή, ή με κάποια επιμόρφωση.

Έτσι πρέπει να το δούμε εγώ πιστεύω το θέμα των αναλυτικών προγραμμάτων και βέβαια πρέπει να το συζητήσουμε κι αυτό το θέμα των αναλυτικών προγραμμάτων. Είναι εύκολο να μιλάμε για τα αναλυτικά προγράμματα όπως μιλάγαμε μέχρι τώρα, αλλά δεν πρέπει να γίνεται έτσι.

Όπως δεν μπορούμε να τα συζητήσουμε αυτά χωρίς και τις διαδικασίες αξιολόγησης, μέσα από τις οποίες θα αναδειχθεί και η πολυπλοκότητα και η συνθετότητα αυτών των πραγμάτων, ή τις διαδικασίες πιστοποίησης, που δεν πρέπει να τις αφήσουμε απ' έξω. Δηλαδή ένας μαθητής που κάνει γαλλικά στο σχολείο του, ή αγγλικά, ή άλλα τεχνικά –γιατί για εμένα αυτά είναι τεχνικά αυτά είναι εργαλεία, δεν είναι στόχοι μάθησης- αυτά τα πράγματα δεν μπορεί να βγαίνουν από το σχολείο χωρίς πιστοποίηση και να τρέχουν για πιστοποίηση σε ιδιώτες πιστοποιητές. Δεν μπορεί να επιτρέψει, δηλαδή είναι μειωτικό για το κράτος, για την ευθύνη του απέναντι στους πολίτες, να επιτρέψει να γίνονται τέτοιου είδους πράγματα.

N. ΠΑΪΖΗΣ: Άρα, συμπληρώνω τον Κώστα Παπαντωνόπουλο, από αυτό που λέει βγαίνει ότι το να μαθαίνει πώς μαθαίνει κάποιος, πρέπει να έχει κλείσει στα 15 του εκεί που το κράτος λέει «εγώ πια σε αφήνω ελεύθερο να κάνεις τις επιλογές σου». Δεν μπορεί να μπαίνει σα στόχος το Λύκειο. Το μαθαίνω να μαθαίνω, είναι Δημοτικό και Γυμνάσιο. Σωστά ο Παρασκευάς Γιαλούρης λέει «αν δεν βρούμε το σύστημα δεν θα μπορούμε» και εγώ λέω: αν δε δούμε Δημοτικό – Γυμνάσιο, το καινούργιο Λύκειο με αυτές τις δομές θα φαίνεται σαν να είναι λίγο στον αέρα, θα είναι εξωπραγματικό. Θα χρειαστεί χρόνος, αλλά ναι, εγώ συμφωνώ. Αύριο την επιμόρφωση. Εάν ζητάτε από εμάς μια απόφαση να την πάρουμε αύριο, να την πούμε στον Υπουργό Παιδείας: το Σεπτέμβρη ξεκινάει η επιμόρφωση. Σε ποια αντικείμενα; Είναι πάρα πολλά που λείπουν, γιατί δεν έχουμε πείσει ακόμη τα Πανεπιστήμια που βγάζουν τις παραγωγικές μας Σχολές, να έχουν τα απαιτούμενα μέσα μαθήματα και δεξιότητες, για να λειτουργήσει αύριο ένας εκπαιδευτικός. Αλλά αλλάζει η κοινωνία και η σχολική τάξη κάθε μέρα. Αυτά που θα αποφασίσουμε σήμερα, μετά από 10 – 15 χρόνια θα είναι εντελώς έξω από την αποτελεσματικότητά τους.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Να πω κάτι. Αν ο κ. Τρικαλινός εννοούσε με τα μαθήματα την έννοια και τη δομή που έδωσε ο Κώστας Παπαντωνόπουλος, νομίζω ότι θα συμφωνήσουμε όλοι. Δηλαδή αν την έννοια Φυσικές Επιστήμες, εννοούσε αυτό που ο Κώστας διευκρίνισε, νομίζω ότι πλέον πάμε σε μια άλλη κατεύθυνση, πολύ πιο θετική και εγώ είμαι πολύ πιο αισιόδοξος εάν αυτό εφαρμοστεί από αυτά που είπε ο κ. Γκλαβάς. Έτσι θα χτυπηθεί και το φροντιστήριο μακροπρόθεσμα, αν το δέσουμε και με την αξιολόγηση. Χάρηκα πολύ γιατί είδα το κείμενο στην «Ελευθεροτυπία» την Κυριακή και είδα ότι μπήκε μέσα και η έννοια της αξιολόγησης εντελώς διαφορετικά. Αναφέρθηκε το IB που είναι κάτι πρωτοποριακό για την Ελλάδα, άσχετα αν..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλει συζήτηση μεγάλη αυτό.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Άλλο λέω εγώ, ξέρω αν θέλει συζήτηση, όμως έχει στοιχεία που μπορείς να τα προσαρμόσεις στην ελληνική πραγματικότητα, όπως το θέμα της αξιολόγησης, ή τη διαθεματικότητα. Εάν ο κ. Τρικαλινός εννοεί τα τέσσερα μαθήματα την έννοια και τη δομή που έδωσε ο Κώστας, εγώ συμφωνώ απόλυτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Βάλατε IB τώρα το οποίο είναι πράγματι ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα. Εγώ θεωρώ ότι ήταν από τις πιο σημαντικές αλλαγές που έγιναν επί Υπουργείας Παπανδρέου, παρά τις αντιδράσεις που είχε το IB από πολλούς και από ό,τι καταλαβαίνω και από τον Πρόεδρο, από ό,τι διαισθάνομαι λίγο τώρα. Όμως σε ένα μεθοδολογικό σημείο θα ήθελα να δώσω έμφαση ότι είναι μεγάλο λάθος να μιλήσουμε για το πώς θα γίνουν οι αλλαγές στο Λύκειο με βάση την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, διότι αναιρούμε ακριβώς την ουσία αυτού που θέλουμε. Δηλαδή λέμε αυτοτέλεια του Λυκείου, από την ώρα που το συζητάμε με την προοπτική της πρόσβασης, καταργούμε τη λογική του. Γι' αυτό πιστεύω ότι πρέπει να μείνουμε στον τρόπο που προχωράμε, δηλαδή στο να καταλήξουμε κάπου και μετά να προσαρμόσουμε, ή να δούμε το τεχνικό θέμα της πρόσβασης κάτω από αυτό το πρίσμα. Επίσης πάλι για ιστορικούς λόγους, να πω ότι όταν το '95 συζητάγαμε για τα μαθήματα, η δική μου η άποψη ήταν αυτή ακριβώς: Επιστήμες και όχι Φυσική ή Χημεία, ακόμη τότε βέβαια υπήρχε δυσκολία να πειστεί το σύστημα. Το σύστημα είναι τα Π.Ε. από 1 μέχρι 19, αλλά...

(Διαλογικές συζητήσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι παρακαλώ. Βλέπω τις δυο απόψεις τις οποίες τελικά θα πρέπει και να δώσουμε, υπάρχουν κοινά σημεία, δηλαδή και η δεύτερη άποψη, τη λέω δεύτερη έτσι όπως διατυπώθηκε, βλέπετε ότι επιμένει πάρα πολύ στο κομμάτι της γενικής παιδείας, της καλλιέργειας κλπ. Το προσεγγίζει από ένα άλλο τρόπο και από ένα άλλο δρόμο και αυτά θα πρέπει να τονιστούν στην πρότασή μας, ότι υπάρχει ένας τέτοιος κοινός στόχος. Η μία άποψη θέλει την πλήρη ελευθερία και άλλη διαμόρφωση και μέσα από τις επιλογές να γίνεται αυτό, η άλλη άποψη θέλει μια ομαδοποίηση πιο νωρίς και να γίνεται πιο συστηματικά, με την επιχειρηματολογία που ακούστηκε.

Η πρότασή μου, η σκέψη μου, η εισήγησή μου, είναι ότι και οι δυο θα πρέπει να καταγραφούν ως δυνατότητες, προτάσεις, προσεγγίσεις, με μια έμφαση σε αυτή που νομίζω ότι τη συμερίζονται οι περισσότεροι, ως σύγκλιση με αυτό που λέμε απεξάρτηση του Λυκείου από το Πανεπιστήμιο, αυτή την αυτοτέλεια, άλλοι τη λένε εθνικό απολυτήριο, βλέπετε την προσεγγίζουν από διαφόρους τρόπους. Αυτή πρέπει να δείχτεί ότι έχει μια γενικότερη αποδοχή. Αλλά και η άλλη πρόταση δεν μπορεί να μείνει έξω από το τελικό πόρισμα που θα δοθεί στο Υπουργείο και στους ανθρώπους που θα χειριστούν αυτά τα θέματα.

Εγώ στο σημείο αυτό θα ήθελα να ρωτήσω το φίλο μας τον συνάδελφο από τον Κύπρο: στο κομμάτι αυτό που συζητάμε τώρα πού βρίσκεστε; Νομίζω ότι άκουσα από τους βουλευτές της Επιτροπής Παιδείας της Κύπρου ότι ίσως σε αυτά δεν έχετε διαφοροποιηθεί. Εσείς θα ξέρετε καλύτερα.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα η συζήτηση σήμερα, οφείλω να ομολογήσω όμως ότι ως προς τη διαδικασία έχουμε ακολουθήσει διαφορετικούς δρόμους και αυτό, αν το αντιλαμβάνομαι καλύτερα σήμερα από τη συζήτηση, έχει να κάνει με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν στο πρώτο μέρος. Στα ποιοτικά χαρακτηριστικά η Κύπρος

όντως βρίσκεται σε καλό δρόμο. Δηλαδή έχει την υποδομή, ξεκίνησε το πρόγραμμα επιμόρφωσης, υπάρχουν και αναφέρθηκε, για συμβούλους στα σχολεία ψυχολόγους είμαστε σε καλό δρόμο, υπάρχει ένα ποσοστό 8% του ΑΕΠ αφιερωμένο στην εκπαίδευση. Από αυτό το 8% είναι για την έρευνα, είναι πολύ χαμηλό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 8% στην Κύπρο. Είναι και για την έρευνα.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Για την έρευνα είναι πολύ μικρό το κομμάτι. Είναι αυτοί οι λόγοι όμως που μας οδήγησαν στο να πάρουμε την απόφαση, ότι εκείνο που πρέπει να ανοίξουμε ως κεφάλαιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και από αυτό θα προκύψουν πολλά άλλα, είναι το κομμάτι των αναλυτικών προγραμμάτων. Και εδώ κάναμε και μια διαπίστωση: ίσως η επιμόρφωση τελικά λανθασμένα να είχε ξεκινήσει προηγούμενα. Τώρα έχουμε πιο καθαρή εικόνα σε τι πρέπει να επιμορφώσουμε τον κόσμο. Στα αναλυτικά προγράμματα η σκέψη ήταν αυτή που εξήγησε πριν ο κ. Παϊζης, δηλαδή το Νοέμβρη, ακόμη πριν καταθέσουμε το θεωρητικό πλαίσιο της Επιτροπής, είχαμε πάρει την απόφαση ότι δεν θα υπάρχουν αντικείμενα μαθήματα, όπως τα γνωρίζουμε τουλάχιστον σήμερα, ή αυτό θα προκύψει μέσα από τη διαδικασία. Και εκεί αναφερθήκαμε ότι θα υπάρχει τέλος πάντων ένα πεδίο που θα ονομάζεται Τέχνες, σε αυτό θα μπαίνει η Μουσική, η Ζωγραφική, το Θέατρο κ.ο.κ., θα υπάρχουν οι Φυσικές Επιστήμες. Αυτό στην πορεία φάνηκε δύσκολο να γίνει τότε που το είχαμε πει, διότι είχαν βγει οι συνδέσμοι, οι συνδέσμοι των εκπαιδευτικών ιδιαίτερα στη μέση εκπαίδευση και είχαν πει «μα πού είναι το μάθημά μας, χάνεται το μάθημα». Οπότε πήγαμε πίσω και κάναμε κριτική την ίδια μας την επιλογή. Αλλά εκείνη τη στιγμή αυτό επιθυμούσαμε, συναίνεση πρώτα - πρώτα στο θεωρητικό πλαίσιο και τα επόμενα θα είχαμε χρόνο να τα αναλύσουμε. Οπότε κάναμε Επιτροπές, 21 Επιτροπές. Οι Επιτροπές είναι Μαθηματικών, είναι Φυσικής, Χημείας, όπως την ξέρουν δηλαδή οι εκπαιδευτικοί. Τώρα όμως πάμε ξανά πίσω στην αρχή. Δηλαδή τώρα που έχουν κατατεθεί κάποιες απόψεις στα προγράμματα σπουδών των αντικειμένων, οι Επιτροπές πάμε πίσω και συζητούμε πώς αυτά θα δουλέψουν μαζί. Δηλαδή της προσχολικής εκπαίδευσης έχουμε πει ότι μπαίνει στη δημοτική και όχι αντίστροφα. Το αναφέρατε πριν. Δηλαδή τουλάχιστον τα δυο πρώτα χρόνια της δημοτικής θα πρέπει να ακολουθούν περισσότερο τη λογική της προσχολικής, παρά τη λογική που ήταν μέχρι σήμερα. Ήδη υπάρχει σύγκλιση απόψεων στο κομμάτι των Θετικών Επιστημών, έχουν βρεθεί και οι συντονιστές της Φυσικής, της Βιολογίας, της Χημείας και τουλάχιστον μέχρι το επίπεδο της Α ίσως και Β τάξης Γυμνασίου μελετούμε το ενδεχόμενο να είναι ενιαίο κομμάτι.

Το ίδιο γίνεται τώρα στις Τέχνες. Δηλαδή πάμε αντίστροφα, διότι έχουμε καλύψει κάποιο έδαφος σε αυτή τη συζήτηση και γίνεται πιο εύκολα αποδεκτό. Σε αυτό βοηθά το γεγονός ότι υπάρχει μια καλή συνεννόηση με τις εκπαιδευτικές Οργανώσεις, ιδιαίτερα με τη Μέση Εκπαίδευση που μπαίνει σε αυτό το κομμάτι των συνδέσμων και αισιοδοξούμε ότι τελικά θα το καταφέρουμε αυτό που είχαμε υπόψη σε ένα βαθμό.

Τώρα η συζήτηση για το Ενιαίο Λύκειο δεν έχει αρχίσει ακόμη. Δηλαδή είμαστε της λογικής, αναφέρθηκε πριν εδώ, τι είναι τα στοιχεία που πρέπει να έχει ένας μορφωμένος άνθρωπος. Αυτό εμείς το έχουμε χωρίσει

σε τρεις πυλώνες: το πρώτο λέμε ότι είναι το κομμάτι που αφορά τη γνώση, το ονομάσαμε επαρκές σώμα γνώσεων, αυτό που παραδοσιακά ονόμαζαν ύλη. Εδώ λέμε συνειδητά ότι πρέπει να υπάρχει μείωση. Άτυπα στις ομάδες έχουμε πει ότι θα μειώσετε αυτό το κομμάτι, αλλά άτυπα, αυτό έχουμε πει ότι πρέπει να είναι της τάξης του 30% περίπου. Αυτό θα δώσει ελευθερία χρόνου για να ασχοληθούμε με αυτό που αναφέρθηκε προηγουμένα, πώς αντιμετωπίζουμε το θέμα των διαρροών λόγου χάρη, πώς γίνεται το κομμάτι της διαφοροποίησης, χρειάζεται χρόνος γι' αυτό. Το δεύτερο μέρος, ο δεύτερος πυλώνας, αφορά την έννοια του πολίτη και εκεί έχουμε περιγράψει μια σειρά από χαρακτηριστικά. Υπάρχει η ιδιομορφία της Κύπρου με το πολιτικό πρόβλημα, αυτά μπαίνουν σε αυτό τον πυλώνα. Το τρίτο κομμάτι αφορά αυτό που αναφέρθηκε πριν και έχει σχέση με την PISA και με τις διεθνείς εξετάσεις και με την Ευρωπαϊκή Ένωση, που αφορά τις δεξιότητες. Κομβικά προσόντα, δεξιότητες – κλειδιά κ.ο.κ.

Τώρα ζητούμε από την κάθε Επιτροπή να απαντά σε αυτά τα ερωτήματα που έχουμε καταγράψει. Αυτό είναι που κάνουμε τώρα και εδώ είναι το δύσκολο κομμάτι. Ταυτόχρονα τώρα συναντιούνται μεταξύ τους και παρουσιάζουν την τελική τους πρόταση. Αφού γίνει αυτό θα μπορούμε στη λογική πλέον «ωραία, ποιος είναι ο ρόλος του Λυκείου;». Εδώ υπάρχει πρόβλημα. Δεν μπορώ να το πω τώρα, αλλά όντως το τι θα γίνει με την πρόσβαση μας απασχολεί κι εμάς έντονα. Μια λύση θα ήταν να προσφερθούν περισσότερες θέσεις. Φαίνεται ότι υπάρχει ένα πρόβλημα. Στην Κύπρο μέχρι πρόσφατα συζητούσαμε και υπήρχε μεγάλη αντίδραση στο θέμα των NGC, έγινε μια προσπάθεια από το Πανεπιστήμιο Κύπρου για να βάλει αυτό το μέτρο σαν μέτρο πρόσβασης σε υπεράριθμο αριθμό θέσεων. Υπήρχε μεγάλη διαφωνία εκεί και με τις εκπαιδευτικές Οργανώσεις, αντίδραση από πολιτικά Κόμματα, άρα είναι ένα κεφάλαιο που θα ανοίξουμε. Αλλά θα το ανοίξουμε αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση, ή φτάσει η συζήτηση σε ένα σημείο, που να μπορούμε να μιλάμε πλέον για το Λύκειο. Εκεί θα χρειαστεί να γίνουν διορθώσεις, δηλαδή να πάμε πίσω ξανά στις Επιτροπές και να πούμε «ωραία, αν αποφασίσουμε ότι θα υπάρχει εξειδίκευση, πώς αυτό που προτείνετε το επεκτείνετε, για να υπάρχει εξειδίκευση». Ήδη όμως αρχίσαμε και κάνουμε τη σκέψη να αφαιρέσουμε προβλήματα που έχει σήμερα το Λύκειο, βάζοντάς τα τώρα στη συζήτηση. Δηλαδή συζητούμε αυτή τη στιγμή το θέμα των γλωσσών, τη διδασκαλία γλωσσών, ένα μεγάλο πρόβλημα στο Λύκειο, οι μαθητές στην Κύπρο επιλέγουν υποχρεωτικά αγγλικά – γαλλικά από την Α Γυμνασίου και στη Β Λυκείου εγκαταλείπουν τις δυο γλώσσες και παίρνουν από μια γκάμα πέντε άλλων γλωσσών, δηλαδή είναι πολύ δημοφιλή τα ιταλικά, τα ισπανικά και υπήρχε η λογική ότι με αυτό τον τρόπο μαθαίνουν τέσσερις ξένες γλώσσες. Στην πραγματικότητα δεν μαθαίνουν καμία. Οπότε τώρα συζητούμε το ενδεχόμενο η επιλογή να μεταφερθεί -ειδικά για τις γλώσσες- στην Α Γυμνασίου. Τα αγγλικά εκ των πραγμάτων φαίνεται ότι υπερισχύουν, οπότε θα μπει σα γλώσσα και θα πάμε στη λογική της επιλογής των άλλων έξι γλωσσών. Εδώ πρέπει να δούμε τις ευαισθησίες των εκπαιδευτικών Οργανώσεων και έχουμε διασφαλίσει από την αρχή ότι μέσα από την αλλαγή δεν θα θυματοποιηθεί κανένας εκπαιδευτικός. Αυτό ήταν σημαντικό για να ξεκινήσει ο διάλογος, άρα θα χρησιμοποιήσουμε τον κόσμο που έχουμε, με τους τρόπους που θα βρούμε και στην πορεία. Από εκεί και πέρα θα μπαίνει σε αυτή την πρόταση το ενδεχόμενο διαφοροποίησης στην

πορεία, ώστε να πάμε τελικά σε εκείνο που υπολογίζουμε, όχι τώρα, αλλά σε πέντε – δέκα χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι το σχέδιο «Αθηνά»;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Όχι. Το σχέδιο «Αθηνά» αφορά την αξιολόγηση. Ξεκίνησε η συζήτηση, πρέπει να σας πω ότι ως Επιτροπή είχαμε την άποψη ότι το σχέδιο αξιολόγησης για όλους τους εκπαιδευτικούς θα έπρεπε να περιμένει. Υπήρχε ήδη κατατεθειμένο το κομμάτι της «Αθηνάς» που είναι πράγματι μια πρόταση που στοίχησε ακριβά πριν μερικά χρόνια. Η άποψη των περισσότερων ήταν ότι δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί. Έχει ανοίξει το κεφάλαιο αυτό όμως τώρα, το Υπουργείο Παιδείας έχει προχωρήσει σε αυτό και το Σεπτέμβρη θα ξεκινήσει συστηματικός διάλογος με τις εκπαιδευτικές Οργανώσεις για το κομμάτι της αξιολόγησης. Είναι μια κριτική που γίνεται τώρα πρέπει να πω σε αυτό, ότι έπρεπε να περιμένει η αξιολόγηση να ολοκληρωθεί η διαδικασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκτός από την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών που συζητείτε, οι άλλες μορφές αξιολόγησης γίνονται; Του εκπαιδευτικού έργου, της σχολικής μονάδας, της Περιφέρειας;

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Στο ίδιο σχέδιο περιλαμβάνονταν όλες οι μορφές αξιολόγησης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, για να κλείσουμε αυτό το σύνολο που είναι πάνω, θέλετε να δούμε γρήγορα, γιατί νομίζω ότι εκεί υπάρχει μια σύγκλιση, για τη διεύρυνση του σχολικού χρόνου; Εκείνο που είχαμε πει και είχε λεχθεί και από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ήταν ότι η διεύρυνση θα πρέπει να είναι τουλάχιστον μέχρι και το Γυμνάσιο. Νομίζω ότι δεν προχωρούσατε στο Λύκειο, ως πρώτη τοποθέτηση. Όμως γενναίες αλλαγές, όπως αυτές που συζητούμε, είναι δυνατό να μπουν σε ένα περιορισμένο χρόνο; Δεν θα πρέπει το Ολοήμερο να επεκταθεί και στο Λύκειο; Δηλαδή ως γενική αρχή όλα αυτά που συζητάμε, τα ποιοτικά στοιχεία, ο εμπλουτισμός, το ένα, το άλλο, αυτά δεν θέλουν ένα σχολικό χρόνο τον οποίο δεν τον βλέπουμε μόνο για να χωρέσουν αντικείμενα, αλλά για να αναπτυχθεί κι ένα πνεύμα μαθητικής κοινότητας, για να μπουν κι άλλες σχέσεις που δεν υπάρχουν σήμερα. Αυτά θα μπορούσε να είναι μια γενική μας τοποθέτηση, η γενίκευση του Ολοήμερου σχολείου, για όλο το φάσμα, τις βαθμίδες της εκπαίδευσης; Και λέγοντας κάποια πράγματα περισσότερα προφανώς, αφού τα επεξεργασθούμε; Ποια είναι η πρώτη σας αντίδραση σε αυτό;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, όσο περισσότερο παραμένει ένας μαθητής στο σχολείο είναι καλό, υπό την έννοια ότι αυτός ο χρόνος θα είναι παραγωγικός. Δηλαδή το να παραμείνει για να παραμείνει, σε καμία περίπτωση δεν το συζητάμε. Το δεύτερο, ότι δεν θα είναι αυτή η διεύρυνση εξεταζόμενη γνώση. Δηλαδή η οποιαδήποτε διεύρυνση πρέπει να έχει σχέση με δεξιότητες, με ανάπτυξη δεξιοτήτων, ικανοτήτων και εν πάση περιπτώσει με θέματα τα οποία θα επιλέγουν οι μαθητές για να εκτονώνεται αυτό το οποίο λέμε δημιουργικότητα. Εάν η πολιτεία μπορεί να αντιμετωπίσει αυτό το κόστος, γιατί μιλάμε για τεράστιο κόστος...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα ήδη δεν έχει την ενισχυτική στην οποία εργάζονται πολύ εκπαιδευτικοί;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Η ενισχυτική διδασκαλία καλύπτεται κατ' εξοχήν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όταν μετά το '13 θα κοπούν αυτά, θα πρέπει να έχει προβλέψει η ελληνική πολιτεία πώς θα διαχειριστεί ένα σωρό τέτοια προβλήματα, όπως και του Ολοήμερου, γιατί και το Ολοήμερο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρα εμείς σίγουρα θα πρέπει να είμαστε υπέρ του να παραμένουν οι μαθητές παραγωγικά στο σχολείο και όχι γνωστικά και όταν η πολιτεία το μπορεί, γιατί όχι, το εφαρμόζει.

(Διαλογικές συζητήσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτά που λέμε για τις βαθμίδες οπωσδήποτε. Όμως μια και συζητάμε εκτενώς ...

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Με συγχωρείτε κ. Πρόεδρε, απλώς πρέπει αυτό να διευκρινιστεί, γιατί πολλοί εκπαιδευτικοί είναι υπέρ του Ολοήμερου και εγώ εκπαιδευτικός είμαι, με την έννοια ότι θα προσθέσουμε εκεί ώρες που δεν υπάρχουν στο πρόγραμμα το άλλο. Πρέπει να είναι σαφώς διακεκριμένη η θέση μας, ότι το οποιοδήποτε Ολοήμερο πρέπει να εξυπηρετεί τελείως διαφορετικούς στόχους που δεν θα έχουν σχέση με τα συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, έτσι τουλάχιστον όπως περιγράφονται σήμερα στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παπαντωνόπουλος.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι όταν λέμε Ολοήμερο σχολείο πρέπει να έχουμε υπόψη μας όχι ένα σχολείο πρωινό και ένα parking απογευματινό, αλλά ένα ενιαίο σχολείο με ενιαία διοίκηση, με ενιαίο προσωπικό και άλλο βέβαια θα είναι και μερικής απασχόλησης, δεν ξέρω τι, για να καλυφθούν οι ανάγκες, αλλά πάντως στη συνείδηση όλων θα είναι εγγεγραμμένο ως ένα σχολείο που αρχίζει κάποια ώρα συγκεκριμένη και τελειώνει κάποια ώρα συγκεκριμένη. Δεν είναι μια ζώνη ξεχωριστή, ανεξάρτητη, μέσα σε ένα σχολείο που το συμπληρώνει. Αυτό πρέπει να είναι σαφές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι γι' αυτό μιλάμε.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Μια διευκρίνιση επειδή ακούστηκε. Δεν θα περάσουμε την πολιτιστική ζώνη εκεί. Η πολιτιστική ζώνη είναι μέρος του προγράμματος. Κάποιες προεκτάσεις της σαφώς μπορούν να γίνουν, αλλά αυτή καθαυτή είναι μέρος του προγράμματος στο ημερήσιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάνετε καλά που το επισημαίνετε. Επομένως, αν μιλάμε για προσθήκες, πρέπει να μιλάμε και για τέτοιες προσθήκες που θα χωρέσουν, αλλά έχετε δίκιο ότι δεν μιλάμε μόνο για γνώσεις καθαρές. Μου λένε εδώ ότι έχουν υποχρεώσεις κάποια μέλη και πρέπει να φύγουν. Αγαπητοί θα

τελειώσουμε για σήμερα, η επόμενη συνάντηση είναι την Παρασκευή, με αυτή την ατζέντα βεβαίως, συν δυο πράγματα: αυτά που αφήσαμε για το PISA και να καλέσουμε τον συνάδελφο τον κ. Τσιάκαλο για την επόμενη συνεδρία; Γιατί αν το συνδυάσουμε και με το PISA , εκεί θα μας ήταν πολύ χρήσιμος.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Κύριε Πρόεδρε έχω την εντύπωση ότι την Παρασκευή θα είναι πολύ δύσκολο για τον κ. Τσιάκαλο να έρθει, διότι το Σάββατο είναι ομιλητής σε Συνέδριο. Αν δεν κάνω λάθος έτσι είναι το πρόγραμμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το αφήνουμε να το δείτε αυτό. Σας παρακαλώ να προσδιορίσουμε τις δυο επόμενες συνεδρίες. Επειδή , όπως είπε η κ. Μπίστα θα πρέπει κανείς να ξεκουραστεί και κάποια στιγμή και ο μήνας τον οποίο ο νέος Έλληνας ξεκουράζεται είναι ο Αύγουστος, παρακαλώ πολύ αγαπητοί την Τετάρτη 24 του μηνός Ιουνίου ...

Α. ΡΗΝΑΚΗ: Αν μου επιτρέπετε, την Τετάρτη είναι η τελευταία μέρα της Γενικής μας Συνέλευσης, είναι ημέρα εκλογών, εμείς δεν θα μπορέσουμε να είμαστε εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μας λείψετε αλλά πρέπει να το κάνουμε αυτό. Εκτός αν εσείς ξεφύγετε λίγο και μας έρθετε. Λοιπόν, πάντως σας παρακαλώ επειδή δεν μπορούμε να βρούμε τους ανθρώπους ελεύθερους όλους, είναι αδύνατο. Και τη Δευτέρα 29 του μηνός, δηλαδή 24 και 29 του μηνός. Έχουμε πολύ δουλειά όπως βλέπετε μπροστά μας, είναι πράγματα που μπορούμε να προχωρούμε, θα έρθει και η ημερήσια διάταξη.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, 29 είναι η διάσκεψη του ΟΟΣΑ για το μέλλον της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κοπεγχάγη, δεν μπορούμε να το βάλουμε μια δυο μέρες πιο αργά;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να βάλουμε Τετάρτη 24 και Παρασκευή 26 Ιουνίου. Θα σας σταλεί η ημερήσια διάταξη. Σας ευχαριστώ, τελειώσαμε για σήμερα. Νομίζω ότι βγήκαν πράγματα.

Η συνεδρίαση λήγει στις 2.30 το μεσημέρι της Τρίτης 16 Ιουνίου 2009.

Η αρμόδια
υπάλληλος του ΕΣΥΠ

Ο Πρόεδρος του ΣΠΔΕ

Αγγελική Σουφλή

Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ενδεικτικό σχέδιο προτάσεων του ΣΠΔΕ

A) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1) ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Όρια υποχρεωτικής εκπαίδευσης
- Μετάβαση στη μεθυποχρεωτική εκπαίδευση
- Γενικό Λύκειο: ενιαία μορφή ή επιστημονικά πεδία;
- Διεύρυνση σχολικού χρόνου (ολοήμερο σχολείο;)

2) ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Αναλυτικά Προγράμματα
  - Βασικές μορφωτικές ικανότητες
  - Υποχρεωτικά – Επιλεγόμενα μαθήματα - Ζώνη πολιτισμού
- Διδασκόμενη Ύλη
  - Δραστικός περιορισμός της ύλης
  - Ομαδοποίηση μαθημάτων (διδασκαλία – εξέταση)
  - Διάρκεια διδακτικού χρόνου (αριθμός εβδομάδων;)
- Μέθοδοι Διδασκαλίας
  - Μαθητοκεντρική – Ενεργητική - Ομαδοσυνεργατική
- Διδακτική Υποστήριξη
  - Δημιουργία πρόσθετου διδακτικού υλικού
  - Πολλαπλές πηγές γνώσης
  - Αξιοποίηση τεχνολογίας της εκπαίδευσης
  - Βιβλιοθήκες
- Βιβλία
  - Εναλλακτικό βιβλίο
- Άρση εκπαιδευτικών ανισοτήτων

B) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Ίδρυση Ειδικού Εθνικού Φορέα
- Αξιολόγηση εκπαιδευτικού συστήματος – περιφέρειας – νομού – σχολικής μονάδας
- Αξιολόγηση μαθητών
- Αξιολόγηση εκπαιδευτικών
- Πιστοποίηση γνώσεων

Γ) ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ / ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Κατάρτιση για την εκπαίδευση (Συνεργασία με ΑΕΙ)
- Επανεξέταση συστήματος ΑΣΕΠ
- Εισαγωγική επιμόρφωση

- Τακτική επιμόρφωση
- Αξιοποίηση σχολικών συμβούλων
- Ειδικός οργανισμός επιμόρφωσης

Δ) ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Στόχοι
- Επιλογή εντός ή εκτός Λυκείου ;
- Εναλλακτικά Συστήματα
- Συνυπολογισμός επίδοσης της φοίτησης των μαθητών στο Λύκειο (αντικειμενικοί τρόποι αξιολόγησης).